

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PRAKTICKÁ PRÍRUČKA TESTOVANIA KOMPETENCIÍ DETÍ V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH V RÁMCI EDUKAČNÉHO PROCESU

autorky: Mgr. Zuzana Mlynárová
Mgr. Jarmila Grmanová

ilustrácie: Mgr. art. Lívia Kožušková
grafická úprava: Mgr. Zuzana Mlynárová
text pracovných listov: Mgr. Jarmila Grmanová

Mená autorov: Mgr. Zuzana Mlynárová, Mgr. Jarmila Grmanová

Názov publikácie: Praktická príručka testovania kompetencií detí v materských školách v rámci edukačného procesu

Recenzenti: doc. PhDr. Viola Tamášová, CSc.

Mgr. Zuzana Hrajnohová

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum

Rok vydania: 2014

ISBN: 978-80-8052-788-4

ČO V SEBE UKRÝVAM	5
(Úvod)	
POZNÁVANIE DIEŤAŤA Z PEDAGOGICKÉHO POHLADU	7
(Pedagogická diagnostika)	
Pozorovanie	8
Rozhovor	8
Anamnéza	8
Hra a kresba	9
POZNÁVANIE DIEŤAŤA Z PSYCHOLOGICKÉHO POHLADU	10
(Stručná charakteristika vývinovej psychológie)	
Vyvíjam sa a rastiem (Podmienky vývinu)	10
Čo nás na našej ceste ovplyvňuje? (Hlavné oblasti psychického vývinu)	11
Rastiem a mením sa (Vývinové zmeny)	12
Všeobecné znaky psychického vývinu	12
Na začiatku bolo vajíčko a spermia... (Periodizácia ontogenézy)	13
CHODÍM A HOVORÍM	14
(Obdobie batol'at'a)	
Psychomotorické kompetencie	14
Kognitívne kompetencie	18
Sociálne a emocionálne kompetencie	20
HRÁM SA A PREDSTAVUJEM SI, ŽE...	22
(Predškolské obdobie)	
Psychomotorické kompetencie	22
Kognitívne kompetencie	23
Sociálne a emocionálne kompetencie	28

MÔJ PRVÝ ROK V MATERSKEJ ŠKOLE	31
(Dieťa vo veku 3 až 4 rokov)	
Psychomotorické kompetencie	31
Kognitívne kompetencie	33
Sociálne a emocionálne kompetencie	34
MÔJ DRUHÝ ROK V MATERSKEJ ŠKOLE	36
(Dieťa vo veku 4 až 5 rokov)	
Psychomotorické kompetencie	36
Kognitívne kompetencie	40
Sociálne a emocionálne kompetencie	42
POVEDZ MI: „ČO CÍTIM?“	44
(Emocionálna inteligencia)	
PRACOVNÉ LISTY PRE 3- AŽ 4-ROČNÉ DETI	47
PRACOVNÉ LISTY PRE 4- AŽ 5-ROČNÉ DETI	88
KOMPLEXNÁ SPRÁVA O DIEŤATI	130
POUŽITÁ LITERATÚRA	133

ČO V SEBE UKRÝVAM?

(Úvod)

Jeden z veľmi známych knižných titulov spisovateľa Roberta Fulghuma má názov: „*Všetko, čo skutočne potrebujem vedieť, som sa naučil v materskej škole.*“ Každý človek vie, koľko pravdy sa v tejto vete skrýva a aký veľký význam má v živote človeka obdobie predškolského veku, ktoré väčšina detí trávi v materských školách. Existuje mnoho publikácií, pedagogickej a psychologickéj literatúry, ako čo najlepšie pedagogicky pôsobiť na dieťa, dať mu všetko, čo potrebuje a vychovať z neho dobrého človeka. Niekedy je však realita oveľa náročnejšia, ako si vie človek, píšuci múdre teoretické rady z prečítaných výskumov, predstaviť. Množstvo rád poznáme z odbornej literatúry: ako zvládať problémové deti, ako im rozumieť a ako postupovať. No čo, ak nič z toho nezaberá? Kto aspoň chvíľu pracoval s deťmi, presne vie, čo máme na mysli. Mnohokrát je vyriešenie situácie založené iba na šikovnosti, empatii a osobnosti učiteľky (pedagogičky).

Nároky na dieťa v predškolskom veku sa stále zvyšujú. To, čo sa kedysi deti učili v základných školách, dnes už musia vedieť predtým, ako nastúpia do školy. Aby deti zostali deťmi a súčasne splňali podmienky prijatia do škôl, rozhodli sme sa napísať praktickú príručku, ktorá pomôže učiteľkám a deťom spríjemniť testovanie, čím sa zvýši aj reliabilita výsledkov.

Cieľom tejto praktickej príručky je preto zosúladiť skúsenosti z praxe s teoretickými poznatkami vychádzajúcimi z vývinovej psychológie a pedagogiky.

Príručka má teoretickú a praktickú časť. Teoretická časť zosťručuje poznatky z vývinovej psychológie, pedagogickej diagnostiky a podľa Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách (Ministerstvo školstva SR, 1999) zosťručuje kompetencie dieťaťa v dvoch prvých rokoch strávených v materskej škole.

Existuje mnoho publikácií a testov školskej zrelosti, preto sa obdobiu dieťaťa vo veku 5 – 6 rokov v tejto knihe nebudeme venovať. Zameriame sa na prvé dva roky dieťaťa v materskej škole. V dnešnej dobe už mnoho materských škôl prijíma deti vo veku 2,5 roka. Pedagogickí pracovníci majú o tomto období menej informácií ako psychológovia, preto sme sa rozhodli koniec fázy batolaťa (v ktorom sa dva a polročné deti nachádzajú) opísať trochu detailnejšie.

Praktická časť obsahuje pracovné listy, ktoré sú koncipované do jednotlivých príbehov tak, aby dieťa zaujali a pomohli učiteľke pri diagnostike kompetencií dieťaťa. Nie je ani nutné, ani dobré, aby dieťa urobilo všetko naraz. Prehľadné tabuľky na konci tejto druhej časti poskytujú učiteľke možnosť prehľadne si zaznačiť výsledky testov, zopakovať ich kedykoľvek počas školského roka.

Teoretická časť a taktiež všetky pracovné listy sú koncipované do troch oblastí, kompetencií dieťaťa tak, ako Robert Fulghum laicky opisuje vo svojej knihe:

1. „*Každý deň trochu maľuj, kresli, tancuj, hraj sa a pracuj.*“ R. Fulghum alebo inak:

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

2. „*Nikoho nebi! So všetkým sa podel'. Ked' ublížiš, povedz prepáč.*“ R. Fulghum alebo inak:
SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE

3. „*Pozeraj sa! A nikdy neprestávaj žasnúť.*“ R. Fulghum alebo inak:
KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

POZNÁVANIE DIEŤAŤA Z PEDAGOGICKÉHO POHLADU

(Pedagogická diagnostika)

Neoddeliteľnými súčasťami testovania kompetencií detí počas celého školského roku v materskej škole sú pozorovanie a rozhovor. Taktiež dôležitým zdrojom informácií je aj detská hra a kresba. Je dobre známe, že na kvalite vyplnenia pracovných listov sa podieľa množstvo faktorov (napr. únava, pozornosť, magické myslenie, motivácia k spolupráci, separačné úzkosti, strachy a pod.), preto niekedy samotný výsledok práce dieťaťa nie je ukázkou jeho celkových, ako skôr momentálnych schopností ovplyvnených týmito faktormi.

Pri pedagogickej diagnostike je potrebné orientovať sa:

- ⇒ v tom, čo je norma a čo je už za hranicou normy, to znamená, že učiteľ/učiteľka má poznať normálny vývin a ako má prebiehať,
- ⇒ učitelia by mali poznať predpokladané príčiny, ktoré by za tým mohli byť – etiológia, čiže vidieť veci v súvislostiach. Aj v anamnéze, aj v pozorovaní potom pedagóg vie, na čo je potrebné sa zamerať (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001).

Špecifiká detskej diagnostiky:

- ✓ je potrebné myslieť na súvis s vývinovými obdobiami, kedy je dieťa vyšetrované (menšie deti sú viac sugestibilné, vo vyššom veku dochádza ku konfabuláciám – detské klamstvá, vyznačujú sa magickým myslením ⇒ neznačí to hneď patológiu),
- ✓ dôležité je nadviazať dobrú spoluprácu, motivovať dieťa k spolupráci,
- ✓ deti mávajú separačné úzkosti, strachy,
- ✓ deti inak zvládajú záťažové situácie ako dospelí,
- ✓ dieťa je závislé od rodinného prostredia,
- ✓ čím je dieťa mladšie, tým sú symptómy menej špecifické – je náročnejšie robiť diferenciálnu diagnostiku (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001).

Podľa Svobodu, Krejčířovej, Vágnerovej (2001):

POZOROVANIE

Pozorovaním sa sleduje vývin dieťaťa v priebehu dlhšieho obdobia. Metóda pozorovania spočíva v plánovitom, zámernom vnímaní, ktoré je cieľavedome zamerané na dosiahnutie určitého cieľa. Je systematické. Pozorovacie metodiky môžu byť:

- pozorovanie *voľné (orientačné)* – pozorovanie je náhodné, nepodlieha žiadnym pravidlám, nie je vymedzený predmet pozorovania,
- pozorovanie *zámerné (systematické, kontrolované)* – je obmedzené a riadené predovšetkým stanovenou schémou.

ROZHOVOR

Najťažšia diagnostická metóda. Získavajú sa ním nielen diagnostické údaje, ale prostredníctvom rozhovoru sa nadväzuje i kontakt s dieťaťom. Dôležitá je i neverbálna komunikácia. Rozhovor je z hľadiska pružnosti či viazanosti delený na:

- **neriadený** – voľnosť vo výbere tém, rozhovor nie je dopredu pripravovaný,
- **riadený** – examinátor zámerným a organizovaným spôsobom získava informácie o skúmanej osobe.

ANAMNÉZA

Ide o zisťovanie údajov z minulosti, ktoré majú významný vzťah k poznaniu osobnosti dieťaťa. Jej cieľom je získavanie a kategorizácia relevantných údajov z minulosti, ktoré pomáhajú vysvetliť súčasný stav. Anamnéza je robená metódou riadeného rozhovoru, pri ktorom si informácie hneď zapisujeme. Rodinná anamnéza sa zameriava na členov a predkov vyšetrovaného, osobná anamnéza naopak na vyšetrovaného jedinca. Podľa zdroja informácií sa rozlišujú dva druhy anamnézy:

- **autoanamnéza** – zdrojom informácií je dieťa samo,
- **heteroanamnéza** – informácie sú od iných ľudí, napr. od rodičov, učiteľov, príbuzných (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001).

Pedagogická anamnéza sa zameriava na tieto okruhy (Zelinková, 2011):

- prenatálny a perinatálny vývin (priebeh tehotenstva, pôrod, popôrodný vývin),
- motorika,

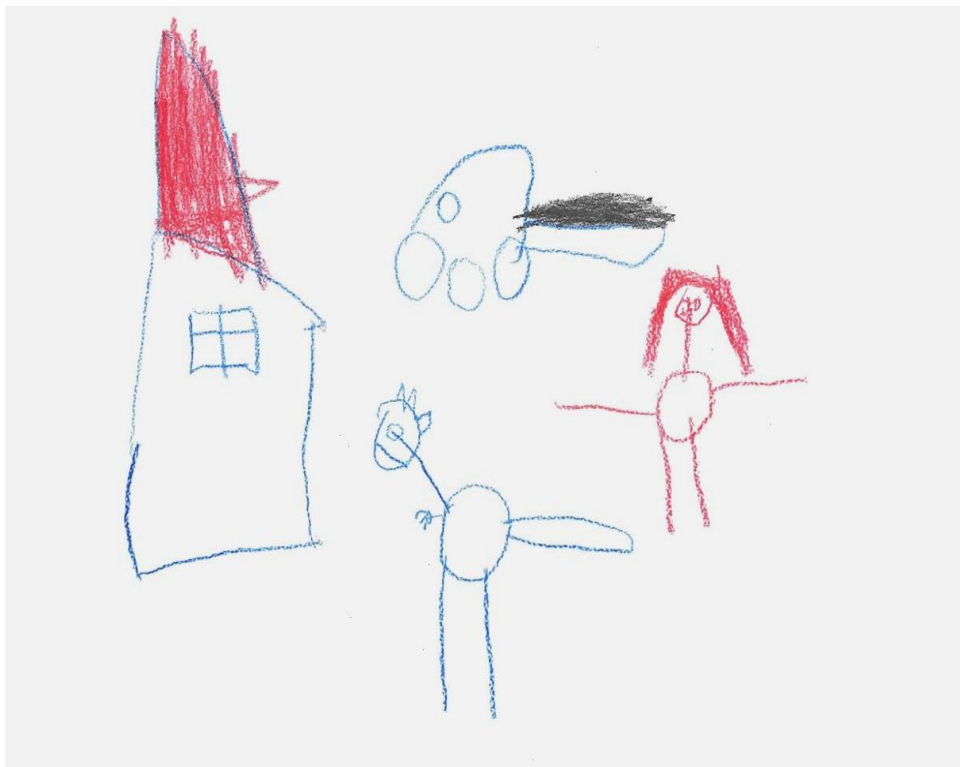
- reč,
- zdravotný stav,
- záujmy,
- vzťahy v rodine,
- výchova,
- výchovné problémy,
- súrodenci.

HRA A KRESBA

Deti v kresbe a v hre vyjadrujú svoj názor na svet. Sledovanie priebehu hry môže byť významným zdrojom informácií. Prostredníctvom hry možno sledovať to, ako dieťa komunikuje, ako je schopné sústrediť sa, zapájať fantáziu, svoju tvorivosť do hry. Kresba napovedá tiež veľa o vývine dieťaťa.

Grafomotorika a kresba budú podrobnejšie rozoberané samostatne v jednotlivých kapitolách konkrétneho veku dieťaťa.

Obr. č. 1 Kresba chlapca (4 roky 3 mesiace)

POZNÁVANIE DIEŤAŤA Z PSYCHOLOGICKÉHO POHĽADU

(Stručná charakteristika vývinovej psychológie)

Vývinová psychológia veľmi úzko spolupracuje s pedagogikou. Aby bol pedagogický proces efektívny, vo výchovno-vzdelávacom procese sa musí k dieťaťu pristupovať na základe jeho vekových osobitostí, jeho dosiahnutej aktuálnej úrovne vývinu a reálnych predpokladov.

Vývinová psychológia je charakterizovaná ako základná psychologická disciplína zaoberajúca sa štúdiom vývinu psychiky človeka, pričom sa zaoberá:

- ⇒ popisom,
- ⇒ rozborom,
- ⇒ triedením zmien v organizme, ktorý sa vyrovnáva s prostredím,
- ⇒ príčinami,
- ⇒ zákonitosťami tohto procesu.

Vývinová psychológia (Langmeier, Krejčířová, 2006) je náuka o ontogenéze psychiky alebo o zmenách psychiky, ku ktorým dochádza v priebehu života jedinca od počatia až do smrti. Zahŕňa v sebe evolučné zmeny, ktoré sú charakterizované objavovaním sa nových schopností, zručností, vedomostí, osobnostných vlastností, ktoré sú viac nápadné v období detstva a mladosti. Patrí sem i utváranie psychiky v období relatívnej stálosti, ako aj involučné zmeny, ktorými sa vyznačuje fáza starnutia.

Podľa Vágnerovej (2000, s. 15) sa „vývinová psychológia usiluje o poznanie súvislostí a pravidiel vývinových premien v jednotlivých oblastiach ľudskej psychiky a porozumenie ich mechanizmom“.

VYVÍJAM SA A RASTIEM

(Podmienky vývinu)

Na vývine sa podieľa niekoľko dôležitých činiteľov:

↳ **dedičné dispozície**

Sú to vlohy, gény, ktoré sú zdedené od našich rodičov. Určujú, akým človekom sa jedinec stane a akým spôsobom sa bude jeho psychika vyvíjať.

↳ **zrenie**

Je to vysoko individuálny, nezvratný proces zmien vo vývine. U jednotlivcov sa môže prejavovať v rýchlosti a rovnomernosti vývinu vzhľadom na určité zmeny. Vágnerová (2000, s. 21) uvádza, že „zrenie je podmienkou dosiahnutia stavu určitej vnútornej pripravenosti k učeniu, a tým aj k rozvoju určitých psychických vlastností“. Z uvedeného vyplýva, že zrenie predchádza učeniu (napr. dieťa musí byť dostatočne fyzicky i psychicky zrelé na to, aby si dokázalo osvojiť princíp používania nočníka). Je podmienené vnútornými činiteľmi.

↳ **interakcia s vonkajším prostredím – učenie**

Ide o nadobúdanie individuálnej skúsenosti, nie vždy trvalého charakteru. Možno ho charakterizovať ako proces, ktorý prostredníctvom individuálnych skúseností istým spôsobom mení trvale psychické procesy, akými sú vnímanie, pozornosť, pamäť, myslenie, reč a pod. Učenie je výsledkom pôsobenia society, v ktorej dieťa žije, a kultúrnych vplyvov. Říčan (2004, s. 25) v tomto smere dodáva, že nejde iba o skúsenosť jednotlivca, ale učenie charakterizuje ako „prispôsobovanie sa podmienkam prostredia na základe skúseností“.

Vo všeobecnosti teda možno povedať, že zrenie je nezvratný proces, na ktorý pôsobia skúsenosti jednotlivca a učenie je proces neustálych zmien v psychike človeka.

Veľmi dôležitá je interakcia zrenia a učenia. Predpokladom nástupu učenia je dozretie v tej danej oblasti. Pre úspešný vývin sú potrebné dedičné dispozície, ale aj primeraný (dostatočný) stimul z prostredia.

ČO NÁS NA NAŠEJ CESTE OVPLYVŇUJE?

(Hlavné oblasti psychického vývinu)

Vývin psychiky jedinca sa rozdeľuje na tri hlavné oblasti (Vágnerová, 2000):

1. *Biosociálny vývin* – ide o všetky premeny spojené s telesným vývinom a aké faktory vstupujú do jeho ovplyvňovania.
2. *Vývin kognitívnych funkcií* – sú to všetky psychické procesy, ktoré sa istým spôsobom spoločne podieľajú na ľudskom poznávaní. Ide o zmeny v myslení, rozhodovaní a v učení v priebehu ľudského života. Je významne ovplyvňovaný vonkajšími faktormi, napr. vzdelávaním.
3. *Psychosociálny vývin* – predstavuje zmeny v prežívaní, medziľudských vzťahoch a osobnostné zmeny. Ovplyvňujú ho faktory vonkajšieho prostredia, v ktorom jedinec žije (societa, kultúra a pod.).

RASTIEM A MENÍM SA

(Vývinové zmeny)

Vývinové zmeny sa vo všeobecnosti týkajú dvoch základných zmien, a to z hľadiska kvality a z hľadiska kvantity (Jakabčič, 2002).

Medzi kvantitatívne zmeny sa zaraďujú:

- *zmeny veľkosti* (viditeľné sú najmä v telesnej oblasti – zväčšuje sa výška, váha a pod., v psychickej sfére sa zväčšuje slovná zásoba...),
- *zmeny proporcií* (vekom sa mení pomer hlavy a tela, pomer názorného a abstraktného myslenia a pod. V jednotlivých vývinových fázach sa mení proporcionálne dominantný typ činnosti, napr. prevahu nadobudne fikcionálna hra a v menšej miere pretrváva funkcionálna hra).

V skupine kvalitatívnych zmien ide o:

- *zanikanie starých vlastností* (mnohé zmeny sa časom stávajú nepotrebnými a mohli by byť brzdou ďalšieho napredovania, napr. zaniká mliečny chrup, džavot ako predčasná forma komunikácie a pod.),
- *získavanie (vznik) nových vlastností* (produkcia pohlavných žliaz, estetické a mravné cítenie...).

Ako už bolo spomenuté, vývinu sa týkajú aj evolučné aj involučné zmeny. Evolučné zmeny majú progresívny charakter, navzájom sa podmieňujú a predstavujú zmeny vpred v kvalite aj kvantite. Sú typické pre celé obdobie detstva a dospievania. Naopak involučné zmeny predstavujú úbytok telesných aj psychických funkcií a sú charakteristické v období staroby.

VŠEOBECNÉ ZNAKY PSYCHICKÉHO VÝVINU

- ✓ **zákonitý proces** – jednotlivé vývinové fázy za sebou nasledujú v nadväznosti, v zákonitom poradí,
- ✓ **celistvý proces** – týka sa somatickej aj psychickej stránky,
- ✓ **proces progresívnych zmien** – smerovanie vývinu je dopredu, je to proces zmien od menej dokonalého k dokonalejšiemu (predovšetkým v kvalitatívnych zmenách),
- ✓ **je podmienený vnútornými aj vonkajšími činiteľmi,**
- ✓ **proces nezvratných zmien,**

✓ vývin je **individuálne špecifický** – vývin každého jedinca prebieha určitým tempom.

Stručne možno teda povedať, že vývin je proces série zmien, ktoré majú progresívny charakter, nie sú náhodné, ale zákonité a sú výsledkom vzájomného pôsobenia vnútorných a vonkajších podmienok. Má nezvratný charakter.

NA ZAČIATKU BOLO VAJÍČKO A SPERMIA...

(Periodizácia ontogenézy)

Z teoretických i praktických dôvodov sa celý životný cyklus rozčleňuje na jednotlivé etapy (periódy). V odbornej literatúre sa uvádza odlišné ohraničenie jednotlivých vekových období. Závisí to od rozdielnosti kritérií (napr. biologických, psychologických či spoločenských), na základe ktorých boli stanovené tzv. „kritické body“ životného cyklu (medzníky, resp. kritické obdobia sú u každého prísne individuálne). Jakabčic (2002, s. 24) o nich hovorí ako o *senzitivných vývinových fázach*, ktoré podľa neho predstavujú „zvýšenú vnímavosť, citlivosť jednotlivca k určitému druhu podnetov z prostredia, ktorá vyplýva z pripravenosti organizmu pre nástup niektorej psychickej funkcie“. V prípade, že dieťa istý druh zmeny v tejto fáze nezvládne, nemusí byť schopné dosiahnuť takú úroveň vývinu, ako by to bolo za iných, povedzme ideálnejších podmienok.

Vývinové medzníky môžu byť, ako ich uvádza Jakabčic (2002), tieto:

- biologické (sú dané zrením, napr. produkcia hormónov),
- sociálne (sú dané spoločnosťou, ktorej je dieťa členom, napr. vstup do školy),
- psychologické (napr. uvedomenie si seba samého).

Najčastejšie používaná periodizácia vývinu v našej literatúre je nasledovná:

1. **prenatálne obdobie (intrauterinný vývin)** – od počatia po narodenie (40 týždňov/10 lunárnych mesiacov/9 kalendárnych mesiacov)¹,
2. **novorodenecké obdobie** – približne 1 mesiac od narodenia dieťaťa,
3. **dojčenské obdobie** – od konca novorodeneckého obdobia do konca prvého roku,
4. **obdobie batolaťa** – 1 – 3 roky,
5. **predškolský vek** – 3 – 6 rokov,
6. **mladší školský vek** – 6 – 10/11 rokov,
7. **adolescencia** – 10/11 – 21/22 rokov,
8. **obdobie mladšej dospelosti** – 21 – 35 rokov,

¹ Prenatálne obdobie má tri fázy: fáza od oplodnenia po uhniesenie (trvá približne tri týždne), embryonálne obdobie (od 4. do konca 12. týždňa gravidity), fetálne obdobie (od 12. týždňa po narodenie).

9. **obdobie strednej dospelosti** – 35 – 45 rokov,
10. **obdobie staršej dospelosti** – 45 – 60 rokov,
11. **obdobie staroby** – od 60 rokov.

CHODÍM A HOVORÍM

(Obdobie batolaťa)

Táto časť práce sa bude venovať obdobiu dieťaťa, v ktorom dosahuje okrem iného dva veľké úspechy – naučí sa rozprávať a samostatne sa pohybovať bez pomoci. Táto etapa človeka sa nazýva obdobie batolaťa a ako už bolo spomenuté, pohybuje sa v rozmedzí od jedného do troch rokov života človeka. Je to obdobie, keď sa prudko rozvíja osobnosť dieťaťa. Stáva sa samostatnejšie a aktívnejšie. Učí sa kontrolovať svoje prostredie tak, aby sa stalo jeho prirodzenou súčasťou. Jednou z **hlavných vývinových úloh** tohto obdobia je *nadobúdanie autonómie*, samostatnosti dieťaťa.

Vzhľadom na to, že vek detí, ktoré sú prijímané do materských škôl, sa znížil na tridsať mesiacov, čo spadá pod obdobie batolaťa, považovali sme za nevyhnutné, aby táto publikácia obsahovala aj kapitolu o tejto etape života dieťaťa.

V našej práci sa zameriavame na koniec obdobia batolaťa, neskôr sa budeme venovať predškolskému veku.

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

Veľmi rýchly a výrazný vývin je badateľný v oblasti **hrubej** aj **jemnej motoriky**. Pre dieťa začína etapa objavovania sveta a jeho fungovania v inej polohe, ako tomu bolo doteraz. Z ležúňa sa stáva chodiaca bytosť, ktorá na dôvažok toho začína komunikovať so svojím okolím aj prvými slovami. Pre jeho najbližšie bytosti sa batola stáva objektom pobavenia a radosti, ale i skúškou trepezlivosti pre jeho vzdorovitosť. Dieťa vo vývine postupuje míľovými krokmi a ku koncu obdobia je už schopné napr. chodiť po schodoch, behať, skákať oboma nohami naraz, jazdiť na trojkolke, navliekať korále a pod.

Rozvíjajú sa dva významné druhy pohybu (Vágnerová, 2000):

- ↳ *retencia* (zadržanie, zotrvanie),
- ↳ *eliminácia* (vylúčenie, opustenie).

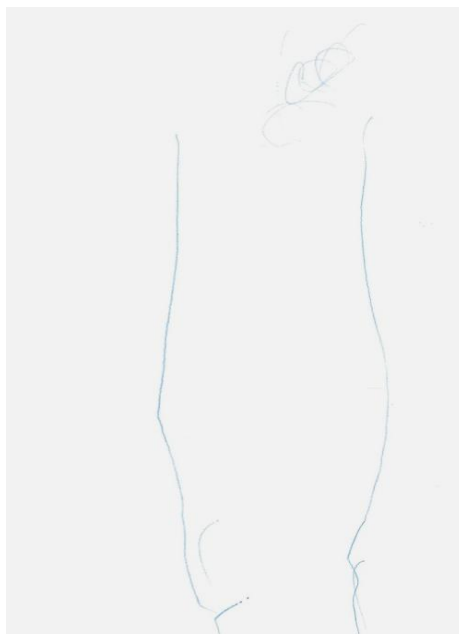
Dieťa začína postupne ovládať všetky svalové skupiny, najmä kostrové svaly a zvieracie – s tým súvisí schopnosť ovládať vylučovanie – ak je už schopné ovládať retenciu a elimináciu (ak je dieťa nezrelé a nútime ho sedieť na nočníku, môže sa to preň stať zdrojom neurotizácie: dieťa si začne vytvárať obranné mechanizmy, ktoré môžu pretrvávajúť do dospelosti)².

Jemná motorika sa rozvíja prostredníctvom rôznych činností dieťaťa, predovšetkým však v hre pri uchopovaní a manipulácii s rôznymi predmetmi (napr. stavebnica, kocky, navliekanie korálikov, maľovanie, kreslenie, modelovanie, sebaobslužné činnosti a pod.).

Približne v druhom roku dieťa pochopí, že ceruzka neslúži iba ako nástroj na bubnovanie o stôl, ale je to prostriedok, ktorý na papieri zanecháva zaujímavú stopu. Dieťa sa snaží napodobňovať pri kreslení dospelého a v troch rokoch už dokáže napodobniť vertikálne aj horizontálne čiary a samo nakreslí kruh (Zelinková, 2011). Pre batôľa vo veku okolo dvoch a troch rokov je vhodné, keď mu je ponúkané kresliť činnosti, nie samotné predmety (napr. ako letí vtáčik, ako pláva ryba vo vode). Szabóová (1993, s. 162) upozorňuje na veľmi dôležitú zásadu: „Kresbu nikdy neopravujeme a nekritizujeme, ani ju nezničíme a neodhodíme v prítomnosti dieťaťa.“ Dôvod je veľmi jednoduchý. Kresbou dieťa vyjadruje svoje predstavy, vynakladá veľkú snahu pri jej tvorbe a je plné očakávaní, ako na ňu rodič alebo pedagóg zareaguje. Ak nebude pochválené, ba naopak, jeho výtvor bude zničený, zraňujú sa jeho city, znižuje sa jeho sebaúcta a je k nemu vysielaný signál o jeho nešikovnosti a menejcennosti.

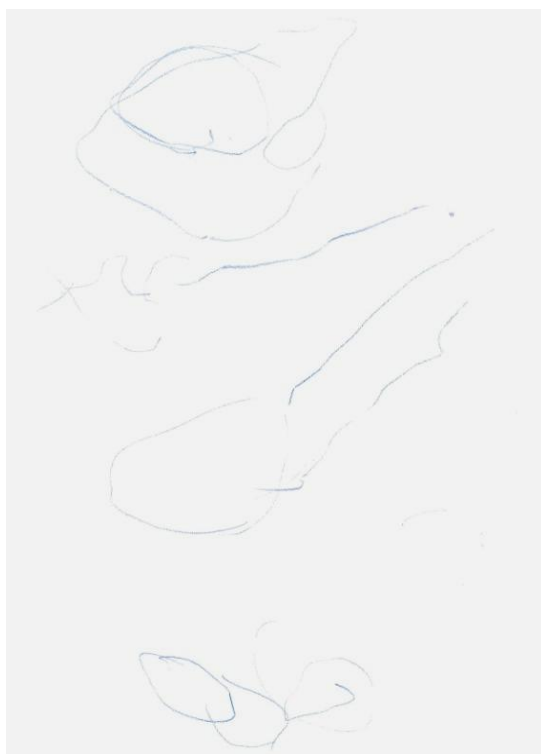
Nasledujúce obrázky dokumentujú vývin kresby detí:

Obr. č. 2 (chlapec, 2 roky 8 mesiacov)

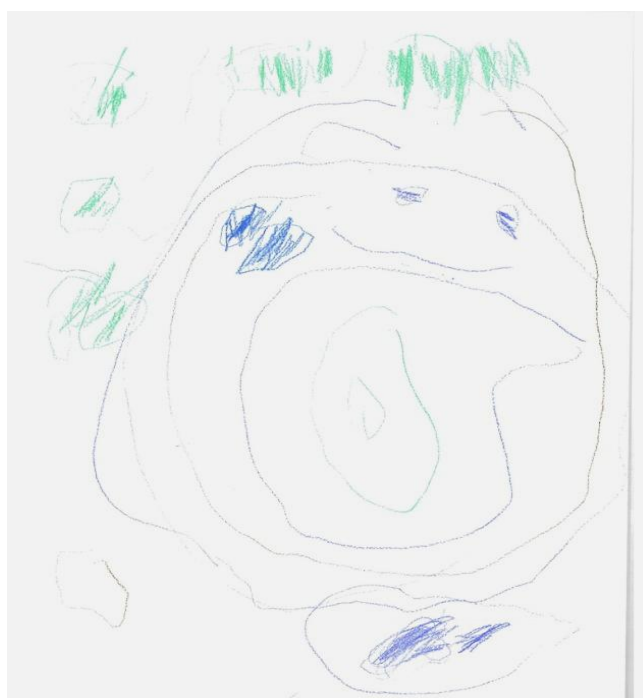

² Skutočná aktívna spolupráca pri vyprázdňovaní je možná iba vtedy, ak dieťa dozrelo, začína si uvedomovať potrebu močenia, je schopné to povedať a vie kontrolovať zvieracie – to je schopné až okolo druhého roku života.

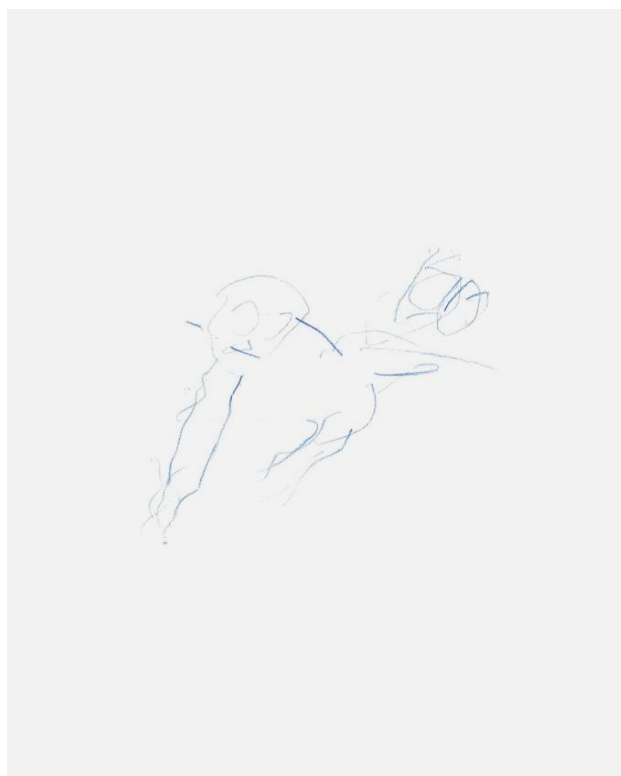
Obr. č. 3 (chlapec, 2 roky 10 mesiacov)

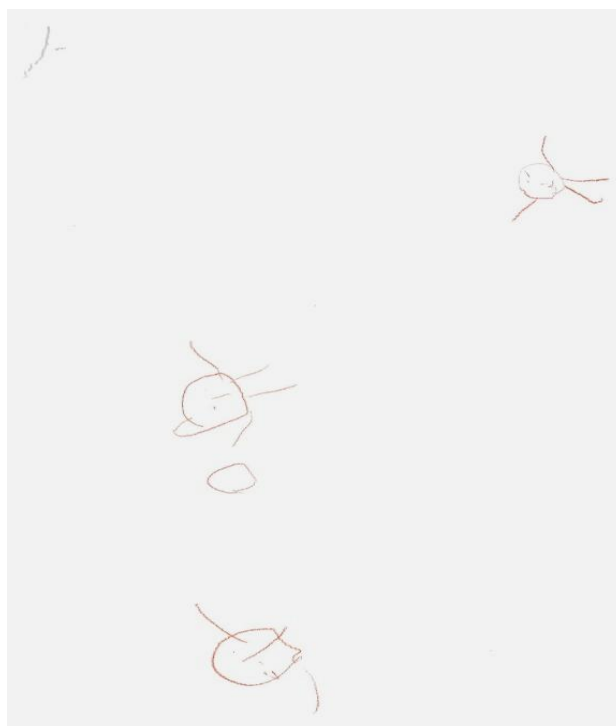
Obr. č. 4 (chlapec, 3 roky 2 mesiace)

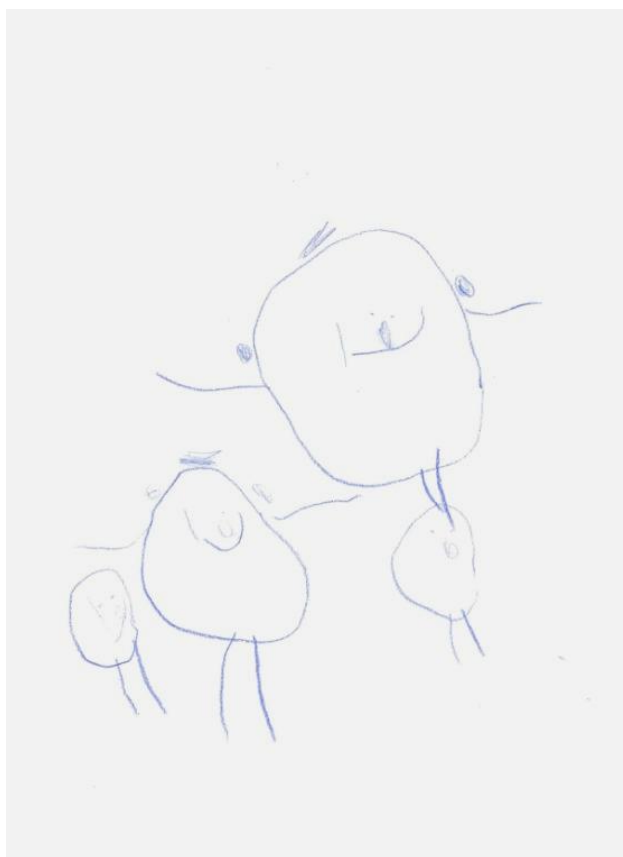
Obr. č. 5 (chlapec, 3 roky 9 mesiacov)

Obr. č. 6 (dievča, 3 roky 9 mesiacov)

Obr. č. 7 (dievča, 3 roky 10 mesiacov)

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

Podľa významného francúzskeho psychológa zaoberajúceho sa vývinom dieťaťa – Piageta (1970) – v období batolaťa nastáva rozvoj tzv. **symbolického (predpojmového) myslenia**. Konkrétny predmet najskôr predstavuje *symbol* (hav hav = symbol psa), neskôr *znak* (slovo pes znamená znak, ktorý sa od reálneho psa odlišuje. Je to pes z toho dôvodu, že sa tak dohodlo). Batola postupom času začína chápať, že pes nie je iba pomenovanie pre jedného, konkrétneho psa, ktorého videlo za plotom po ceste domov, ale slovom pes sa označuje akýkoľvek pes, je to *pojmem*.

Po dovŕšení jedného roka sa u väčšiny detí začína vyvíjať **reč**. Sprvu dieťa tvorí množstvo neologizmov, ktorým dospelý nerozumie (vyslovuje len niektoré slabiky, napr. havo = „ha“). Nahrádza, vynecháva alebo zamieňa slabiky aj hlásky (opasok = „opaka“, strom = „tom“, banán = „batam“, koleno = „knelo“, telefón = „telenos“). Koncom druhého roka dieťa začína tvoriť dvoj- a viacslovné vety. Ako prvý slovný druh sa v slovníku dieťaťa objavujú podstatné mená, potom slovesá, zámená, prídavné mená a napokon číslovky (Jakabčic, 2002). Spočiatku je reč dieťaťa agramatická – neohýba, neskloňuje, nečasuje. Medzi druhým a tretím rokom si už dieťa postupne osvojuje používanie základných gramatických pravidiel, v treťom roku už chápe aj ich význam (Vágnerová, 2012). Trojročné dieťa

dokáže hovoriť v súvetiach (občas ešte použije spojku s iným významom), používa približne 900 až 1 000 slov.

Na začiatku obdobia reč ovláda viac *pasívne*, to znamená, že rozumie, ale hovorí málo. Jeho slovník sa skladá z jednoduchých slov, ktoré majú jednu alebo dve slabiky. V polovici tohto obdobia (po 30. mesiaci) sa rýchlym tempom začína rozvíjať *aktívna* reč.

Pre správny vývin reči je nevyhnutné, aby dieťa od dospelého dostávalo tzv. rečové vzory, ako ich uvádza Szabóová (1993):

- *neopakovať* po dieťati *nesprávne* vyslovované slová aj napriek tomu, že sú originálne, humorné a pod.,
- *nepoužívať zdobeniny*, pretože slová zbytočne predlžujú a komplikujú (kvet – kvietok, chlieb – chlebíček, plienka – plienočka a pod.),
- *hovoríť jasne*, aby slová dospelého boli pre dieťa zrozumiteľné, udržiavať primeranú kadenciu reči.

Typickou otázkou dieťaťa je: „ČO JE TO?“

Časové vzťahy sú ešte pre dieťa v tomto období nejednoduché. Je zamerané na prítomnosť. Minulosť a ďaleká budúcnosť sú preň nepodstatné. Okolo dvoch rokov je batol'a schopné rozlíšiť časovú následnosť dvoch udalostí. Očakávanú budúcnosť chápe iba v nadväznosti na prítomnosť. Po dovŕšení troch rokov dieťa už rozumie pojmom, ako sú „pred“ a „po“, koncom tretieho roku už rozlišuje „tu a teraz“ (prítomnosť) a „predtým“ (minulosť). Budúcnosť je preň naďalej bezvýznamná, vyjadruje sa k nej iba v súvislosti s vyslovovaním nejakých prianí.

Dieťa je schopné postupne si uvedomiť trvalosť objektu – aj keď je na inom mieste a v inom čase.

Pamäť dieťaťa je mechanická a nezámerná. Koncom obdobia sa zlepšujú pamäťové schopnosti kvalitnejším spracovaním informácií, zlepšením ich uchovania a diferencovanejším spôsobom ich ukladania a vybavovania (Vágnerová, 2012). Trojročné batol'a si pamätá jednoduchý príbeh, rozprávku, ktorú viackrát počulo, dokáže samostatne reprodukovat' krátku pesničku alebo básničku. Postupne sa skvalitňuje pozornosť: napr. v treťom roku života je dieťa schopné sústrediť sa na jednu hru približne polhodinu (jednoročné dieťa maximálne 15 minút). Prevažuje mimovoľná pozornosť, medzi druhým a tretím rokom začína fungovať úmyselná pozornosť.

Do druhého roku prevažuje *individuálna, funkčná hra*. Dieťa sa rado hrá s dospelým, so svojimi rovesníkmi sa ešte nehrá. Počas hry dieťa od dospelého potrebuje povzbudzovanie a chválenie. Medzi 2. a 3. rokom života sa objavujú *fikcionálne* hry (symbolické, napodobňovacie), ktoré majú paralelnú formu. Koncom obdobia sa objavujú v hre detí aj prvky spolupráce a súperivosti. Od troch rokov prevládajú *konštruktívne* hry.

Hra podľa Řičana (2004, s. 104) „služi batol'at'u na to, aby sa citovo vyrovnávalo s ťažkosťami, ktoré ho stretávajú, s konfliktami, v ktorých je bezmocné, aby sa nejako vyrovnalo s rozrušením, sklamaním, zahanbením“.

Jakabčic (2002, s. 39) upozorňuje na tri znaky hravého konania detí:

1. *spontánnosť* (dieťa sa hrá kedykoľvek, s čímkoľvek a kdekoľvek),
2. *symboličnosť* (dieťa sa odpútava od reality, napr. kocky postavené na sebe môžu byť tortou, ale i mostom cez rieku alebo loďou či vláčikom),
3. *samoúčelnosť* (podstata hry je obsiahnutá v nej samej).

Batol'atá obľubujú činnosti, pri ktorých môžu veci premiestňovať z miesta na miesto, prelievať a presypávať.

SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE

V **sociálnej oblasti** je batol'a stále závislé od matky alebo inej blízkej dospeljej osoby, ktorá sa oň stará. Ak je dieťa od mamy alebo inej blízkej dospeljej osoby vplyvom okolností odlúčené alebo vyňaté z rodinného prostredia (napr. dlhodobý pobyt v nemocnici), môže u neho dôjsť k veľmi výraznej reakcii nazývanej *separačná úzkosť*. Separačná úzkosť má tri fázy (Robertson a Bowlby, 1952, 1957 podľa Langmeier, Krejčířová, 2006):

- 1) FÁZA PROTESTU – dieťa plače, bije, kope. Chce, aby mama prišla tak, ako to bolo dosiaľ. Odmieťa cudzieho človeka. Ak matka neprichádza, nastáva ďalšia fáza.
- 2) FÁZA ZÚFALSTVA – dieťa stráca nádej, že sa matka objaví, a preto ju už nevolá ani nehľadá. Dieťa sa utiahne do seba, je apatické, nič ho nezaujíma. Naďalej odmieta prijať cudzieho človeka, ktorý sa mu snaží uľahčiť situáciu.
- 3) FÁZA ODPÚTANIA SA OD MATKY – ak odlúčenie trvá dlhšiu dobu, potrebu citovej väzby dieťa uspokojuje pripútaním sa k inej osobe, ktorá mu je schopná nahradiť starostlivosť matky. Ak takúto osobu nenájde, pripúta sa na vec, nie na človeka.
(Dieťa potrebuje získať základnú dôveru v seba samého a vo svoje schopnosti.)

Medzi druhým a tretím rokom života dieťaťa sa stretávame s typickou formou správania sa – **negativizmom** (obdobie vzdoru). Podľa Jakabčica (2002) negativizmus vzniká stretom rodiacej sa autonómie s hanblivosťou, autoritou dospelého, presadením vlastnej vôle a egocentrizmom dieťaťa. Je to prirodzený vývinový jav, ktorý môže mať ťažší alebo miernejší priebeh a trvá individuálne dlhú dobu, niekedy doznieva až do predškolského veku. Jeho prejavy sú rôzne, od vzdorovitosti a viet typu „Ja nechcem...“ až po krik, plač, hnev. Pedagógovia v tomto smere často robia chybu, keď si myslia, že svojim nadradeným prístupom dieťaťu môžu prikázať, aby plnilo ich vôľu. Opak je pravdou, pretože krik

a telesné tresty v dieťaťi jeho vzdor viac vystupňujú. Občas pomôže obyčajné odvedenie pozornosti dieťaťa k niečomu zaujímavému, inokedy znížený tón hlasu pedagóga a spoločná dohoda. Řičan (2004, s. 115) hovorí o „láskavej, šetrnej a rešpektujúcej pevnosti, s ktorou dieťaťu podľa potreby i fyzicky zabránime v tom, čo naozaj nesmie robiť, čím by ublížilo sebe alebo iným“. Dôležité je „vzdať sa všetkých pokusov prinútiť dieťa, aby urobilo to, čo odmieta (ak to nie je nevyhnutné)“ (Řičan, 2004, s. 116). Ak túto fázu rodič dieťaťa alebo pedagóg nezvládne a bude používať svoju moc, hrozby, príkazy a zákazy, v neskorších fázach vývinu sa to odrazí na osobnosti dieťaťa a na jeho správaní sa k okoliu.

Prevenencia a odstraňovanie vzdoru (citované podľa Szabóovej, 1993, s. 157):

- ↳ Pri zaobchádzaní s dieťaťom musíme byť trpezliví, rozvážni a dôslední.
- ↳ Nevytvárame situácie s častými zákazmi. Nekompromisný zákaz použijeme len vtedy, keby dieťa svojím činom ublížilo sebe alebo inému.
- ↳ Očakávanú požiadavku dieťaťu vopred oznámime a dáme mu čas na jej splnenie (napr.: „Ešte raz spustíme autíčko po autodráhe, potom ho odložíme a pôjdeme papať.“ a nie „Pod', ideme papať.“).
- ↳ Od dieťaťa násilu nežiadame, aby vykonávalo určité činnosti (pekne sa pozdravilo, ukázalo, čo vie urobiť a pod.) pred cudzími.
- ↳ Namiesto niektorých zákazov mu radšej navrhujeme inú činnosť, a tak odvedieme jeho pozornosť.
- ↳ Ak mu navrhujeme nejakú činnosť či predmet, nepýtame sa ho: „Nechceš sa hrať?“ alebo „Nebudeš papať?“, ale vždy mu dávame kladne motivujúce návrhy.
- ↳ Nikdy dieťa nepresvedčame, nesľubujeme mu, že čosi dostane, ak naše želanie splní.
- ↳ Dieťa častejšie vzdoruje, keď je ospalé, unavené, keď sa nudí a keď je v spoločnosti cudzích, preto naň vtedy nekladíme zvýšené požiadavky a usilujeme sa uspokojiť jeho biologické potreby.
- ↳ Od svojej základnej požiadavky nesmieme odstúpiť pre vzdorovitú reakciu dieťaťa.

S negativizmom veľmi úzko súvisí *sebauvedomovanie* (vývin „ja“) dieťaťa.

Dieťa sa učí sociálnemu správaniu niekoľkými spôsobmi:

- A. **opakovaním** – je to snaha dieťaťa o pochopenie fungovania sveta a prispôbenie sa sociálnemu prostrediu. Batol'a opakuje po druhých to, čo vidí, pretože mu to prináša istotu a bezpečie.
- B. **nápodobou** – dieťa si v správaní okolia vyberá to, čo sa mu páči, čo preferuje a to napodobňuje,
- C. **identifikáciou** – dieťa má snahu stať sa rovnakým ako osoba preň významná (pretože nechce stratiť puto s citovo významnou osobou) – dáva mu to pocit bezpečia (z psychologického hľadiska je identifikácia obranným mechanizmom pred neistotou).

HRÁM SA A PREDSTAVUJEM SI, ŽE...

(Predškolské obdobie)

Predškolské obdobie trvá približne od 3 do 6 rokov. Horná hranica vyjadruje významný sociálny medzník dieťaťa – nástup do školy.

Říčan (2004, s. 119) o tomto období hovorí ako o „kúzelnom svete predškoláka“ a o období, kedy „sa kladú základy socializácie“. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 87) sa zmieňujú o predškolskom období ako o „veku materskej školy“ a Szabóová (1993, s. 173) ho označuje ako „zlatý vek hry“. Do popredia sa dostáva fantázia dieťaťa, ktorá sa prelína celým jeho životom v tejto etape.

Toto obdobie nie je také výrazné, ako bolo predchádzajúce, je však veľmi významné z hľadiska nájdenia si miesta v skupine svojich rovesníkov, v osobnostnom a emocionálnom vývine a vo vývine kognitívnych kompetencií.

Hlavnou a dominantnou činnosťou predškoláka je hra, do ktorej premieta svoje myšlienky, pocity, prania a zapája predovšetkým svojich vrstovníkov.

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

Predškolák je už motoricky dobre zdatný, pohybová koordinácia sa zlepšuje a „zelegantňuje“. Chodenie po schodoch hore i dolu zvláda bez držania, veľmi dobre uteká, dokáže sa orientovať v priestore a pružne zareagovať na zmenu (napr. pri narazení na nejakú prekážku na zemi). Je v neustálom pohybe, skáče oboma nohami naraz alebo aj na jednej nohe, lozí po preliezkach, rebríkoch, múrikoch, z ktorých bez problémov zoskočí. Po štvrtom roku sa môže naučiť jazdiť na kolobežke, neskôr i na malom detskom bicykli, lyžovať sa, plávať, príp. aj korčuľovať a pod. Dieťa sa v tomto veku rado hrá s loptou, kope do nej či hádže ju spôsobom, akým to robí dospelý jedinec. V sebaobslužných činnostiach dochádza k výrazným pokrokom – predškolák si vie vcelku dobre sám umyť aj utrieť ruky, obuť aj vyzuť topánky, obliecť aj vyzliecť odev, môže však potrebovať pomoc napr. pri zapínaní gombíkov alebo česaní vlasov. Pitie z hrnčeka alebo jedenie lyžičkou pre trojročné dieťa už nepredstavuje veľký problém, koncom obdobia už používa pri hlavnom jedle príbor. Naďalej sa rado hrá s pieskom, kamienkami či plastelínou. Jednou z obľúbených činností je kreslenie.

Kresba je podľa Vágnerovej (2012, s. 187) „neverbálnou symbolickou funkciou“. Dieťa do nej premieta realitu okolitého sveta tak, ako ju vníma ono samo. Postupne sa vyvíja od presymbolickej (senzomotorickej) úrovne cez symbolickú úroveň a napokon prechádza do fázy primárneho symbolického vyjadrenia, kedy dieťa už skutočne kreslí to, čo vidí vo svojich predstavách (Vágnerová, 2012). Dieťa kreslí čokoľvek, čo mu napadne, má k niečomu vzťah alebo ho zaujíma, najčastejšie však kreslí ľudské

postavy. Spomínaná autorka hovorí o troch fázach (štádiách), ktorými vývin kresby ľudskej postavy prechádza (Vágnerová, 2012):

1. štádium hlavonožca

Približne v troch rokoch sú zaznamenávané prvé pokusy o kresbu ľudskej postavy. Je to z dôvodu, že pre trojročné dieťa je dôležitý sociálny kontakt jednak s dospelými, jednak s inými deťmi. Významná je preň ľudská tvár, pretože zrači množstvo emócií, je zdrojom zmyslového vnímania aj prostriedkom rečového prejavu. Okrem tváre dieťa správne považuje za dôležité aj ľudské končatiny vzhľadom na aktivity, ktoré vykonávajú. Kresba hlavonožcov potvrdzuje predpoklad, že „dieťa najskôr kreslí to, čo považuje za dôležité“ (Vágnerová, 2002, s. 188). Iné vysvetlenie, prečo dieťa kreslí hlavonožca, poskytuje Schuster (2004 podľa Pánková, 2012): dieťa sa snaží na dvojrozmernej ploche papiera zachytiť trojrozmerný objekt. Ak chce, aby sa mu jeho pokus vydaril, musí vynechať jednu z veličín trojrozmerného objektu – výšku, hĺbku alebo šírku. Preto je objekt kreslený z pohľadu zhora, a tak vzniká obrázok hlavonožca.

2. štádium subjektívne fantazijného spracovania

Touto formou kreslia ľudskú postavu štyri- až päťročné deti. Dôraz dávajú predovšetkým na detaily, ktoré považujú za dôležité, avšak nevystihujú realitu. Príkladom sú takzvané priehľadné kresby, keď dieťa najskôr nakreslí obrys postavy a postupne jej pridáva jednotlivé časti odevov. Zdôrazňuje rôzne časti v oblasti trupu (napr. pupok, gombíky a pod.), čo znamená, že dieťa si uvedomuje dôležitosť aj iných častí tela (konkrétne trupu), ako len tváre a končatín.

3. štádium realistického zobrazenia

Predškolač postupne viac a viac kreslí ľudskú postavu podobajúcu sa realite. To, čo vidí, sa snaží zobrazit' na papieri. Táto zmena predstavuje dôkaz o „počiatočnej kognitívnej decentracii“ (Vágnerová, 2002, s. 188), t. j. objektívnejšie a presnejšie poznávanie skutočnosti.

Približne v štyroch rokoch sa dieťaťu podarí nakresliť krížik, v piatich štvorec, v šiestich trojuholník a napokon v siedmich rokoch zvládne kosoštvorec.

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

Okolo štvrtého roku dieťaťa predpojmové (symbolické) myslenie, charakteristické pre predchádzajúce obdobie, plynule prechádza na vyššiu úroveň, ktorú Piaget (1970) nazval **názorné, intuitívne myslenie**. Vyznačuje sa malou flexibilitou, nepresnosťou a prelogickosťou (t. j. nerešpektovanie zákonov logiky). Jeho typickými znakmi sú:

→ KOGNITÍVNY EGOCENTRIZMUS

= predškólák lipne na vlastnom pohľade na svet, na vlastných názoroch, uprednostňuje svoje subjektívne hľadisko, dôsledkom čoho sa jeho poznávanie stáva skreslené (dieťa predpokladá, že napríklad iný vie všetko, čo vie ono samo), nedokáže ešte uvažovať komplexne,

→ FENOMENIZMUS

= dieťa kladie dôraz na svoju predstavu sveta – skutočné je preň to, čo vidí (je zamerané na určitý obraz reality, ktorý nie je vo svojej mysli schopné opustiť – svet je preň taký, ako vyzerá = je to tak, pretože to tak vidím),

→ PREZENTIZMUS

= dieťa chápe svet iba v danom momente, vníma aktuálne dianie,

→ MAGIČNOSŤ

= tendencia vysvetľovať si dianie v skutočnom svete pomocou fantázie, ktorá poznanie dieťaťa skresľuje. Ak niečomu nerozumie a chce pochopiť, informácie si dopĺňa prostredníctvom minulých zážitkov a skúseností a svojou vymyslenou, fantazijnou predstavou. Stáva sa, že nedokáže rozlíšiť, čo je skutočnosť, čo zažilo na „vlastnej koži“ a čo si vytvorilo vo svojej fantázii. Takýmto spôsobom vznikajú tzv. *konfabulácie* (nepravé lži): dieťa hovorí nepravdu, ktorá môže mať znaky absurdnosti – kombinuje svoje skutočné zážitky s fantáziou, vymýšľa si príbehy, ktoré sa v skutočnosti nikdy nestali.³

Dieťa vo svojej fantázii pretvára svoje predstavy a skúsenosti rôznym spôsobom. Niekedy ich pretransformuje do takých podôb, že mu vyvolávajú strach. Ten môže byť spojený s niečím videným v televízii, prípadne aj nami dospelými, kedy dieťa v dôsledku toho, aby konalo tak, ako chce dospelý, je zastrašované rôznymi nadprirodzenými alebo imaginárnymi bytosťami. Dieťa potom odmieta ísť na miesta, kde si myslí, že sa takéto bytosti nachádzajú, alebo nechce ísť do postieľky, lebo v šere vidí „príšery“. Ak si takéto správanie dieťaťa rodič alebo pedagóg všimne, dôležité je vytvoriť mu pocit bezpečia a istoty (byť napr. pri ňom do chvíle, kým nezaspí).

→ ABSOLUTIZMUS

= ide o presvedčenie, že všetko naokolo je definitívne a jednoznačne platné (je to istý prejav potreby dieťaťa mať istotu). Dieťa verí vo svoju pravdu a nepripúšťa (resp. nechce si pripustiť) viacznačnosť. Predškólák nerozumie, že názory dospelých sú relatívne a menlivé.

→ ANIMIZMUS

= oživovanie neživých predmetov,

→ ANTROPOMORFIZMUS

= pripisovanie ľudských vlastností neživým veciam, zvieratám (dieťa predpokladá, že veci, stromy, rastliny, zvieratá môžu myslieť, prejavovať emócie, rozprávať, jesť, cítiť a pod.),

³ Dôležité je vedieť rozpoznať, čo je pravá, skutočná lož a čo je nepravá lož: odlišujú sa svojím zámerom – nepravá lož je bezúčelová a predškólák za ňu nemá byť karhaný.

→ ARTEFICIALIZMUS

= spôsob, akým si dieťa vysvetľuje vznik sveta – predpokladá, že ho urobil niekto, pravdepodobne človek (dal slnko na oblohu, a keď sa zotmie, „vymení“ slnko za mesiac a hviezdy a pod.).

Okolo tretieho roku života je na dieťati badateľné neustále prahunie po objavovaní a neutíchajúca zvedavosť. Začína si viac všímať detaily (nevšimne si však ich podstatný znak), rozoznáva farby, tvary, veľkosť, vzdialenosť a postupne ich pomenúva. Dokáže si javy dať do súvisu, porovnávať ich a nachádzať v nich podobnosť či rozdielnosť. Otázkami typu „Čo/prečo to robí?“, „Aký je?“ možno podnecovať jeho pozornosť, ale i predstavivosť⁴.

Otázka „Čo to je?“, ktorá bola charakteristická pre predchádzajúce obdobie a ktorá sa týkala identifikácie predmetov, osôb, činností a pod., sa mení na otázku „PREČO?“, vyjadrujúcu a hľadajúcu príčinné vzťahy. Predškolač sa veľa a rád pýta na to, *ako* veci fungujú, *na čo* slúžia, *prečo* sa udalosti dejú tak a nie onak. Často sa stáva, že pri tisícom prečo dospelému môže dochádzať trepezlivosť. Dôležité je však uvedomiť si fakt, že prostredníctvom týchto otázok dieťa nielen pátra po kauzalite vzťahov, ale rozvíja aj svoje myslenie, obohacuje si slovník a učí sa správne vyjadrovanie, a preto je potrebné, aby dostalo pravdivé odpovede, primerané svojmu veku.

V predškolskom období sa výrazne zdokonaľuje **rečový prejav** dieťaťa. Aktívna a pasívna slovná zásoba prudko rastie (ku koncu obdobia je to okolo 3 000 – 4 000 slov), dieťa sa snaží napodobovať verbálny prejav dospelých tým, že zakomponováva nové slová do svojich viet. Trojročné až štvorročné dieťa ešte môže mať problémy s výslovnosťou niektorých hlások (najčastejšie sú to r, ž, t, d, sykavky) alebo ich nahrádza inými (r zamieňa za l, k zamieňa za t a pod.). Táto nedokonalosť koncom obdobia postupne mizne a pred vstupom do školy sa postupne spontánne alebo s pomocou logopéda stráca. Vetná stavba obsahuje viacero slov, koncom obdobia predškolač používa päť- až šesťčlenné vety a tvorí súvetia, avšak prejavuje sa v nich rigidita gramatických pravidiel (štandardná postupnosť slov vo vete alebo súvetiach). Ak sú slová zoradené inak ako zvyčajne, dieťa môže informácii porozumieť úplne inak, napr. ako uvádza Vágnerová (2000, s. 114): ak súvetie pokračuje *...a tortu naplnila mamina*, väčšina predškolačkov to pochopí tak, že mama sa naplnila tortou a nie naopak.

V rámci rečového vývinu je dôležité spomenúť aj tzv. egocentrickú reč alebo reč pre seba, ktorá je spojená s vývinom myslenia predškolača. Dieťa si hovorí samo pre seba, nepotrebuje žiadnych poslucháčov, nemusí sa ničomu prispôbovať či používať gramatické pravidlá tak, ako sa to vyžaduje v komunikácii s niekým iným. Egocentrická reč mu pomáha pri riešení problémov a v celkovej orientácii. V neskoršom období (v štyroch až piatich rokoch) prechádza egocentrická reč do úrovne vnútornej reči.

Vnímanie predškolača dosahuje takú úroveň, že je schopné rozpoznať základné kvality predmetov a javov, s ktorými sa stretáva. Hmatom dokáže rozoznať zložitejšie tvary, pomocou zraku diferencuje nielen základné, ale už aj doplnkové farby. Zdokonaľuje sa sluchové vnímanie,

⁴ Najvýraznejšie sa predstavivosť prejavuje v hrách dieťaťa.

prostredníctvom ktorého rozlišuje zdroj zvuku, farbu, silu a výšku tónu.⁵ Zároveň sa zlepšuje aj vnímanie chuti a čuchu.

Vnímanie je viazané na globálnosť predmetu, celok nevníma ako súhrn detailov. Ak si nejaký detail všimne, tak iba jeden. Nediferencuje základné vzťahy medzi prvkami, naopak – dáva dokopy prvky, ktoré spolu nesúvisia.

Vnímanie času sa stále rozvíja veľmi pomaly, je o niečo dokonalejšie ako v predchádzajúcom období, avšak je ovplyvnené egocentrizmom dieťaťa. Predškolač rozumie pojmom predtým/potom, chvíľa/dlhšie. Čas vníma v závislosti od určitých udalostí alebo opakujúcich sa javov, ktoré sa ho bezprostredne týkajú. Významná je pre neho prítomnosť, nie budúcnosť (napr. čas obeda, spánku, vychádzky je pre neho dôležitý až vtedy, keď ten čas nastane). Podľa Vágnerovej (2012, s. 193) dieťa v predškolskom veku „chápe obe časové dimenzie, dĺžku trvania i poradie udalostí, v piatich rokoch rozumie súvislosti medzi začiatkom, koncom a celkovým trvaním nejakého diania“. Predškolač využíva na členenie časového úseku dňa v týždni, mesiaci alebo ročné obdobia vie vymenovať a do istej miery mu je známy aj ich obsah, vo svojich individuálnych úvahách ich ale nepoužíva (Vágnerová, 2012). Štvorročné dieťa začína rozumieť, v akom vzťahu je minulosť, prítomnosť a budúcnosť. Medzi štvrtým a piatym rokom sa rozvíja tzv. časová decentrácia, čo je „schopnosť odpútať sa vo svojom uvažovaní od prítomnosti a uvažovať o rôznych udalostiach z inej perspektívy než z pohľadu tu a teraz.“ (McColgan a McCormacková, 2008 podľa Vágnerová, 2012, s. 193).

Vo *vnímaní priestoru* rovnako ako vo vnímaní času sa prejavuje vplyv egocentrizmu dieťaťa, tzv. egocentrická perspektíva, t. j. ako sa vzdialené alebo blízke predmety dieťaťa javia – bližšie predmety predškolač vníma ako väčšie, naopak vzdialenejšie objekty sa mu zdajú malé (Vágnerová, 2012). Dieťa v tomto období už rozumie tomu, čo je hore a dole, orientácia vpravo a vľavo je stále nesprávna, čo je dané dozrievaním lateralizácie (preferencia istej strany).

Vývin vnímania detí sa podľa Jakabčica (2002, s. 42) delí na tri štádiá⁶:

1. *štádium predmetov* – ide napr. o pomenovanie predmetov, osôb, zvierat v rozprávkovej knižke,
2. *štádium činností* – opísanie určitých vzťahov medzi predmetmi, osobami, zvieratami v izolovanom celku v rámci celého deja (napr. čo robia jednotlivé skupinky detí v jednej triede v materskej škole),
3. *štádium vzťahov* – pochopenie celého výjavu, kde je pointa a aký je logický sled, zmysel udalostí (napr. pochopenie účelu a cieľa určitej hry).

Predškolač vníma *počet* ako jedno z možných klasifikačných kritérií. Rozumie základným matematickým vzťahom ako pripočítavanie a odpočítavanie, priama úmera a sčasti aj nepriamej úmere,

⁵ Zlepšovanie sluchového vnímania podporuje schopnosť presne vnímať zvuky ľudskej reči, čím sa podporuje rozvoj rečového prejavu dieťaťa.

⁶ Pre predškolské obdobie sú charakteristické prvé dve štádiá.

napr. predškolač vie, že ak z fľaše prelejeme vodu do pohára, vo fľaši zostane menej vody. Nevie ale, že objem vody zostal rovnaký – tento fakt dokazuje aj Řičan (2009), ktorý uvádza príklad s malinovou:

Ak časť malinovy nalejeme do pohára, dieťa si bude myslieť, že sa zmenilo jej množstvo. Ak sa pozerá na fľašu s malinovou, skutočne to tak vyzerá. Dieťa však ale ešte neberie do úvahy, že v pohári je ďalšia malinová a že jej množstvo sa iba rozdelilo do dvoch nádob.

Podobný experiment, avšak s korálikmi, urobili aj Piaget a Szemiňská (1966 podľa Langmeier, Krejčířová, 2006):

Dve sklenené nádoby rovnakého tvaru naplnili do rovnakej výšky identickými korálikmi. Potom vzali tretiu sklenenú nádobu, ktorá mala užšie dno, a presypali tam za prítomnosti dieťaťa koráliky z jednej z dvoch rovnakých sklenených nádob. Stĺpec korálikov bol v úzkej sklenej nádobe samozrejme vyšší. Dieťa si však myslelo, že v tejto sklenenej nádobe je korálikov viac, pretože výška stĺpca je väčšia. Bolo o tom jednoznačne presvedčené aj napriek tomu, že videlo, ako experimentátor koráliky presypal. Neprihliadalo na šírku nádoby, iba na jej výšku.

Dieťa na začiatku predškolského obdobia pozná niektoré čísla a vie ich vymenovať, nechápe ale podstatu čísla, čiže čo dané číslo vyjadruje. Vie iba rozlíšiť medzi málo a veľa. Predškolač vie tiež mechanicky povedať základný číselný rad, ale nerozumie tomu, prečo práve tieto čísla idú za sebou, preto občas niektoré čísla vynechá alebo preskočí. Až na konci predškolského obdobia pochopí, že „počítať“ znamená priradovať prvky číselného radu k jednotlivým objektom, pričom musí správne koordinovať ukazovanie predmetov a odriekavanie čísel“. (Vágnerová, 2012, s. 197).

Pamäť predškolača sa vplyvom zrenia mozgových štruktúr naďalej vyvíja. Zlepšuje sa krátkodobá i dlhodobá pamäť⁷. „Predškolské dieťa si pamätá čím ďalej viac detailov, ale i rôzne súvislosti a vzťahy, čo súvisí so zmenou spôsobu ich spracovania.“ (Vágnerová, 2012, s. 203). Autorka ďalej upozorňuje, že pamäť dieťaťa v tomto období je naďalej mechanická a nezámerná a pri zapamätávaní predškolač nevyužíva žiadne mnemotechnické pomôcky, pretože si neuvedomuje, že nejaké existujú a mohol by ich použiť⁸. Spomienky predškolača bývajú nepresné, skreslené. To, čo si nepamätá, doplní konfabuláciami. Koncom obdobia sa zlepšuje proces zapamätávania si sledu určitých udalostí, krátkych príbehov, čo dieťa zažilo. Je to dané rozvojom reči. Významnú úlohu tu zohrávajú rodičia a pedagógovia, ktorí by mali dieťaťu poskytnúť správny vzor, ako formulovať rozprávanie príbehu (Vágnerová, 2012).

Stále dominuje **hra**, pričom sa predlžuje interval, v akom sa dieťa hrá (na konci obdobia je to už viac ako jedna hodina). Hra je ovplyvnená fantazijnými predstavami. Dieťaťu slúži ako ventil, prostredníctvom ktorého sa „vyrovnáva so svojimi strachmi, zmätkami, smútkom a konfliktmi“ (Řičan, 2004, s. 128). V tomto duchu uvažuje aj Vágnerová (2013), ktorá hru predškolača rozlišuje na symbolickú a tematickú. Symbolická hra je pre predškolača „prostriedok na vyrovnanie sa s realitou, ktorá je pre neho nejakým zaťažujúca“ (Vágnerová, 2012, s. 189). Vzhľadom na to, že

⁷ Dieťa si ľahšie a rýchlejšie zapamätá to, čo má preň emocionálny význam, čo je preň dôležité.

⁸ Keď ho ale dospelá osoba (rodič, pedagóg a pod.) upozorní, že na zapamätanie si niečoho môže použiť napr. stratégiu opakovania, je schopné takúto stratégiu použiť.

predškolač sa neustále musí prispôsobovať svojmu sociálnemu okoliu, ktorému nie vždy rozumie, hra je pre neho akýmsi vyslobodením z bežnej reality. Je to niečo jeho vlastné, čo si sám vytvoril, kde je pánom situácie. Ak má z niečoho strach, v hre sa môže pokúsiť tento strach spracovať spôsobom svojím vlastným (ak sa bojí psov, v hre si môže predstaviť, že psy nehryzú, nebrešú, ale poslúchajú a hrajú sa s ním). V tematickej hre si predškolač cvičí sociálne roly, ktoré bude zastupovať v budúcnosti, a naučí sa poznať svoje osobnostné črty v pozitívnom aj negatívnom svetle.

Langmeier a Krejčířová (2006) rozlišujú štyri formy detskej hry:

- *funkčná (činnosť)* – ide o precvičovanie pohybov vlastného tela, príp. s predmetmi. Je typická pre obdobie batolaťa.
- *konštrukčná (realistická)* – vytvorenie niečoho z istého druhu materiálu (stavanie kociek, hra s plastelínou, stavanie tunela z piesku a pod.),
- *iluzívna* – dieťa využíva jeden predmet v prenesenom význame a prispôbuje ho svojim predstavám (plienka môže byť raz paplónikom, inokedy lietajúcim kobercom),
- *úlohová* – dieťa v nej zastáva rôzne sociálne roly, ktoré má odpozorované (hra na lekára, poštára, predavačku, kuchára a pod.).

Vo všeobecnosti je možné hru klasifikovať aj z hľadiska vývinu dieťaťa na hru:

- *individuálnu* – približne do dvoch rokov veku dieťaťa, hrá sa samo, bez iných spoločníkov,
- *súbežnú (paralelnú)* – od dvoch rokov – dieťa sa hrá vedľa iného dieťaťa bez známk spolupráce,
- *spoločnú* – delí sa ďalej na hru asociatívnu (od 2,5 roka, keď dieťa napodobňuje hru iného dieťaťa, navzájom si poskytujú hračky) a kooperatívnu (od štyroch rokov, deti sa hrajú kolektívne, majú rozdelené roly a úlohy).

SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE

V citovej oblasti je pre dieťa v predškolskom období charakteristická impulzivnosť, menlivosť, citová bohatosť a veľká sugestibilnosť (Szabóová, 1993). Všetky jeho aktivity robí celým svojím telom, srdcom aj dušou. Hru prežíva tak, ako by to bola reálna situácia v živote a podľa toho sa aj správa. V tomto období sa rozvíja emočná inteligencia, o ktorej bude samostatná kapitola o emocionálnej inteligencii.

V sociálnej sfére je dominantná **socializácia** dieťaťa. Väčšina detí po dovŕšení tretieho roku (v niektorých prípadoch i skôr) začína navštevovať materskú školu. Predškolač si v nej nachádza nových kamarátov, i keď priateľstvá ešte nemajú trvalý charakter. Vznikajú skôr na základe istých preferencií (oblíbená farba oblečenia, dĺžka vlasov, zaujímavý obrázok na tričku a pod.) či zaujímavého predmetu, ktorého vlastníkom je iné dieťa. Rodina má stále dominantnú funkciu, slúži mu ako prístav bezpečia, do ktorého sa môže vracieť a kde nájde oporu. Postupne sa identifikuje s rodičmi a preberá od nich vzorce správania. Nekriticky prijíma všetky ich názory a postoje, stotožňuje sa s nimi, čo mu dáva pocit istoty

a zvyšuje sebahodnotenie. V rámci socializácie predškolač získava niekoľko sociálnych rolí, ako ich uvádza Vágnerová (2012):

- *rola vrstovníka* – dieťa ju preberá na základe vzťahu s iným dieťaťom (napr. v materskej škole),
- *rola kamaráta* – získava ju prostredníctvom užšieho vzťahu s iným dieťaťom (iné dieťa nemusí byť v rovnakom veku),
- *rola žiaka materskej školy*.

Predškolač si tiež osvojuje mužskú alebo ženskú rolu – trojročné dieťa si ešte myslí, že ak sa oblečie do šiat opačného pohlavia, zmení sa aj jeho pohlavie. „Štvorročné dieťa už ale vie, že jeho pohlavná identita je trvalým znakom a že sa nikdy nezmení“ (Vágnerová, 2000, s. 119), preto sa najmä chlapci bránia tomu, aby boli obliekaní do dievčenských šiat.

Významným krokom pre predškolača je práve vstup do materskej školy. Je to pre neho niečo nové, čo dovtedy (pokiaľ nenavštevovalo detské jasle) nepoznalo. Platia tu iné pravidlá ako v domácom prostredí, musí rešpektovať novú autoritu – učiteľku, nájsť si miesto medzi svojimi vrstovníkmi a v neposlednom rade poznať inak i seba samého v novej situácii. Aby tento prechod pohodlne a bez problémov zvládlo, potrebuje získať u učiteľa/učiteľky pocit istoty a emočnej stability.

Výrazný pokrok dosahuje dieťa aj v oblasti **morálneho vývinu**. V prípade, že morálne konanie je jednoznačné, päť- až šesťročné dieťa už vie, čo je dobré a čo zlé. Dieťa však berie do úvahy vykonaný čin, nie jeho motív.

V predškolskom období sa po prvýkrát objavuje *svedomie*. Dieťa pociťuje vinu, ak vykoná niečo zlé, a aj vtedy, ak vie, že o zlom konaní nikto nevie. „Pocity viny znamenajú, že dieťa začína akceptovať určité obmedzenia ako bezvýhradne platné a samo pociťuje ich porušenie ako nepríjemné.“ (Vágnerová, 2000, s. 121).

Říčan (2004, s. 134) definuje obsah svedomia takto:

- ~ *negatívne* (obsahuje zákazy),
- ~ *náhodné a rôznorodé* – ovplyvnené mravnou výchovou v rodine,
- ~ *heteronómne* – to, čo sa smie a čo nie je určované autoritou,
- ~ *nadmerne citlivé* (dieťa sa trápi aj pre maličkosť, ktorú vykoná nesprávne, a preto žiada trest aj samo),
- ~ *realistické* (zameriava sa len na uskutočnený čin a nie na jeho dôvod).

Svedomie je závislé od niekoľkých činiteľov, ako ich uvádzajú Langmeier a Krejčířová (2006):

- ✓ vzťah dieťaťa k rodičom – poskytovaním tzv. identifikačného modelu (poskytnúť dieťaťu príležitosť, aby dospelého videlo správať sa v rôznych situáciách),

- ✓ socializačné (disciplinárne) techniky – telesné tresty vývin svedomia brzdia, prejav lásky za žiaduce alebo jej odopretie za nežiaduce konanie vývin svedomia podporujú.

Predškolak začína vnímať a chápať, že iní majú city, ktoré môžu byť odlišné od jeho vlastných. Dokáže sa správať empaticky.

Sebahodnotenie dieťaťa je závislé od jeho okolia. Dieťa preberá názory dospelých o tom, aké je nekriticky tak, ako mu to je prezentované. Ovplyvňujú ho jeho vrstovníci, s ktorými sa porovnáva, a roly, ktoré zastáva (Vágnerová, 2012).

Predškolské obdobie sa končí tak, ako bolo spomenuté na začiatku kapitoly, **vstupom dieťaťa do školy**. Dieťa pre nástup do školy musí byť zrelé. Ak dieťa nie je dostatočne pripravené na to, aby si mohlo plniť školské povinnosti, je potrebné, aby bolo navštevovanie školy odložené.

Ďalšia časť práce sa bude venovať dieťaťu z hľadiska jeho pôsobenia v materskej škole. Zameria sa na to, čo konkrétne v rámci jednotlivých kompetencií by malo zvládnuť v priebehu svojich prvých dvoch rokov v materskej škole.

MÔJ PRVÝ ROK V MATERSKEJ ŠKOLE

(Dieťa vo veku 3 až 4 rokov)

(podľa Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách, Ministerstvo školstva SR, 1999)

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

Dieťa vo veku od 3 – 4 rokov by malo zvládnuť:

HRUBÁ MOTORIKA

- vzpažiť, predpažiť, upažiť, pripažiť, vzpor drepmo, vzpor stojmo, vzpor kľáčmo, predklon,
- prednožiť, prednožmo krčiť kolená k hrudníku, hrudný predklon, hrudný záklon, roznožiť, vzpriamiť,
- CHÔDZA: zdokonaľovanie vzpriamenej chôdze, správneho držania tela, pripájanie koordinovaných pohybov paží, orientovanie sa medzi prekážkami, prekračovanie čiary, nízkej prekážky, postupne vystupovanie a zostupovanie zo schodov,
- BEH, SKOK: beh smeru v skupine, meniť smer behu, striedanie behu a chôdze, znožný poskok na mieste, z miesta, cez čiaru, poskoky v drepe, z miesta aj v behu preskočiť nízku prekážku, zoskok, výskok, skákanie znožmo,
- lezenie na rovine, šikmej ploche, plazenie k méte, pod nízkou prekážkou, na lavičke, preliezanie nízkych prekážok, preliezanie tunela, sklz v strede,
- pokus o stoj na jednej nohe,
- prevaľovanie,
- kotúľ vpred s pomocou.

JEMNÁ MOTORIKA

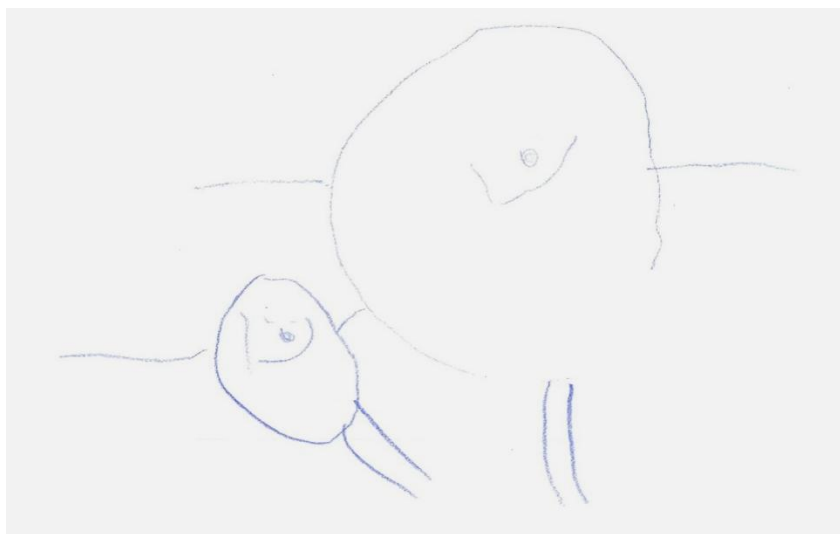
- MANIPULÁCIA S LOPTOU: kotúľanie lopty daným smerom jednou aj oboma rukami, podávanie, pohadzovanie lopty, prehadzovanie ponad vysokú prekážku, hod do koša, hádzanie lopty o zem, chytenie lopty,
- HYGIENICKÉ NÁVYKY: umývanie a utieranie tváre a rúk, používanie mydla, česanie s pomocou dospelých, postupne správne používanie toalety, dodržiavanie elementárnych pravidiel hygieny (vreckovka, kýchnutie),

- obliekanie, vyzliekanie vrchných častí odevu, rozopínanie, zachovávanie správneho postupu,
- obúvanie, vyzúvanie s pomocou,
- správne používanie lyžice a hrnčeka...
- MANIPULÁCIA S HRAČKAMI: postupné ukladanie, upratovanie hračiek, udržiavanie poriadku,
- postupné ukladanie, skladanie odevu, prikrývky,
- postupné zachovávanie čistoty pri jedle,
- MANIPULÁCIA S PAPIEROM: krčenie mäkkého papiera, trhanie kúskov papiera, skladanie papiera – najjednoduchšie úkony (preloženie, urobenie ryhy) s pomocou dospelých,
- LEPENIE: pozorovanie techniky iných, skúmanie vlastností lepu, postupne pomáhajúce pri lepení,
- STRIHANIE: pozorovanie manipulácie s nožnicami, techniky strihania, osvojovanie si potreby dodržiavania bezpečnosti pri manipulácii s nožnicami,
- plošné zostavovanie farebných kúskov textilu podľa fantázie,
- lámanie drevok, špajdlí,
- jednoduchá manipulácia s pieskom, hlinou (presýpať, tlačiť, zarovnávať, tvarovať a pod.),
- KORÁLIKY: navliekanie veľkých korálikov, prevliekanie šnúrok cez pevnú podložku.

GRAFOMOTORIKA

Kresba dieťaťa vo veku dvoch rokov pozostáva z čmáraníc. Okolo tretieho roku života dieťaťa prichádza fáza hlavonožca, postupne okolo štvrtého roku pribúda postave trup, hlava, končatiny (vývin kresby je bližšie opísaný v predchádzajúcej kapitole).

Obr. č. 8 Kresba postavy (dievča, 3 roky 8 mesiacov)

Trojročné dieťa vie nakresliť zvislé, vodorovné čiary, kruh. Okolo štvrtého roku sa objavujú v kresbe dieťaťa aj vlnovky, šikmé čiary a čiary medzi dvoma líniami (Duchovičová, Lazíkova, 2008).

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

- PAMÄŤ
 - trojročné dieťa si vie zapamätať dve čísla,
 - štvorročné dieťa je schopné zapamätať si tri čísla.
- POZORNOSŤ
 - nestála, krátkodobá,
 - vysoký stupeň zvedavosti o okolitý svet – rýchlo mení predmet záujmu.
- REČ
 - objavovanie otázky „prečo?“,
 - prednesenie krátkej básne,
 - reagovať na hračku, ktorou nadväzuje učiteľka dialóg,
 - viesť dialóg s učiteľkou z počúvania rozprávky, prostredníctvom bábk,
 - priliehavo označovať predmet, jav, činnosť (moje autíčko. a pod.),
 - prirodzené používanie zdobnení,
 - postupne zachovávať zreteľnosť, primeranú hlasitosť, tempo reči,
 - primerane osloviť iných, vysloviť prosbu, potrebu,
 - schopnosť reagovať na otázky, formulovať jednoduché odpovede,
 - vyjadrovať myšlienky prostredníctvom jednoduchých viet,
 - schopnosť prirodzene komunikovať.

VNÍMANIE

- synkretizmus – neschopnosť analyzovať objekt, rozdeliť ho na časti a spojiť do celku,
 - postupne sa spresňuje zmyslové vnímanie.
- ZRAKOVÉ VNÍMANIE
 - poznávať obrázkové seriály, rozprávať sa o obrázkoch.

FARBY

- priradiť základnú farbu,
 - na pokyn ukázať základnú farbu,
 - vyhľadať známy predmet na obrázku podľa predlohy,
 - vedieť odlíšiť iný obrázok v rade,
 - vedieť poskladať obrázok zo štyroch častí,
 - pamätať si tri predmety,
 - zapamätať si zo šiestich obrázkov tri.
- SLUCHOVÉ VNÍMANIE
 - napodobňovať sluchové podnety (napr. zvieratká),

- spievať prirodzene, primerane hlasno, plynule, udržať tempo,
- postupne rozoznávať zvukovú farbu hudobných nástrojov,
- rozoznávať piesne bez spievaných slov podľa melódie,
- lokalizovať zvuk,
- rozpoznať predmety podľa zvuku,
- rozlíšiť rôzne slová s vizuálnym podnetom,
- zopakovať vetu so štyrmi slovami,
- zopakovať tri nesúvisiace slová,
- vytlieskať slovo na slabiky.

- **MYSLENIE**

- pretrvávajúce zmyslovo-pohybové myslenie,
- postupne nastupuje konkrétne-názorné myslenie.

HRA

- jednoduchá, krátka, prevažne individuálna,
- začiatkom štvrtého roku deti utvárajú dvoj- až trojčlenné skupinky – náznaky spoločnej skupinovej hry.

- **PRIESTOROVÉ VNÍMANIE**

- vníma: hore, dole, vyššie, nižšie, na, do, v, vpredu, vzadu.

- **MATEMATICKÉ PREDSTAVY**

- rozpoznávať: malý – veľký, veľa – málo, krátky – dlhý, úzky – široký, nízky – vysoký, prázdny – plný, rovnako, nič, niektoré,
- triediť do skupín,
- zoradiť tri prvky podľa veľkosti,
- chápe množstvo do 3,
- pozná kruh, štvorec.

SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE

EMOCIONALITA

- citová rozkolísanosť (obdobie vzdoru),
- tešenie sa z vlastného úspechu, radostný smiech,
- prejavovanie radosti, pocitu uspokojenia z hry, činnosti,
- vnímanie pocitov iných,
- vnímanie emócií, pocitov iných,
- prejavovanie vlastných citov,
- schopnosť vyjadrovať svoje pocity verbálne aj neverbálne.

SOCIÁLNE KOMPETENCIE

- postupné nadväzovanie a udržiavanie kontaktu s inými,
- neverbálna komunikácia – zrak, úsmev, mimika, gestikulácia, primeraná reakcia na neverbálnu komunikáciu iných,
- schopnosť začať jednoduchý rozhovor,
- postupná sebakontrola v komunikácii – poskytnúť priestor na hovorenie iným,
- vedieť pozdraviť,
- akceptácia a rešpektovanie iných,
- schopnosť požiadať o pomoc,
- postupné usilovanie sa o riešenie konfliktu nenásilne, s pomocou dospelých,
- pomáhanie druhým na základe potreby, požiadania,
- schopnosť podeliť sa.

MÔJ DRUHÝ ROK V MATERSKEJ ŠKOLE

(Dieťa vo veku 4 až 5 rokov)

(podľa Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách, Ministerstvo školstva SR, 1999)

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

Základom psychomotorického vývinu dieťaťa je koordinácia ruky a oka. Vyvíja sa koordinácia pohybov, rýchlosť, presnosť pohybov. Najprv sa vyvíja hrubá motorika, potom jemná motorika (Duchovičová, Lazíková, 2008).

Vo veku štyroch rokov sa zdokonaľuje jemná motorika, hrubá motorika. Dieťa začína byť samostatnejšie, pohotovejšie.

Dieťa vo veku 4 – 5 rokov by malo zvládnuť:

HRUBÁ MOTORIKA

- zdokonaľuje sa v behu, skoku, hádzaní, lezení, akrobatických cvičeniach: sed skrížny skrčmo, vzpažiť, vytiahnuť hore, bočné kruhy pažami vpred, vzad, krúžiť ramenami, vzpažiť pravou, ľavou rukou, úklon vpravo, vľavo, stoj – drep opakovane, poskoky znožmo, predklon, predpažiť, vzpriam, ruky vbok, krúženie trupom, vzpor kľáčmo, prednožiť, tlesknúť pod kolenom, zvládnuť plazenie na bruchu,
- CHÔDZA: chodiť vyrovnane a plynule so správnou súhrou oboch paží, po šikmej ploche, zvýšenej rovine, meniť smer chôdze, dĺžku kroku, chodiť v priestore voľne, orientovať sa medzi prekážkami, chodiť po schodoch bez držania hore a dole, striedať nohy,
- BEH, SKOK: behať, meniť smer behu, zvládnuť 20-metrový beh k méte, bežať vo dvojiciach, trojiciach, skákať znožmo na mieste, z miesta, s otočením, skákať v drepe, v podrepe, preskočiť prekážku z miesta, s pomocou zoskočiť na podložku, skok do diaľky s rozbehom,
- kotúľ bez pomoci,
- krátka výdrž v stoji na jednej nohe,
- plynulé prevaľovanie,
- lezenie, plazenie aj na šikmej ploche, na bruchu, aj s nízkou prekážkou.

JEMNÁ MOTORIKA

- MANIPULÁCIA S PAPIEROM: krčiť väčšie, tvrdšie formáty papiera, vytrhávať jednoduché tvary podľa fantázie, skladať papier podľa inštrukcií (preložiť papier po uhlopriečke, urobiť ryhu, preložiť rožky),
- jednoducho si zaväzovať šnúrky,
- plošne zostavovať kúsky textilu do určitého tvaru, obrázka – krčiť, viazať kúsky textilu,
- jednoducho manipulovať s drevom (špajdle) – lámať, namaľovať, vtláčať, klásť,
- KORÁLIKY: navliekať stredné a postupne malé koráliky, postupne používať drobnejší materiál,
- MANIPULÁCIA S HRAČKAMI: konštruovať výtvary zo stavebníc, postupne z menších dielcov, zostavovať, spájať, skrutkovať, zostrojovať,
- manipulovať s bábkami,
- LEPENIE: postupne nalepovať tvary z rôzneho materiálu na podložku,
- STRIHANIE: jednoduché tvary,
- MANIPULÁCIA S LOPTOU: kotúľať k cieľu, po šikmej ploche, hlavou, nohami, vyhadzovať, hádzať horným oblúkom, do koša aj jednou rukou, hodiť loptu o zem, pokúsiť sa chytiť, chytať gúľajúcu sa loptu,
- HYGIENICKÉ NÁVYKY: dobre osvojené hygienické návyky – samostatne si umývať ruky, tvár, vyčistiť zuby, samostatne používať toaletu, toaletný papier, splachovacie zariadenie,
- správne používať lyžicu,
- česať sa bez pomoci dospelých,
- samostatne používať vreckovku,
- samostatne sa obúvať, vyzúvať sa, zapínať, rozopínať, skladať, ukladať odev,
- preložiť prikrývku na ležadle a natriasť vankúš,
- samostatne upratovať učebné pomôcky, hračky, udržiavať poriadok,
- samostatne prenášať ľahšie predmety.

GRAFOMOTORIKA

D. Engelhart povedal: „Pri kreslení obrázka dieťa objavuje svoju moc, pri písaní svoju bezmocnosť. Potešenie z písania a z toho, že sa bude dorozumievať s druhými v písanej podobe, si vychutná až po veľa rokoch. Preto dieťa pokračuje v kreslení v období, kedy sa učí čítať a písať, a kreslenie stále patrí k jeho obľúbeným činnostiam.“

To, ako sa dieťaťu rozvíja jemná motorika, môžeme sledovať na pohyboch dieťaťa pri kreslení. Kresba je neverbálnou symbolickou funkciou. Prejavuje sa v nej tendencia zobrazit' realitu tak, ako ju dieťa chápe.

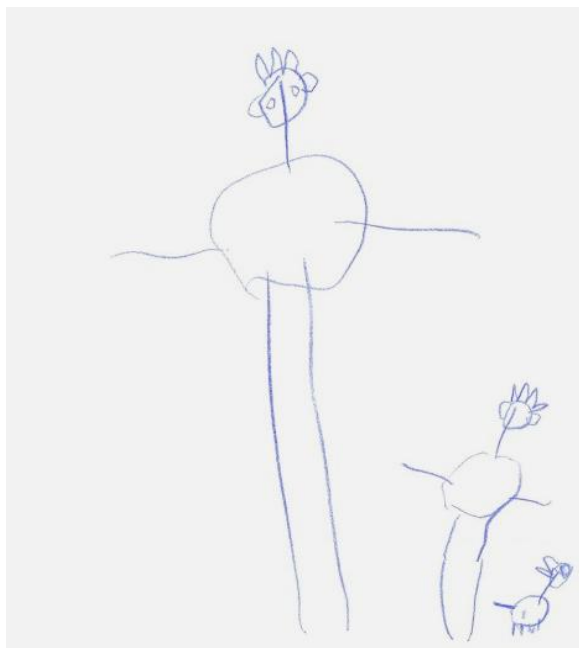
Vo veku do siedmich rokov dieťa kreslí celou rukou vrátane ramena. Až neskôr píše pomocou koordinácie svalov a prstov. Dieťa vo veku štyroch rokov prechádza z fázy kreslenia hlavonožca do kresby postavy, v ktorej zobrazuje hlavu, trup a končatiny. V piatom roku zobrazuje ďalšie detaily.

Dieťa kreslí v štyroch rokoch vlnovky, šikmé čiary, v piatom roku pribúdajú zuby, horná lastovička, dolná lastovička (Duchovičová, Lazíkova, 2008).

Štyri- až päťročné deti sa v kresbe nachádzajú v štádiu subjektívne fantazijného spracovania. Kresba dieťaťa je zameraná na detaily, ktoré dieťa chápe ako dôležité, a spôsobom, ako ich zobrazuje, nerešpektuje realitu. Vidí človeka skreslene, lebo sa na neho pozerá hore. Preto sa mu jeho nohy zdajú dlhé, a preto ho dieťa v tomto veku často zobrazuje s veľmi dlhými nohami (Vágnerová, 2005).

Kresba postavy

Obr. č. 9 (chlapec, 4 roky 3 mesiace)

Obr. č. 10 (dievča, 4 roky 8 mesiacov)

Kresba stromu a domu

Obr. č. 11 (dievča, 4 roky 8 mesiacov)

Obr. č. 12 (chlapec, 4 roky 3 mesiace)

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

- POZORNOSŤ
 - predlžuje sa čas zotrvania v individuálnej či skupinovej hre.
- VNÍMANIE
 - priamym pozorovaním: bezprostredná zmyslová skúsenosť, bystrý pozorovateľ,
 - všímanie si detailov.

ZRAKOVÉ VNÍMANIE

- priradiť základné farby, priradiť základné farby podľa pokynu, priradiť odtieň farieb,
- vyhľadať známy predmet na obrázku podľa predlohy, na pozadí,
- odlíšiť dva prekrývajúce sa obrázky,
- odlíšiť iný obrázok v rade, obrázok v rade líšiaci sa horizontálnou aj vertikálnou polohou, obrázok líšiaci sa detailom,
- vyhľadať dva zhodné obrázky v rade,
- poskladať obrázok zo štyroch častí, zložiť tvar z niekoľkých častí,
- podľa predlohy doplniť chýbajúcu časť obrázka,
- vymenovať objekty zľava doprava.

- HRA
 - rozširuje sa počet hier a činností, symbolická hra,
 - neschopnosť hru samostatne plánovať, organizovať (následok: konflikt).

- MYSLENIE: SYNPRÁKTICKÉ
 - štádium konkrétneho-názorového myslenia alebo konkrétneho-obrazového myslenia,
 - spája sa s konkrétnym cieľom, ku ktorému smeruje konanie,
 - nesystematické myslenie, objekt analyzuje úryvkovite,
 - vedieť rozoznať tému básne,
 - poznanie okolitej skutočnosti je povrchné – nechápe mnohé logické vzťahy.

- REČ
 - okolo piateho roku – vek otázok: PREČO? – súvisí s rozvojom myslenia a reči, reč sa postupne stáva nástrojom myslenia,
 - s obľubou hovorí nové slová – detské neologizmy,
 - nadviazať a viesť dialóg s učiteľkou alebo iným dieťaťom prostredníctvom hračky,
 - postupne rozumieť obsahovému významu čoraz väčšieho počtu slov, ktoré vníma,
 - postupne využívať prídavné mená, slovesá,
 - rýmovačky,
 - napodobňuje jazykový a rečový prejav dospelého,
 - začína používať slová v gramaticky správnych tvaroch,
 - zmysluplne sa hrať so slovami na základe zvukových, rytmických a významových vlastností slov,
 - používať jednoduché zovšeobecnenia,
 - schopnosť ohýbať základné slovné druhy,
 - spontánne sa zapájať do rozhovoru,
 - prirodzene klásť otázky, pohotovo odpovedať, samostatne používať jednoduché vety,
 - vyjadrovať sa obsažne, jasne, zrozumiteľne, postupne formulovať myšlienky prostredníctvom jednoduchých súvetí,
 - v piatich rokoch dieťa pozná okolo 2 500 – 3 000 slov,
 - rastie potreba komunikačnej schopnosti. (Průcha, Koťátková, 2013)

- PAMÄŤ
 - vynikajúca mechanická pamäť – ľahké zapamätávanie si nových slov aj nezmyslov,
 - schopnosť zapamätať si text riekanky,
 - vedieť zreprodukovať text obľúbenej rozprávky,
 - porozprávať jednoduchý príbeh s pomocou učiteľky podľa obrázkového seriálu,
 - rozoznávať postavu v príbehu,
 - vie si zapamätať tri predmety,
 - zo šiestich obrázkov si pamätá tri,
 - pozná päť videných obrázkov.

- **SLUCHOVÉ VNÍMANIE**

- v intuitívnej rovine rozoznáva: artikulovanú reč, vníma smer, zdroj zvuku, signálne vlastnosti reči (členitosť, hlasitosť, výšku, dĺžku, tempo hlások, slabík),
- postupne rozpoznávať intenzitu a dĺžku trvania rozličných zvukov,
- správne dýchať pri reči, speve, pohybových činnostiach,
- zvukovo rozlišovať a správne vyslovovať čo najväčší počet hlások, hláskových skupín v slovách,
- jednoduchá analyticko-syntetická činnosť so slovami,
- postupne využívať šepot, tiché, hlasnejšie rozprávanie.

SPEV

- rozsah 2 – 6 tónov, s melodickým sprievodom aj bez sprievodu,
- schopnosť zaspievať pieseň na motivované slabiky, v rozličnom tempe, s rozdielnou dynamikou,
- správne určovať niektoré detské rytmické a melodické hudobné nástroje,
- postupne rozvíjať zmysel pre trojdobosť,
- pohybom vyjadriť charakter skladby (tempo),
- schopnosť vystihnúť tempo, dynamiku piesní tlieskaním, podupmi, tanečnými krokmi,
- uhádnuť známu pieseň prostredníctvom melódie.

- **MATEMATICKÉ PREDSTAVY**

- malý a veľký, veľa a málo, krátky a dlhý, úzky a široký, nízky a vysoký, prázdny a plný, rovnako, nič, niektoré, o jeden viac, o jeden menej, triedenie do skupín, čo do skupiny nepatrí, zoradenie troch prvkov podľa veľkosti, pomenovanie menší, väčší, množstvo do 3, do 5, do 6,
- pozná kruh, štvorec, trojuholník, obdĺžnik. (Duchovičová, Lazíková, 2008)

SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE

EMOCIONALITA

- ustupuje rozkolísanosti citových stavov,
- začína ovládať, rozumieť svojim emóciám,
- je sebakritickejšie, začína sa rozvíjať emočná autoregulácia,
- začínajú sa objavovať vzťahové emócie: láska, sympatia, nesympatia, spolupatričnosť, súciti,
- náznaky vyšších citov,
- začína sa rozvíjať empatia,
- citová zainteresovanosť do rozprávok, básní, pesničiek,
- schopnosť vystihnúť prostredníctvom hlasovej modulácie svoje pocity.

SOCIÁLNE KOMPETENCIE

- náznaky morálnych, poznávacích, estetických, sociálnych citov,
- lepšia kooperácia v skupine,
- lepšie prispôsobenie sa pravidlám,
- zverovanie svojich pocitov skôr maňuške, bábke, hračke ako ľuďom,
- primerane odvážne oslovenie iných, poprosenie, požiadanie o niečo,
- rešpektovanie osobnosti hovoriaceho – rešpekt k autorite,
- osvojené základy kultúrneho správania.

POVEDZ MI: „ČO CÍTIM?“

(Emocionálna inteligencia)

Bol raz jeden trojročný chlapec, mohol sa volať Mirko, ktorý navštevoval materskú školu. Bolo to úplne obyčajné dieťa, ktoré sa rado hralo, malo medzi svojimi rovesníkmi kamarátov a občas vyparátilo nejakú nevinnú vylomeninu. Raz sa stalo, že dostal od pani učiteľky v škôlke, do ktorej chodil, vykonať úlohu, ktorú sa mu v tej chvíli nechcelo splniť. Vonku bolo krásne, pani učiteľka povedala, že o chvíľu už pôjdu von a on sa tak veľmi tešil, ako bude behať a skákať vonku po dvore! Pani učiteľka však bola dôsledná a trvala na tom, aby si Mirko najprv splnil povinnosť. Mirkovi sa to vonkoncom nepáčilo, rozčertil sa a rozhadzujúc rukami pani učiteľke povedal: „Ja tu vnútri cítim niečo veľmi silno!“ a ukazoval si pri tom rukou na hrud'. Pani učiteľka sa ho láskavým hlasom opýtala: „A čo myslíš Mirko, že to je?“ A Mirko odpovedal: „Myslím, že sa hnevám...“

Emocionalita je významná súčasť života človeka, ovplyvňuje jeho rozhodnutia, kvalitu života aj úspešnosť či už v osobnej, alebo profesijnej oblasti. Regulovať pozitívne a negatívne emócie, vyjadriť ich a pochopiť ich význam v myslení človeka – to je oblasť, ktorá sa nazýva **emocionálna inteligencia**.

V roku 1995 bola bestsellerom a najpredávanejšou knihou v dvadsiatich dvoch krajinách sveta *Emočná inteligencia*, ktorú napísal Daniel Goleman. Tento autor medzi prvými označil druhú tvár inteligencie ako emocionálnu, ktorú dával do popredia pred inteligenciou verbálnou, numericou, priestorovou a ostatnými. Hovorí o moci emócií ako o najdôležitejšom riadiacom článku v krízových situáciách. Hovorí, že pri rozhodovaní v kritických okamihoch svojho života uprednostňujeme city pred rozumom. Všetky emócie sú vo svojej podstate popudy k jednaniu, okamžité pokyny pre zvládanie životných situácií (Goleman, 1995).

Vyjadril názor, že najzákladnejšia zo všetkých schopností je schopnosť učiť sa. Tým sa určuje pripravenosť dieťaťa na školskú dochádzku. Podľa Golemana sú jej nevyhnutným základom emocionálne schopnosti (sebaistota, prirodzená detská zvedavosť, schopnosť konať s určitým cieľom, sebaovládanie, schopnosť pracovať s ostatnými, schopnosť komunikovať, schopnosť spolupracovať).

Hargreaves (2000, In Zeidner, et al., 2003) konštatuje, že napriek tomu, že je len veľmi málo dôkazov o tom, že emocionálnej inteligencii sa dá naučiť, je vzdelávacích programov pre emocionálnu inteligenciu čoraz viac.

Yeung (2009) hovorí o **pyramíde emocionálnej inteligencie**. Podľa autora emocionálna inteligencia zahŕňa tri oblasti ľudských schopností. Základ tejto pyramídy tvorí **vlastné sebauvedomenie**: schopnosť identifikovať a pochopiť svoje pocity, nálady a ich vplyv na iných ľudí.

Druhou oblasťou je schopnosť **regulovať a meniť emócie** vzhľadom na stanovené ciele, priority v živote človeka. Je to akási schopnosť zmeniť svoj stav nešťastia, unavenosti, hnevu na pokoj alebo nadšenie, ktoré podporuje dosahovanie cieľov.

Na vrchole tejto pyramídy je **ľudský dôvtip** – schopnosť identifikovať a regulovať emócie nielen v sebe, ale aj u iných ľudí.

Ako môže učiteľka v materskej škole pomôcť dieťaťu v rozvoji emocionálnej inteligencie? Je to vôbec možné už u detí v predškolskom veku?

Podľa Sterna (In Goleman, 1995) sa v detstve vytvárajú základy citového života. Zo všetkých chvíľ sú najdôležitejšie tie, keď deťom dáme najavo, že ich emócie prijímame s empatiou a oplácame ich. Tento proces Stern (In Goleman, 1995) označuje ako *naladenie*. Dôležité je podľa neho zladenie dieťaťa s matkou. Toto zladenie sa líši od napodobenia.

„Pokiaľ dieťa iba napodobňujete, tak mu iba dáte najavo, že viete, čo urobilo, nie však už to, ako sa pri tom cítilo. Na to, aby ste mu dali najavo, že vnímate, ako sa cíti, musíte opätovať jeho city iným spôsobom. Potom dieťa vie, že je pochopené“ (Stern, In Goleman, 1995, s. 12).

Aby sme boli schopní šetrne nakladať s citmi druhých, musíme v sebe rozvinúť predovšetkým dve emočné schopnosti – sebaovládanie a empatiu.

Goleman (1995) ďalej píše, že rozvoj empatie sa začína už v dojčenskom veku. Keď vidí jednoročné dieťa niekoho, kto práve spadol alebo plače, vníma utrpenie ako svoje vlastné. Vzťah k ľuďom v tomto veku je taký silný a bezprostredný, že si dieťa strčí prst do úst alebo sa schová do mamičkinho náručia, akoby si ublížilo samo. To sú prvotné znaky empatie. Po prvom roku deti dospejú k poznaniu, že žijú nezávisle na ostatných. Vtedy sa pokúšajú aktívne utešiť iné plačúce dieťa, ponúkajú mu napríklad svoje hračky. Už vo veku dvoch rokov si začínajú uvedomovať, že city niekoho iného sa líšia od ich vlastných, a začínajú potom pozornejšie vnímať prejavy toho, ako sa určitý človek skutočne cíti. V tomto štádiu vývoja môžu napríklad rozpoznať, že kvôli hrdosti druhého dieťaťa nie je najvhodnejšie privolať k jeho slzám nepatričnú pozornosť.

Od detí v predškolskom veku je často vyžadované, aby ovládali svoje emócie. Hlavne tie negatívne, ako sú zlosť, mrzutosť, hnev, podráždenosť. Smútok sa ľuďia takto sociálne regulovať nesnažia. Možno preto, že to nie je pocit, čo by rušil, a majú tendenciu smutné deti utešovať. V 4 – 5 rokoch začínajú deti svoje emócie ovládať, lepšie rozumejú svojim emóciám, vedia, čo by mali robiť, sú k sebe kritickejšie. Začína sa rozvíjať emočná autoregulácia, ale dieťa nedokáže svoje city korigovať stále, obzvlášť pri afektoch. Začínajú sa objavovať vzťahové emócie, pocity ako láska, sympatia, nesympatia, pocit spolupatričnosti, súcitu. U detí v predškolskom veku sa začína rozvíjať aj orientácia v emóciách iných ľudí a empatia, ktorá je základnou zložkou emocionálnej inteligencie. Deti v mladšom predškolskom veku posudzujú emočné prejavy iných ľudí situačne, subjektívne. Lepšie rozoznať svoje emočné prežívanie dokážu deti až vo veku 5 – 6 rokov. Neupínajú sa na vonkajšie prejavy emócií, chápu,

že vonkajší výraz emócie nemusí mať vždy jednoznačný význam. Tiež vedia, že svoje emócie nemusia vždy dať najavo (Vágnerová, 2005).

Daniel Goleman (1995) považuje za veľmi dôležité učiť deti empatii. Tým vidí príležitosť pomôcť deťom vytvoriť si zdravý emočný repertoár. Vyzýva ľudí, aby tieto najzákladnejšie schopnosti potrebné pre život naučili každé dieťa. Schopnosť pochopiť a identifikovať svoje city, nálady, aký majú vplyv na iných a taktiež pocity iných ľudí sa dieťa môže učiť už v predškolskom veku. Veľmi dôležitý je rozhovor dieťaťa o svojich pocitoch či pocitoch iných s rodičmi alebo učiteľmi v materskej škole. Ako tiež Goleman (1995) opisuje vo svojej knihe, s dievčatami rodičia o pocitoch rozprávajú. Chlapci sú vychovávaní k tomu, aby svoje emócie nedávali najavo, aby o nich nehovorili, neukazovali svoju „slabosť“.

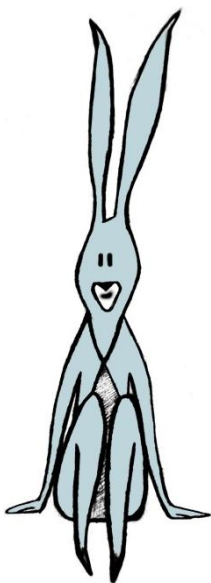
Citová rovnováha dieťaťa v tomto veku do značnej miery závisí od reakcií iných, hlavne blízkych ľudí (Vágnerová, 2005).

Často závisí od majstrovstva jazyka dospelého človeka, ako dokáže dieťaťu pocity vysvetliť. Rozoberaním situácií, ktoré sa v materskej škole stanú, či rozhovorom o pocitoch dieťaťa, svojich pocitoch, pocitoch iných môže učiteľ/učiteľka rozvíjať u dieťaťa emocionálnu inteligenciu.

PRACOVNÉ LISTY PRE 3- AŽ 4-ROČNÉ DETI

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCE

1. HRUBÁ MOTORIKA

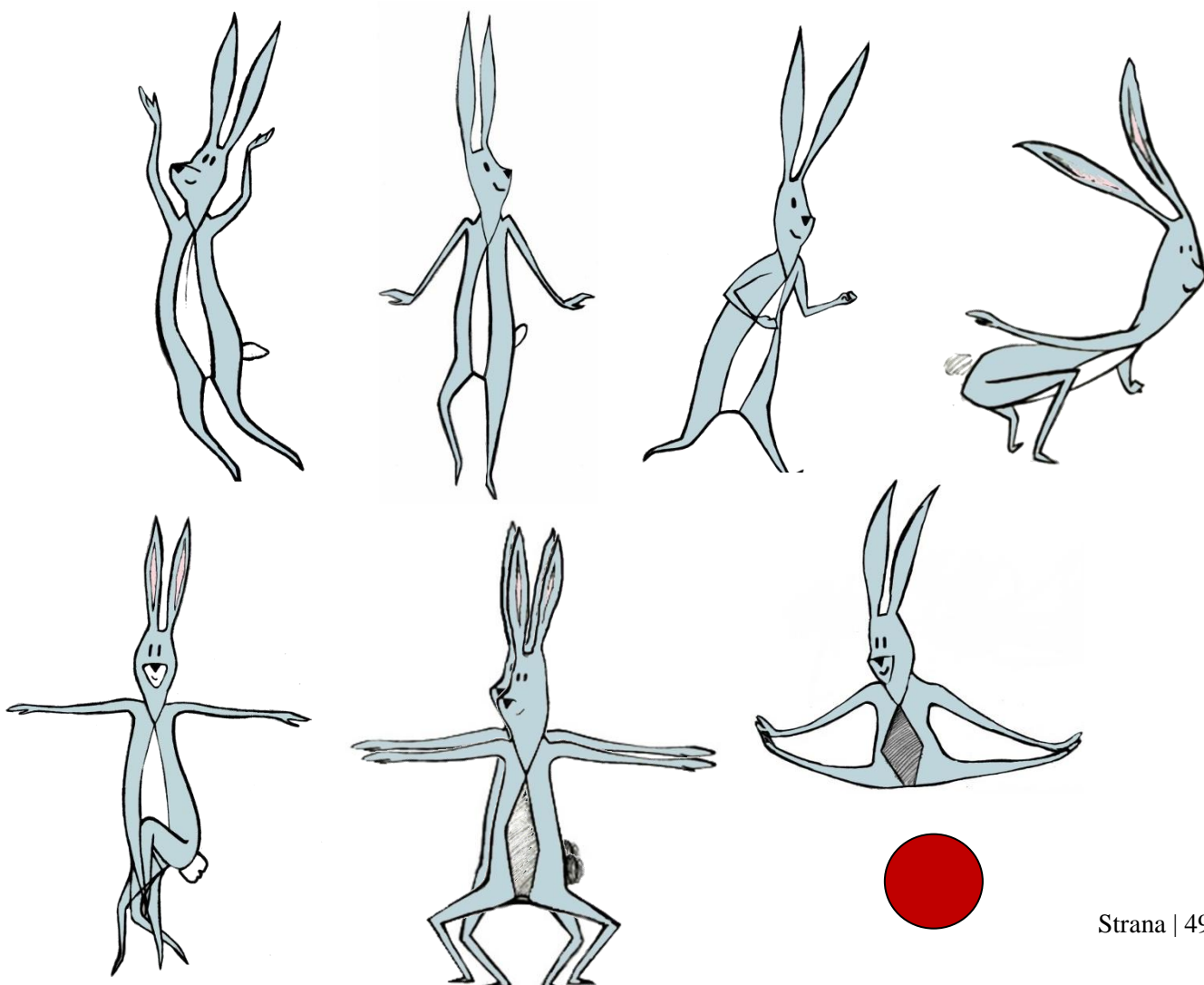

TESTUJEME: Skok, stoj na jednej nohe, skok na dvoch nohách, skok cez prekážku, udržanie rovnováhy, manipuláciu s loptou – hádzať, chytať, kopat', guľať, napodobňovanie pohybu zvieratiek.

Ahoj! Volám sa zajo Pajo. Bývam v Zajačikove, kde som sa už veľa naučil. V lese, kde je aj naše Zajačikovo, žije tiež veľa iných zvieratiek. Všetci u nás, ktorí ma poznajú, mi hovoria, že som veľmi šikovný. Veľmi rád by som spoznal a navštívil aj iné zvieratká, ktoré žijú v lese, a pokúsil sa ich naučiť to, čo viem. Opýtam sa ich, ako sa majú, a možno sa niečo naučím aj ja. Chceš ísť so mnou?

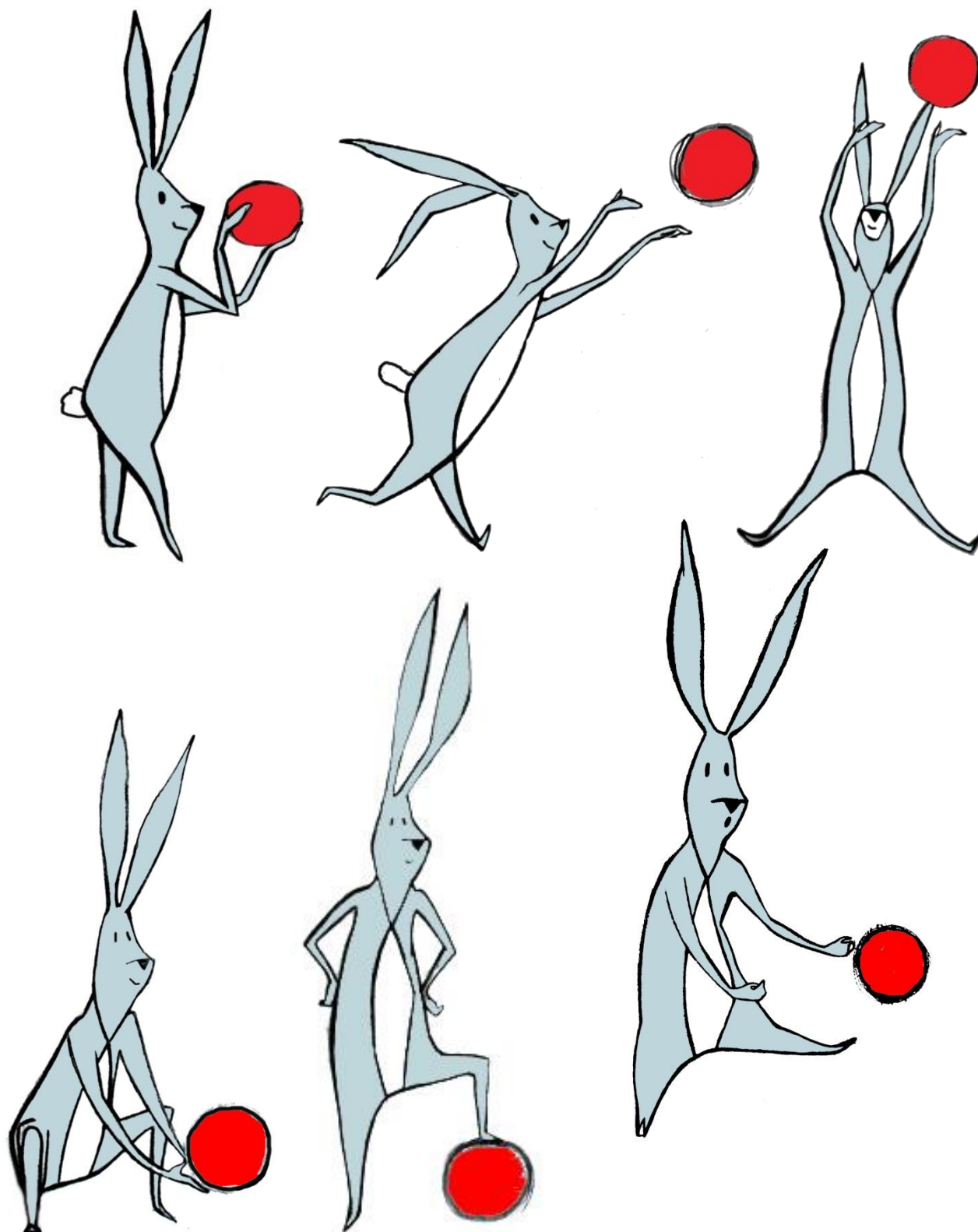
ZÁKLADNÉ LOKOMOČNÉ POHYBY

Viem vyskočiť len na jednej nožičke aj obidvoma nožičkami, preskočiť loptičku. Niekedy skúšam, či viem prejsť cez potôčik po úplne úzkej lavičke. Vyskúšal si to niekedy aj ty?

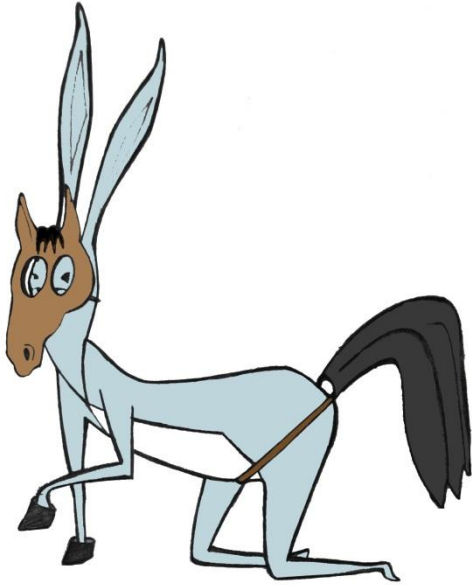
MANIPULÁCIA S LOPTOU

S loptičkou sa hrať veľmi rád. Viem ju kopnúť, kde chcem, odkotúľať, vyhodit' do vzduchu a opäť ju chytiť. Vyskúšaš to aj ty?

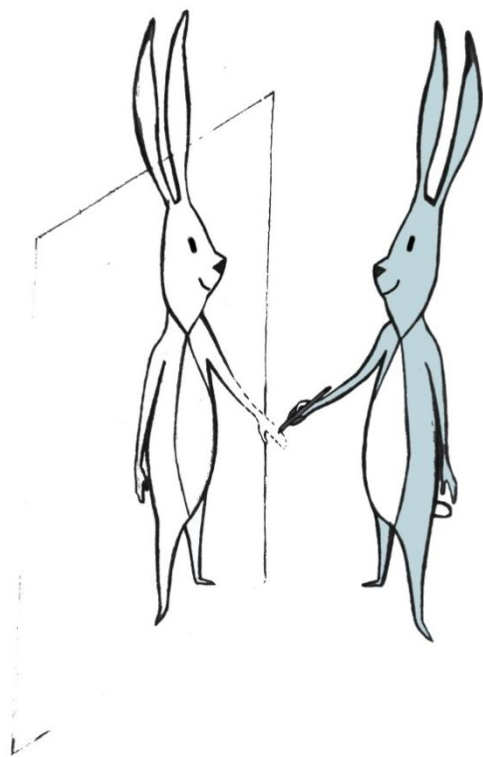
NAPODOBŇOVANIE POHYBU ZVIERAT

Niekedy sa hrám takú smiešnu hru. Či viem chodiť, skákať, pohybovať sa tak ako moji kamaráti z lesa. Skúsiš so mnou napodobniť, ako skáče žabka, chodí medvedík, koník, psík, mačička a iné zvieratká?

2. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Kresbu postavy.

Vieš, že keď sa pozrieš do jazierka, uvidíš tam seba ako v zrkadle? Skús to niekedy. Ja som to urobil a videl som, že mám dve oči, dve uši, nos, ústočká, dve ruky, dve nohy aj bruško a chvostík. Takto vyzerám ja. Ako vyzeráš ty? Skúsiš sa nakresliť? Môžeš nakresliť maminku alebo tatinka, ak budeš chcieť. Vedel by si napísať aj prvé písmenko svojho mena? Moje je P a vyzerá takto:

P

Ako vyzerá to tvoje? Skúsiš ho na túto čiarku napísať?

3. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Kresbu línií (vlnovka, cik-cak, vodorovné línie, zvislé línie).

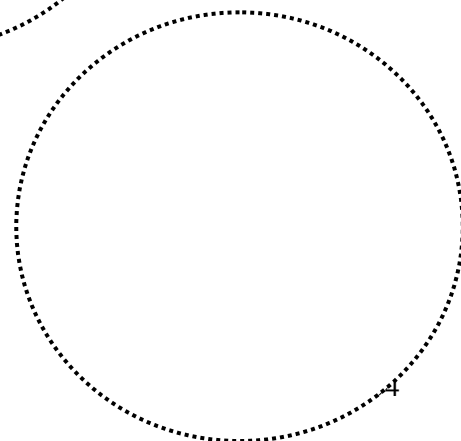
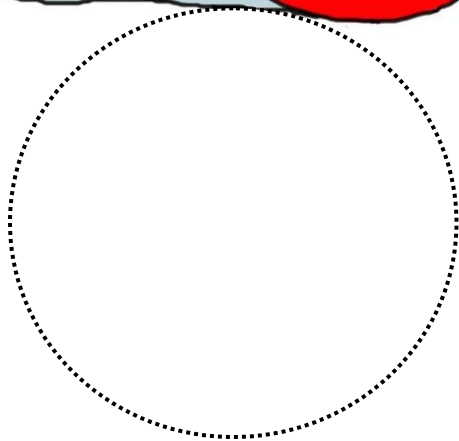
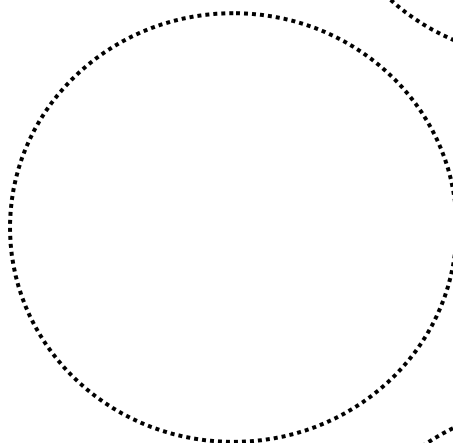
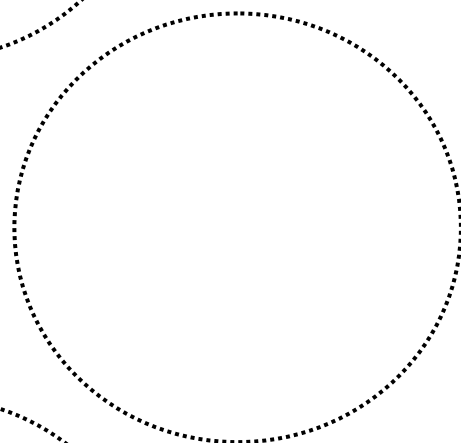
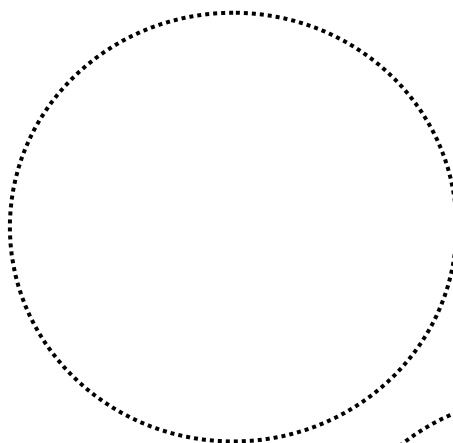
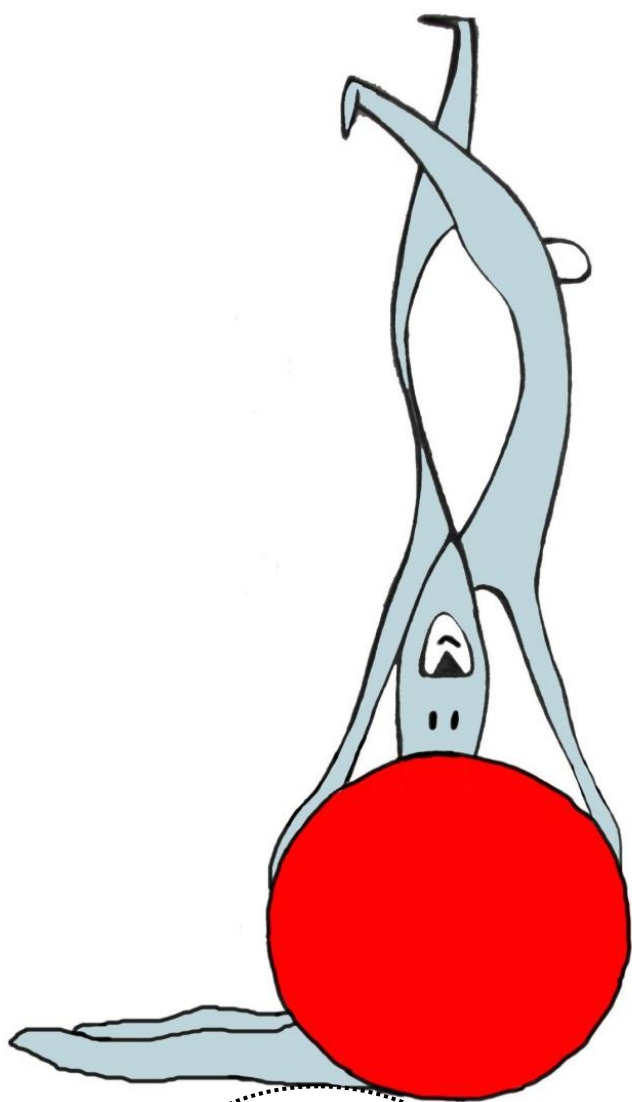
Dnes je výnimočný deň! Chcel/-a by si vedieť prečo? Macko Brumko má narodeniny! So zvieratkami zo Zajačikova sme sa rozhodli, že preň urobíme parádnu oslavu. Nafúkame balóniky, zabalíme darčeky a spolu s mamičkou upečieme tortu, ktorá bude veľká skoro až po plafón! Pomôžeš nám ju vyzdobit'?

4. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Kresbu kruhu.

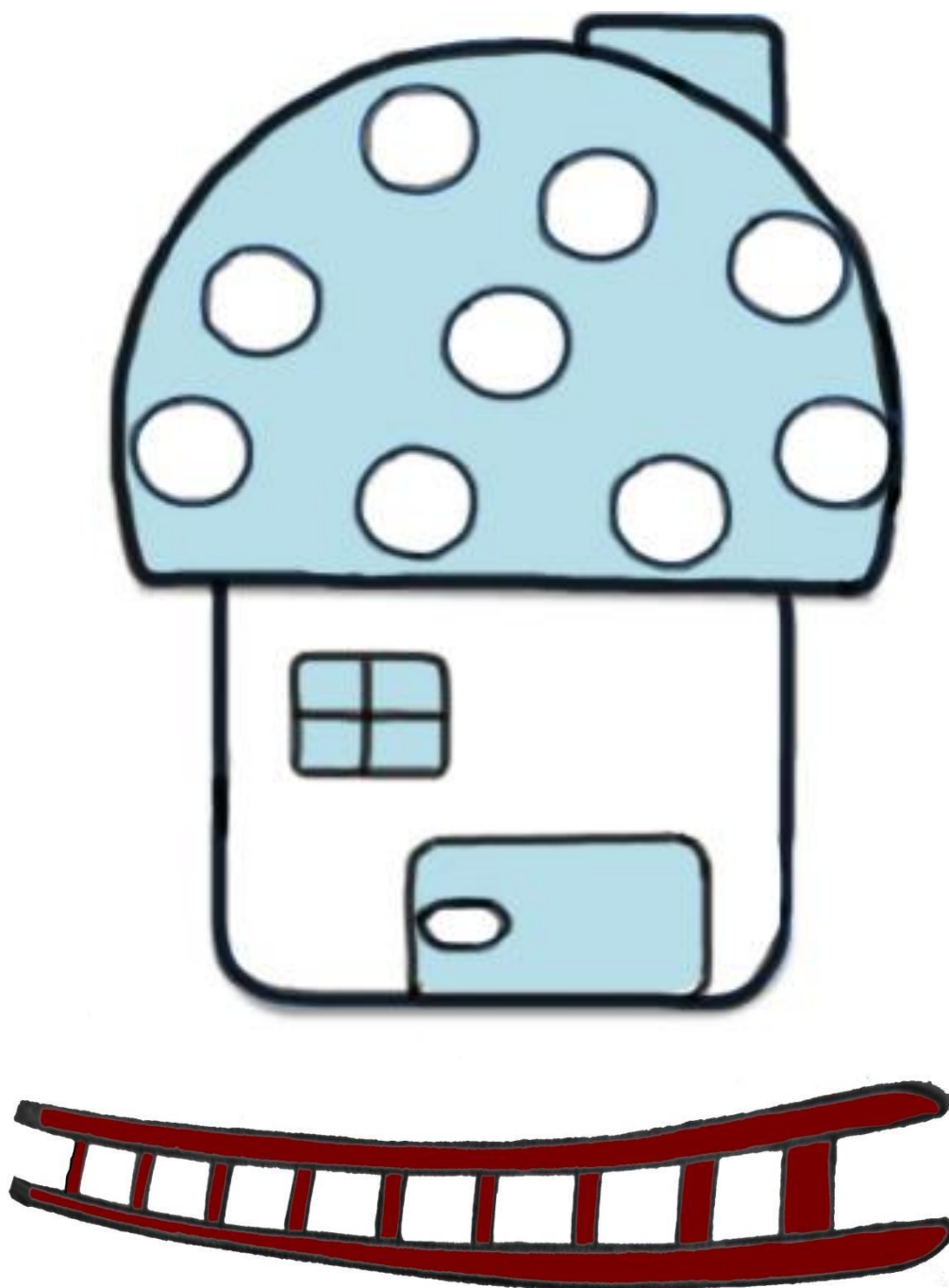
Pozri. Toto je moja loptička. Páči sa ti? Mne veľmi. Chcel by som ich mať ale viac, lebo moji kamaráti sa tiež radi hrajú s loptičkou. Pomôžeš mi takú vyrobiť aj pre nich? Trochu som už začal kresliť sám, ale nedarilo sa mi veľmi. Skúsiš to, prosím, opraviť? Pospájaj bodky a ak máš červenú pastelku, môžeš ich aj vyfarbiť. Ja aj moji kamaráti sa budeme veľmi tešiť.

5. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Strihanie, lepenie.

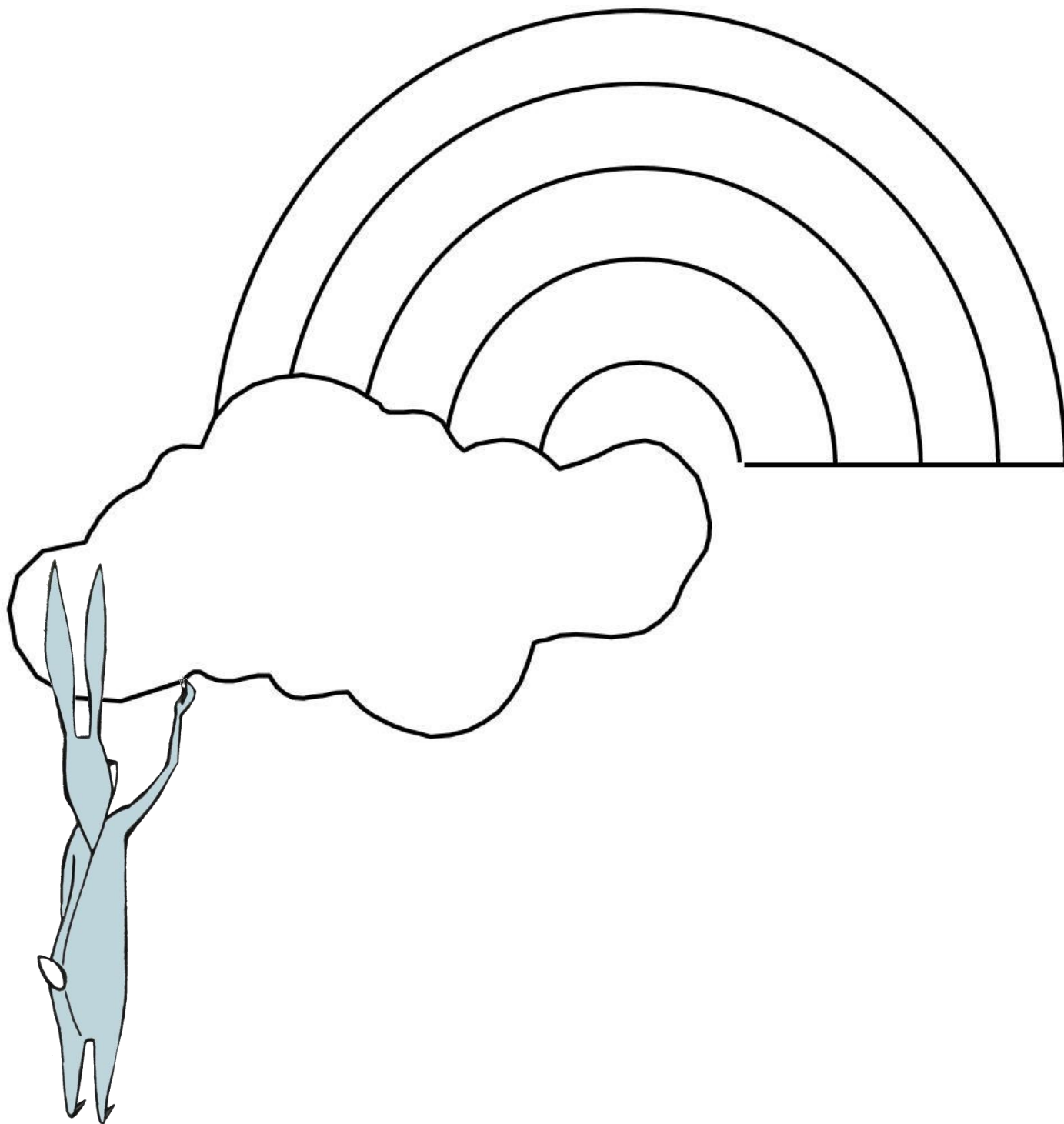
Videl/-a si niekedy uja kominára? To je taký ujo, čo čistí komín na dome! Taký komín býva veľmi, veľmi špinavý, a keď je tam už veľa špiny, tak sa môže upchať, komín prestane dymiť a v izbičke bude zima. Keď ho ujo kominár chce vyčistiť, musí vyliezť po rebríku veľmi vysoko. Až na strechu domu! Dnes sa ale stala hrozná vec... Ujo kominár si zabudol doma rebrík a nevie, ako má vyliezť na strechu domu zaja Paja. Pomôžeš mu vyrobiť rebrík, aby mohol Pajovi vyčistiť komín a nebola mu zima? Vystrihni ho a nalep ku komínu.

6. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Vyfarbovanie.

Pozri, aká krásna dúha sa u nás v Zajačikove objavila na oblohe! Ak chceš, môže taká istá žiarit' aj vo vašom mestečku/dedinke. Stačí len, aby si ju vyfarbil/-a.

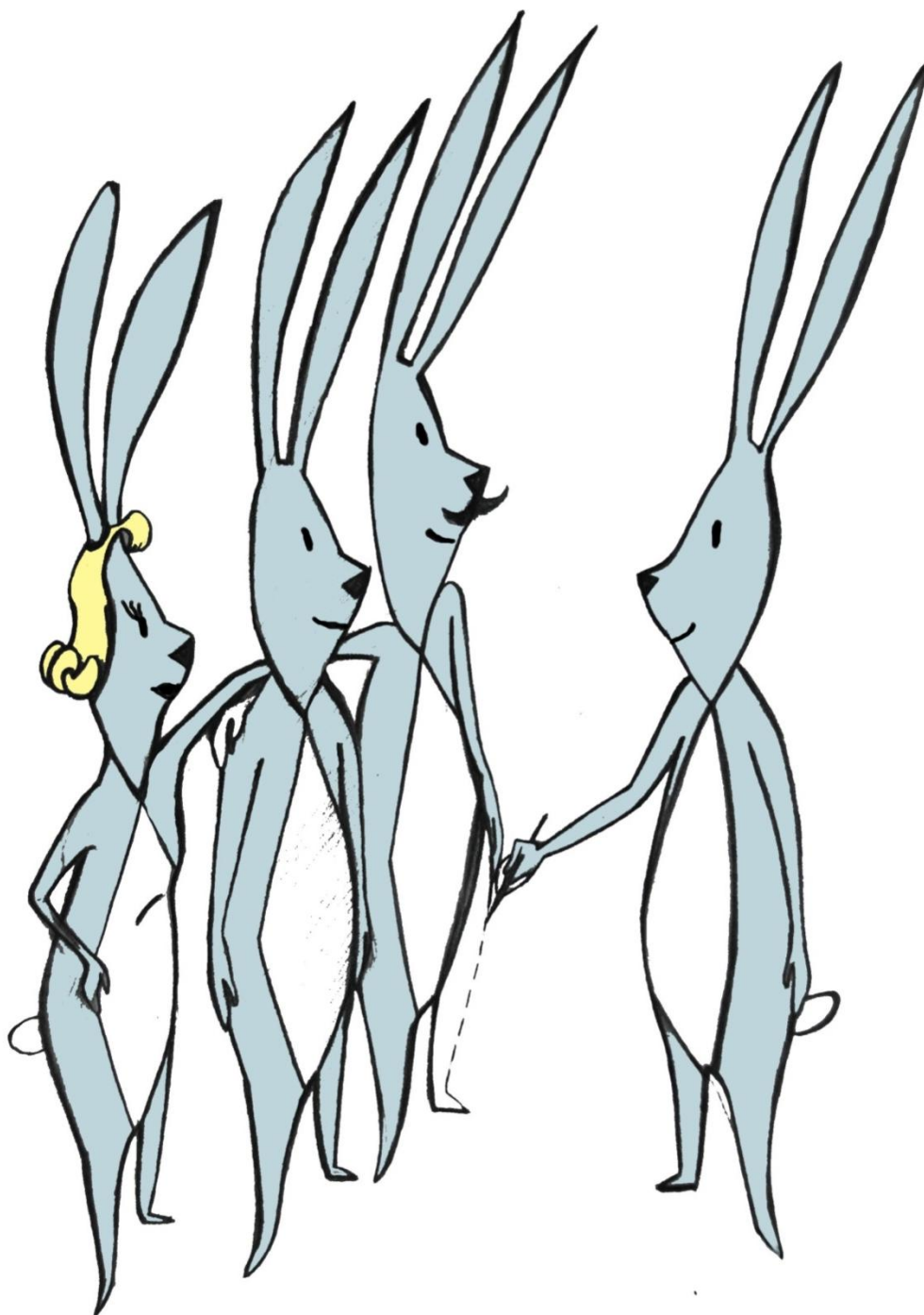
Dúha: <http://www.colouringpage.org/wp-content/uploads/2013/05/Rainbow-Colouring-Page.jpg>

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

7. KTO SOM A KDE BÝVAM

TESTUJEME: Základné informácie o sebe samom (meno, priezvisko, vek, bydlisko, členovia rodiny, mesto, krajina).

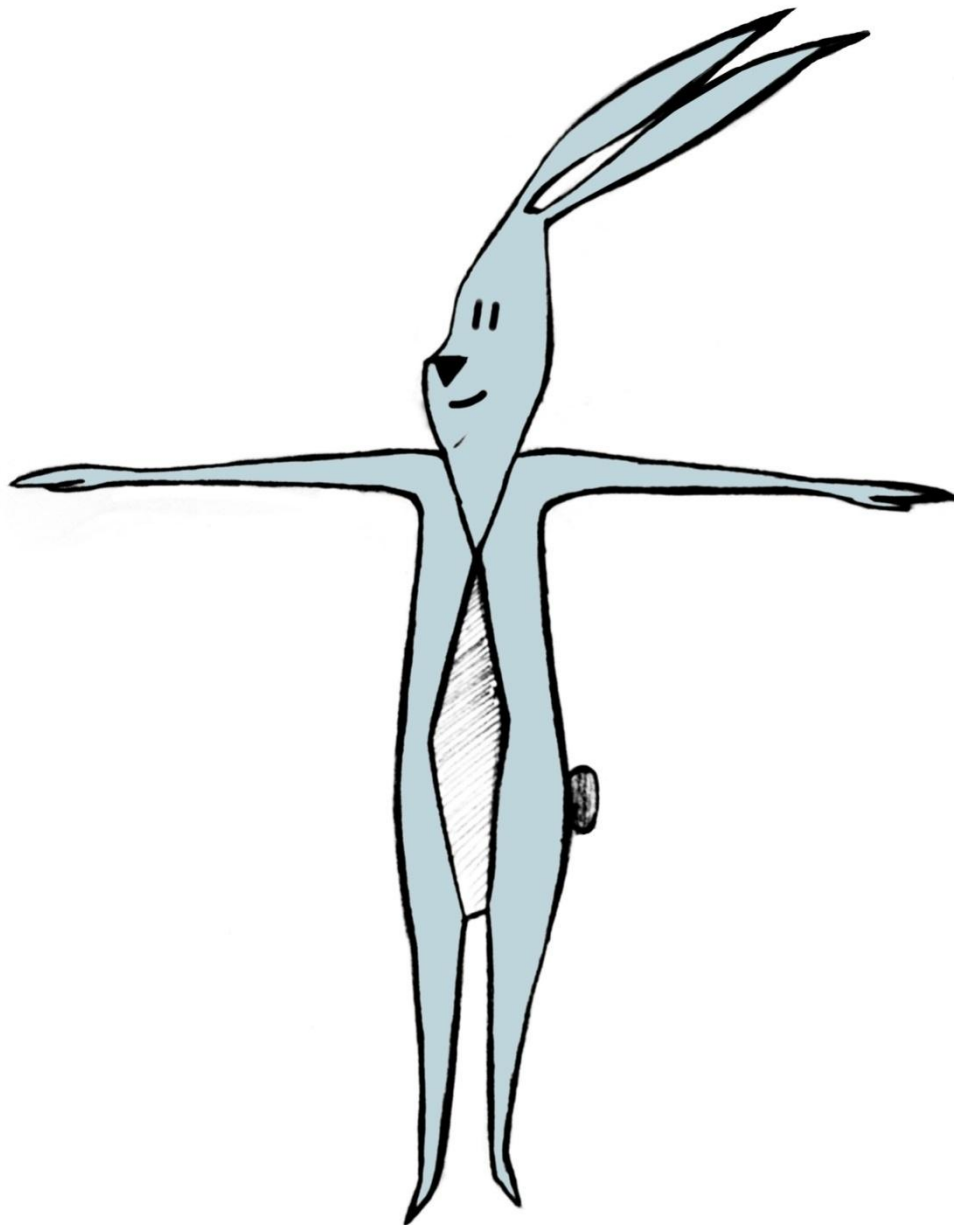
Ahoj, spomínaš si na mňa? Ja som zajo Pajo a mám tri roky. Spolu s mojou mamičkou a tatinom bývame vo veľkom dome v Zajačikove. Povieš mi, ako sa voláš, koľko máš rokov, kde bývaš a s kým?

8. ĽUDSKÉ TELO A ZMYSLY

TESTUJEME: Naše telo a zmyslové orgány.

U nás doma máme veľikánske zrkadlo, a keď sa doň pozriem, vidím, že na hlavičke mám ušká, očká, noštek. Mám aj rúčky, ktorými môžem mávať či tliekať, a nohy, na ktorých rád skackám. Vedel/-a by si mi povedať, prečo máme oči, ústa, nos, ušká?

9. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Kde žijú zvieratá (les/farma/divočina)?

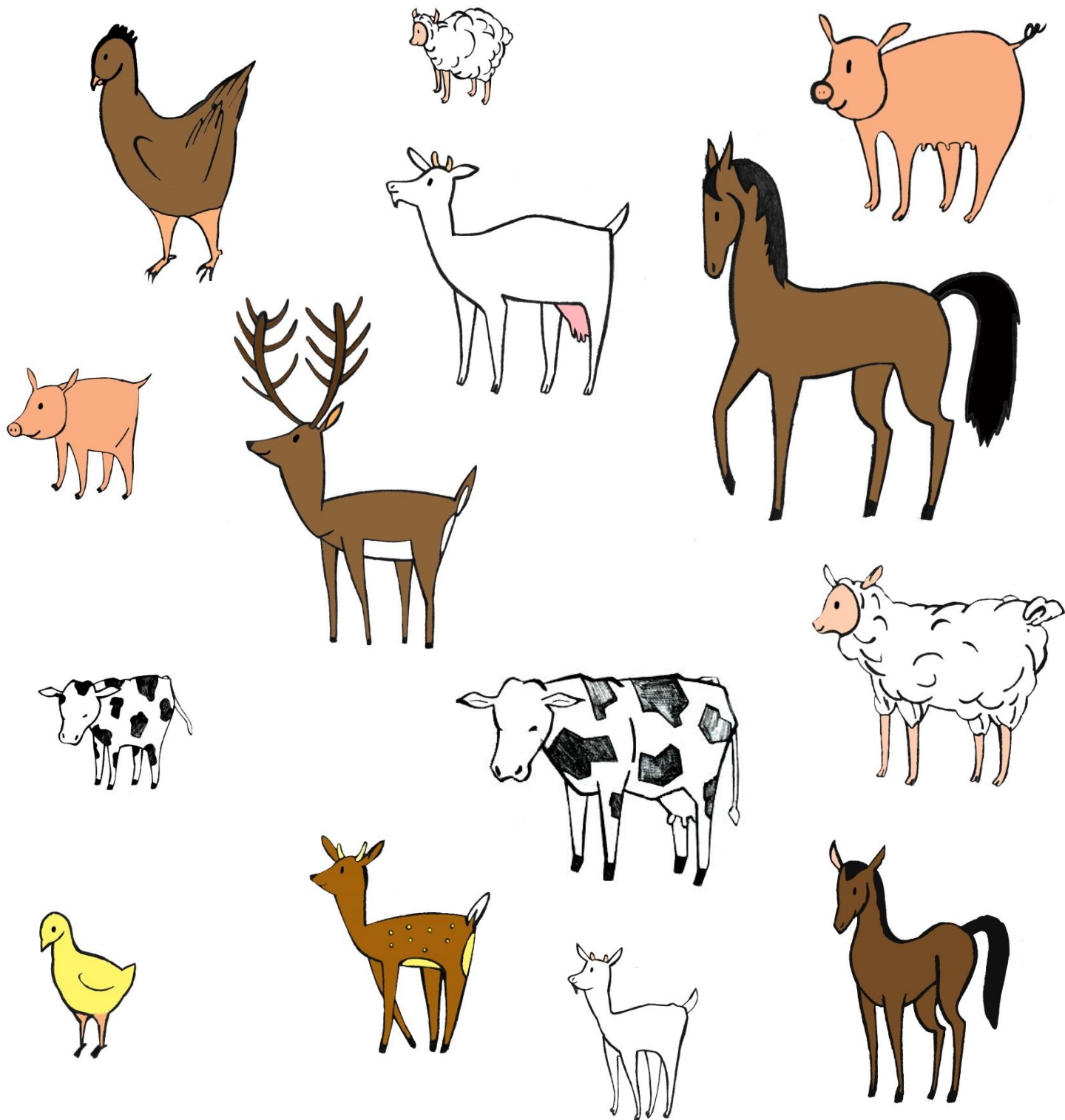
Mám veľa zvieracích kamarátov. Niektorí žijú v lese, iní bývajú s ľuďmi. A niektorí bývajú veľmi, veľmi ďaleko, na inom kontinente a tam som ešte nikdy nebol. Zopár mojich kamarátov som ti nakreslil a ty môžeš skúsiť uhádnuť, kde bývajú.

10. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Nájdienie dvojice zvierat, ktorá patrí k sebe.

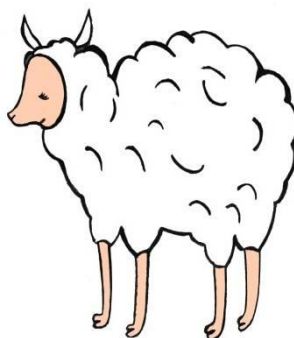
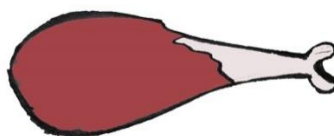
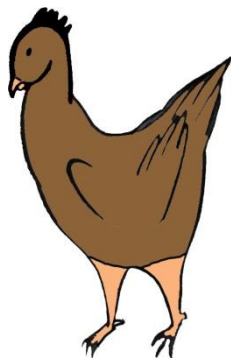
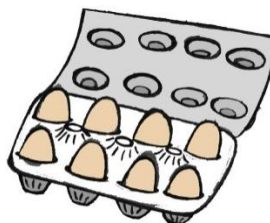
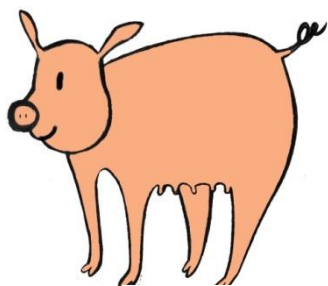
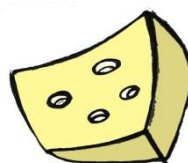
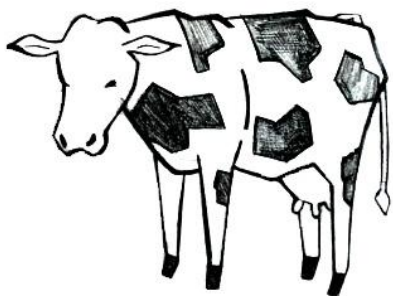
Videl/-a si niekedy bábätko? Je také maličké, že sa oň musí starať jeho mamička. Mamička mu dáva papať, hladká ho, spieva mu, dáva božteky a veľmi ho ľúbi. Aj my zvieratká máme svoje mamičky, čo nás veľmi ľúbia a starajú sa o nás. Ale pozri, čo sa stalo! Zvedavé mláďatá sa rozutekali od mamičiek a teraz nevedia, ako sa k tej svojej majú vrátiť! Pomôžeš im nájsť ich mamičky, aby im nebolo smutno?

11. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Aký máme úžitok zo zvierat.

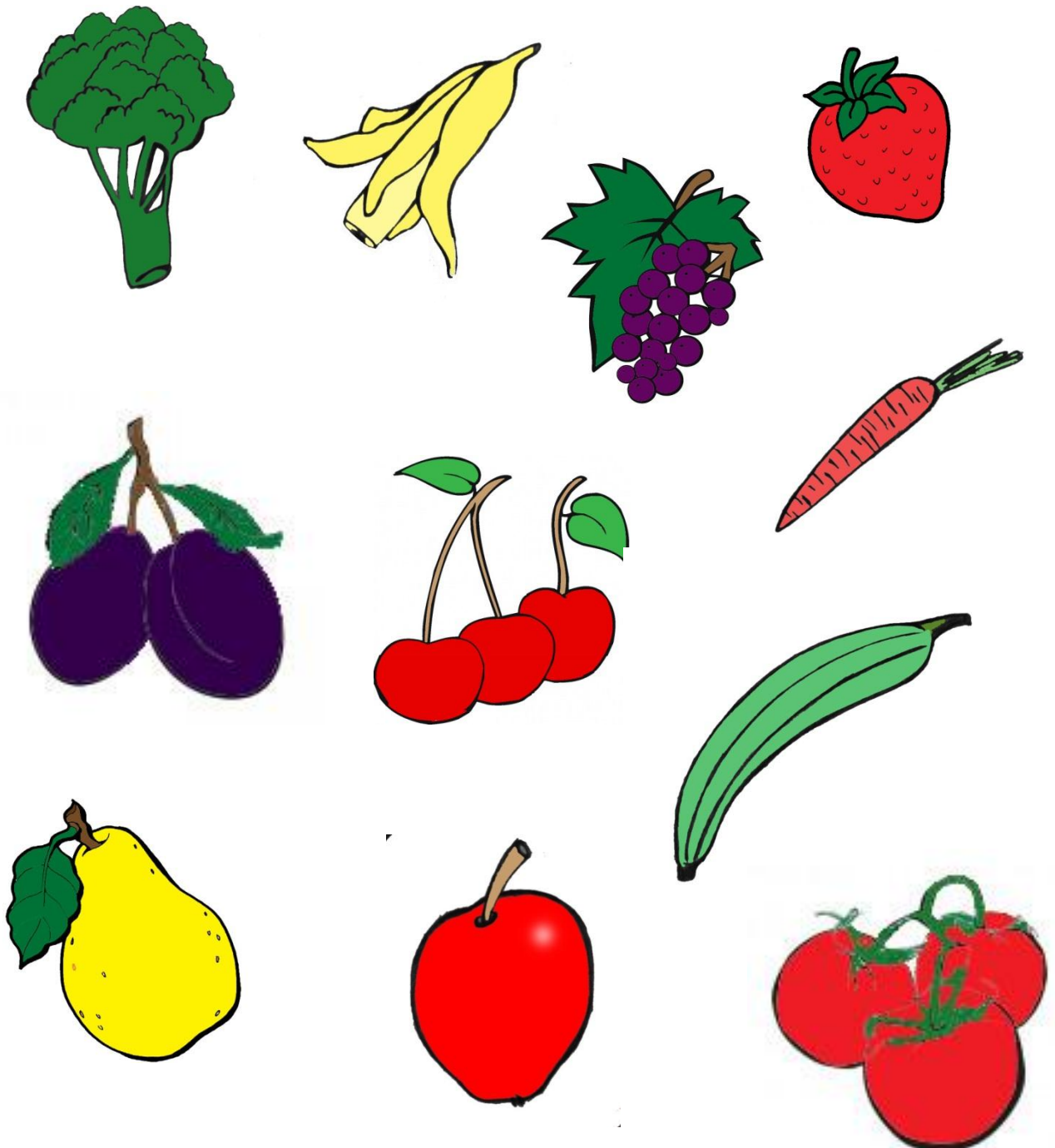
Určite vieš, že mnoho zvieratiek je pre nás užitočných, lebo nám všeličo dávajú. Skúsiš uhádnuť, čo nám dáva kravička, prasiatko, sliepka a ovečka. Obrázky môžeš pospájať farebnými ceruzkami.

12. OVOCIE, ZELENINA

TESTUJEME: Rozoznávajúce, čo je zelenina a čo ovocie.

Moji rodičia na trhu nakúpili všelijaké zdravé dobroty, ako je napríklad jahoda, brokolica alebo uhorka. Priniesli to domov v jednom veľkom košíku a požiadali ma, aby som to všetko rozdelil na zeleninu a ovocie. Ja si s tým však neviem dať rady... Mohol/-la by si mi s tým, prosím, pomôcť? Stačí, keď jednotlivé skupiny zakrúžkuješ farebnými ceruzkami.

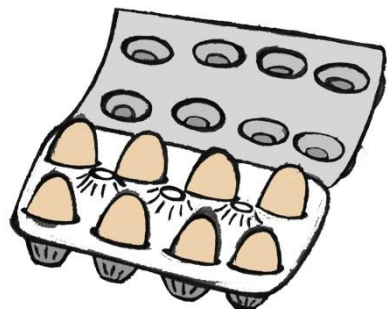
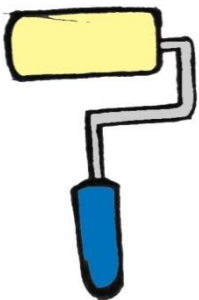
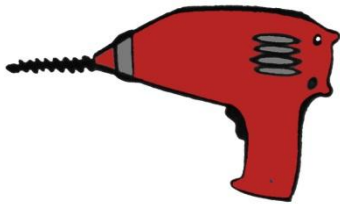
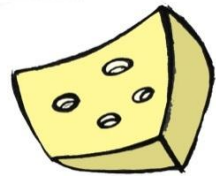
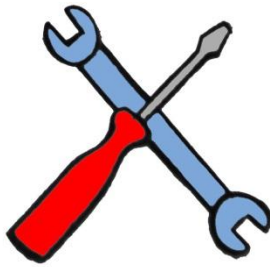
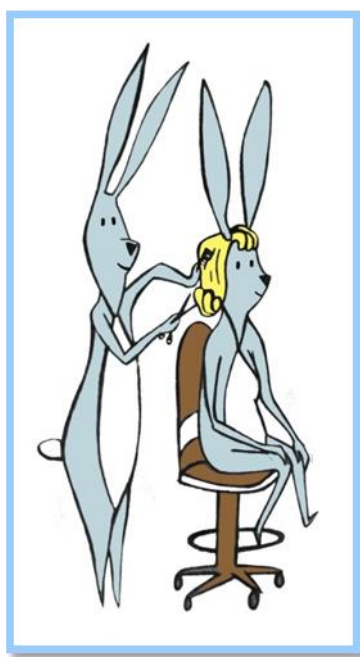
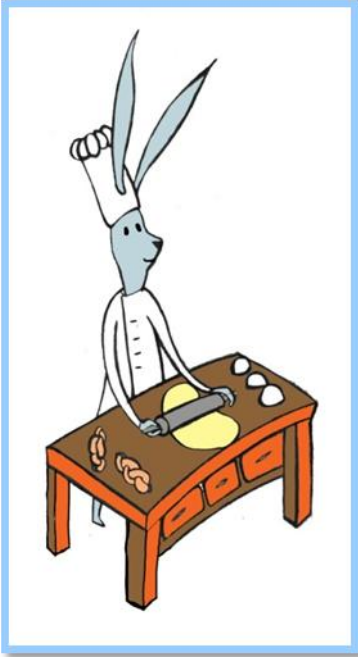

13. POVOLANIA

TESTUJEME: Čo je potrebné pre jednotlivé povolania (čo k sebe patrí)?

Keď je vonku škaredé počasie, prší a nemôžeme ísť von, hrávame sa doma na rôzne povolania. Mamička je akože teta predavačka a blokuje do pokladne tovar, ktorý si od nej kúpime. Tatino je akože ujo opravár, čo opravuje svetlo, keď nesvieti, a preto so sebou musí nosiť skrutkovač a vŕtačku. Ja som akože smetiár, vozím sa v smetiarskom aute a vynášam smeti. Skúsiš na obrázku nájsť, čo pre svoju prácu potrebuje ujo hasič, ujo doktor, pani kuchárka, ujo stavbár a teta kadernička?

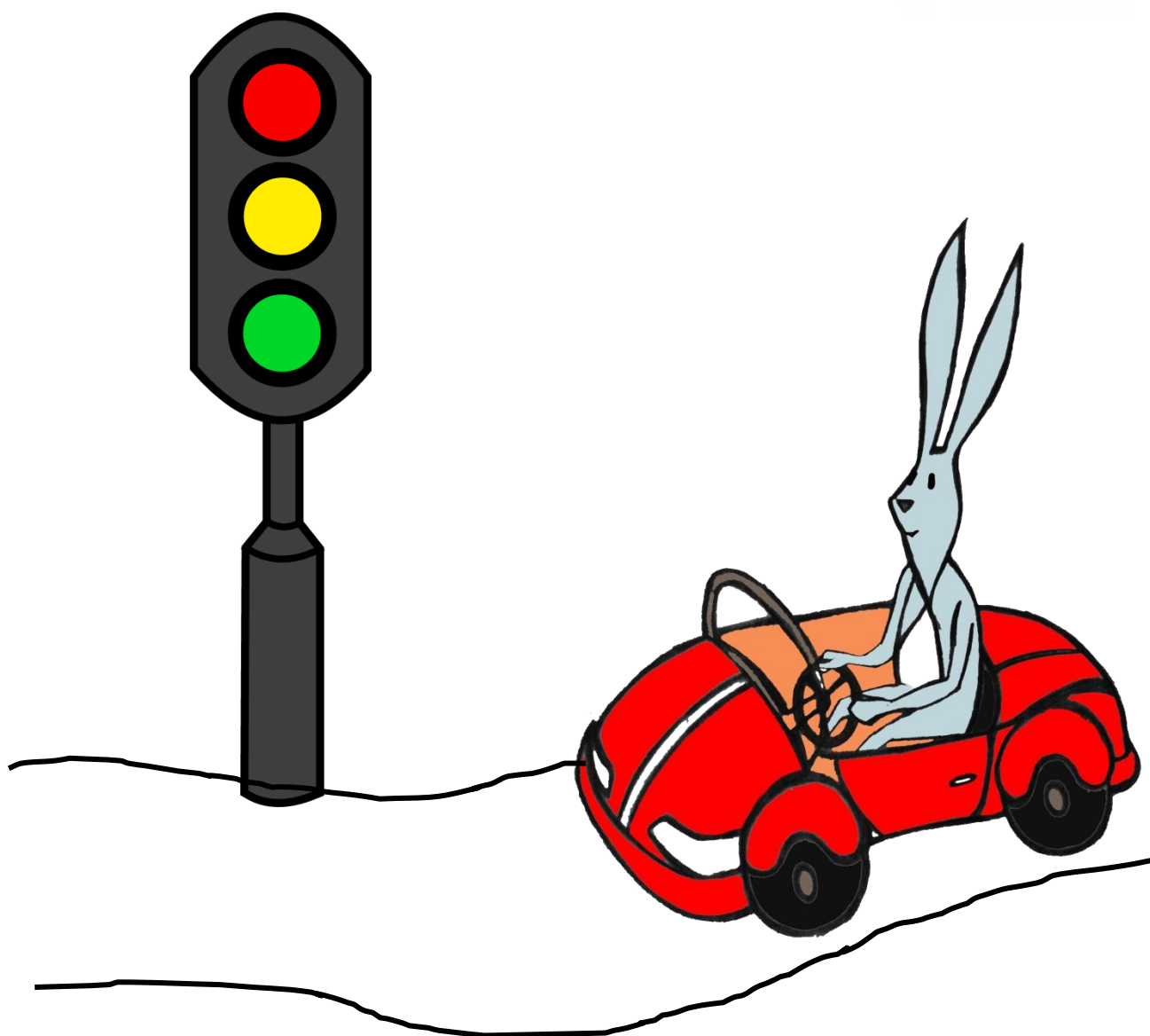

14. DOPRAVNÉ ZNAČKY

TESTUJEME: Semafor.

V našom mestečku v Zajačikove chodí po ceste veľa áut a autobusov. Pani učiteľka nám povedala, že všetky autá, motorčky aj autobusy chodia vždy iba po ceste a ľudia a zvieratká, ktoré sú na prechádzke, chodia po chodníkoch. Na opačnej strane cesty, presne oproti našej škôlke, býva teta sova, ktorú občas chodievame navštíviť, lebo má všelijaké farebné obrázkové knižky, ktoré u nej môžeme čítať. Keď k nej ideme, musíme prejsť cez veľkú križovatku, na ktorej je semafor. Čo si myslíš, môžem prejsť na druhú stranu bezpečne vtedy, keď svieti na semafore červená farba alebo zelená farba?

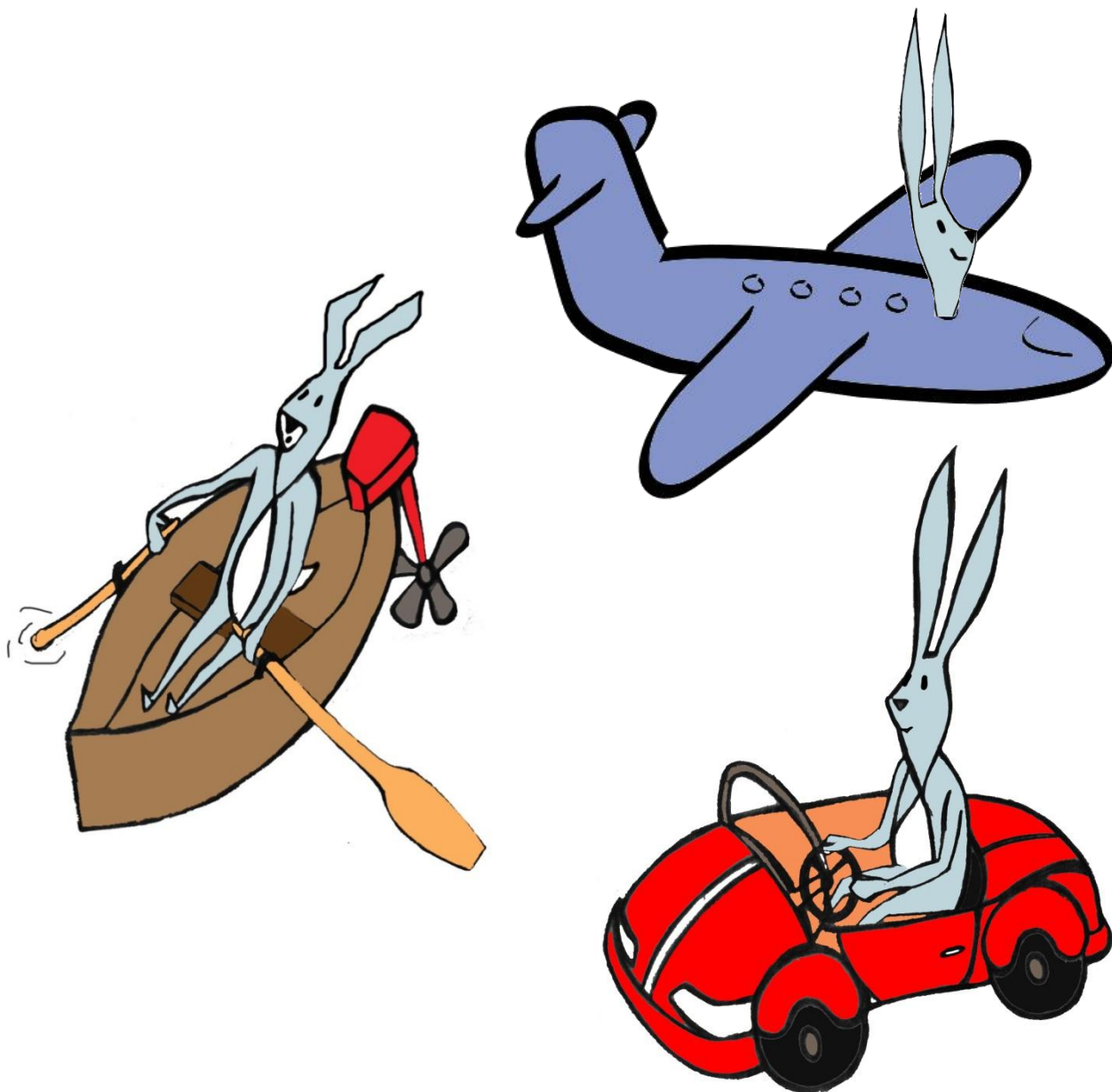

Semafor: http://sweetclipart.com/multisite/sweetclipart/files/traffic_light_2.png

15. DOPRAVNÉ PROSTRIEDKY

TESTUJEME: Dopravné prostriedky vo vode, na súši, vo vzduchu.

Hral/-a si sa už niekedy so svojimi kamarátmi hru na cestovateľov? Taký cestovateľ má skvelý život! Na svojich cestách stretáva rôzne zvieratká, ktoré žijú vo vode, vo vzduchu alebo na zemi. Cestuje rôznymi dopravnými prostriedkami a užije si pri tom mnoho zábavy. Čo si myslíš, aký dopravný prostriedok potrebujeme na ceste, na vode a vo vzduchu?

Lietadlo: <http://colouringbook.org/art/svg/coloring-book/aeroplane-black-white-line-art-coloring-book-colouring-supercalifragilisticexpialidocious-coloring-book-colouring-book-colouringbook-org-svg/>

16. FARBY

TESTUJEME: Znalosť základných a doplnkových farieb.

Zajo Pajo bol s jeho rodičmi v cirkuse. Bol tam taký šašo, čo vyhadzoval všelijaké farebné loptičky do vzduchu a veľmi sa mu to páčilo. Chcel to veľmi vyskúšať, tak mu mama ušila presne taký istý kostým, ako mal šašo, a kúpila také isté farebné loptičky, ako mal on. Jedna bola červená, druhá zelená a tretia modrá. Na obrázku, ktorý vidíš pred sebou, je zajo Pajo prezlečený za šaša a vyhadzuje loptičky vysoko do vzduchu, presne tak isto, ako to robil šašo v cirkuse. Ktorá loptička je podľa teba modrá, ktorá zelená a ktorá červená? Poznáš aj ostatné farby, ktoré majú loptičky na obrázku?

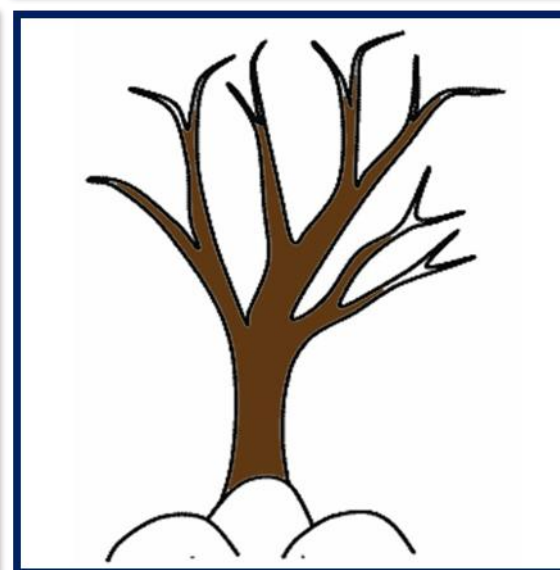
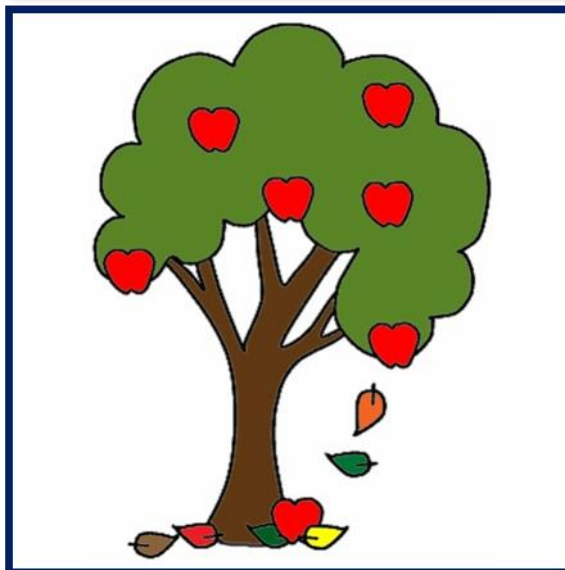
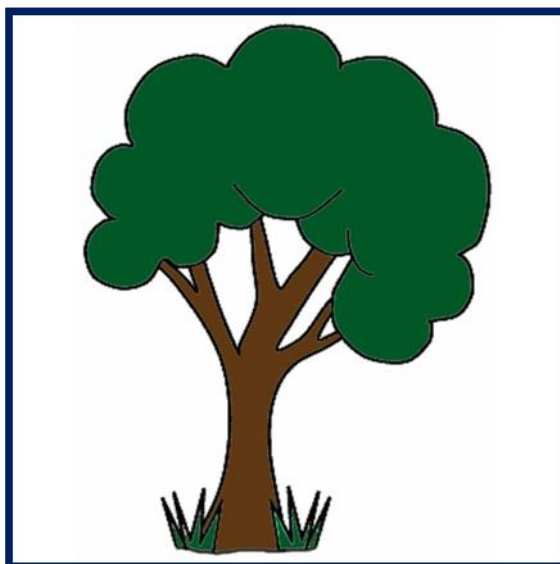
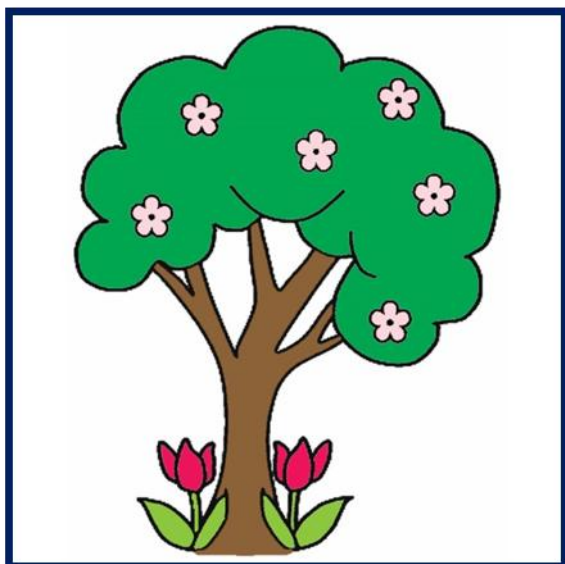

17. ROČNÉ OBDOBIA A POČASIE

TESTUJEME: Rozoznávanie jednotlivých ročných období a typické počasie.

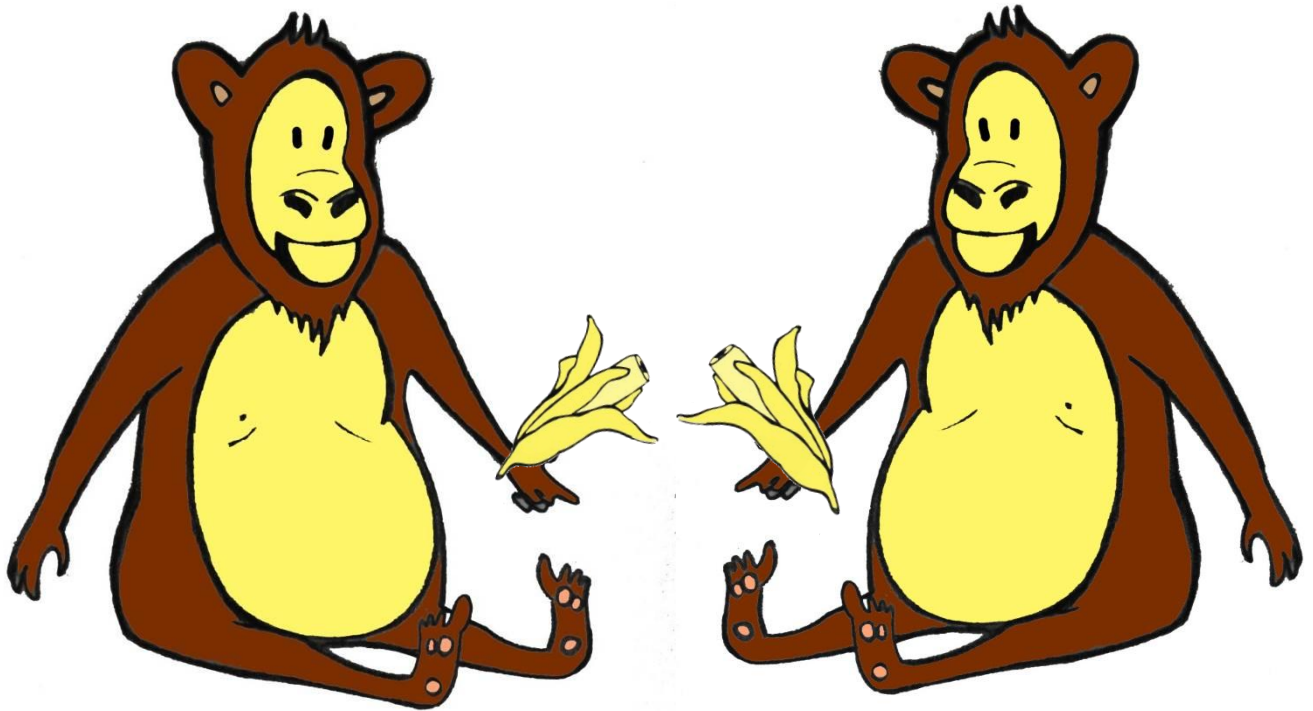
Keď som sa narodil, bola jar. Všetko naokolo kvitlo, stromy začali pučať, trávica narástla a zafarbila sa do zelena. Vtáčiky si krásne pospevovali a poletovali si hore-dolu, kvietky kvitli a slniečko príjemne hrialo. Narodilo sa vtedy aj veľa nových zvieratiek, mojich kamarátov. Na jednom z obrázkov, ktoré vidíš teraz pred sebou, som ti nakreslil, ako vyzerali stromy, keď som sa narodil, a aké bolo počasie. Uhádol by si, ktorý je to obrázok? A vedel/-a by si pani učiteľke povedať aj to, aké je na obrázkoch ročné obdobie a počasie?

18. MATEMATIKA

TESTUJEME: Číslice a jednoduché matematické operácie.

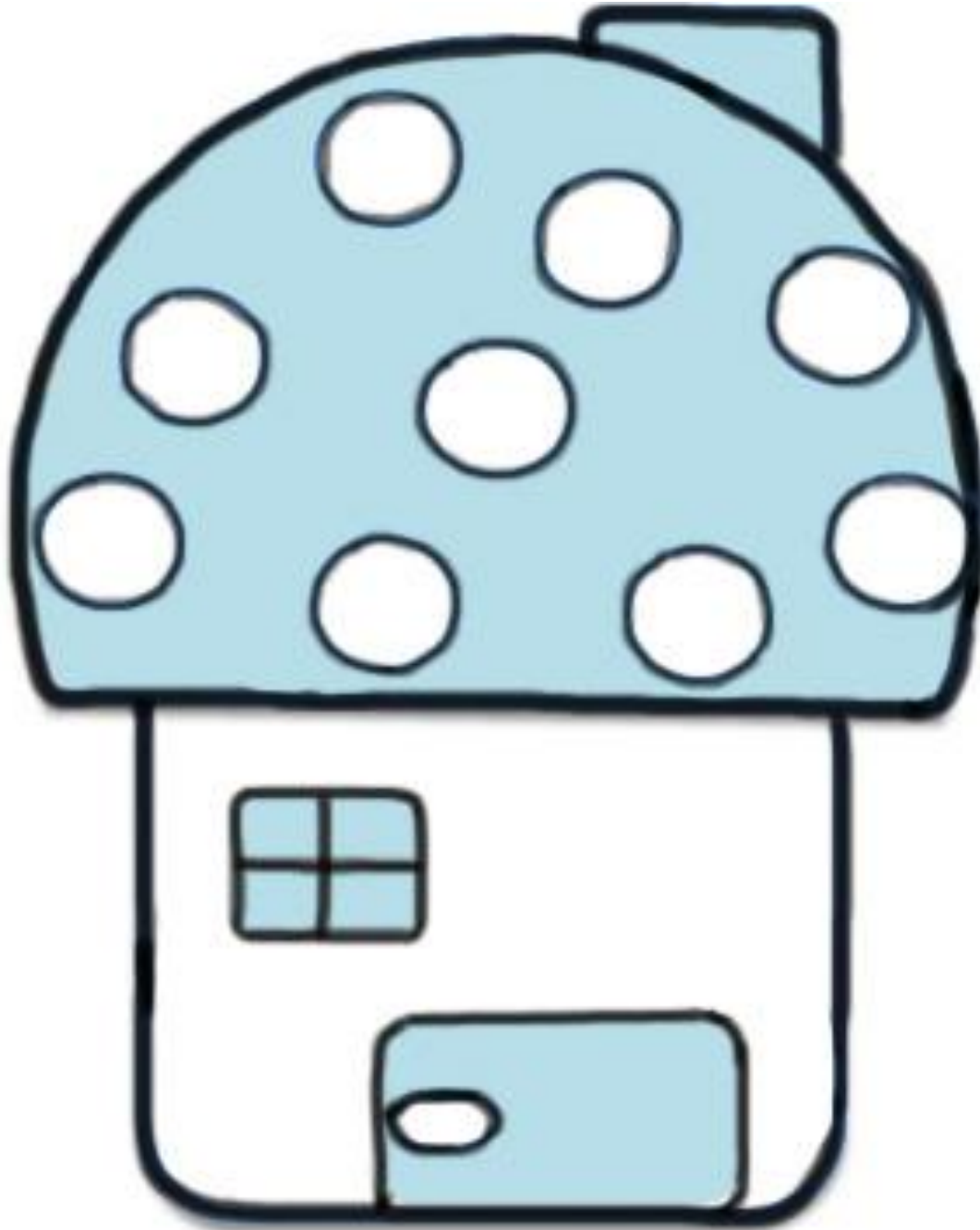
Veveričky rady papajú oriešky, bobor obhrýza drevo a opice zbožňujú banány. Keď sa pozrieš na obrázok, uvidíš dve opice – Fifinku a Hopsajku. Fifinka má banán a Hopsajka má tiež banán. Uhádneš, koľko je to banánov spolu?

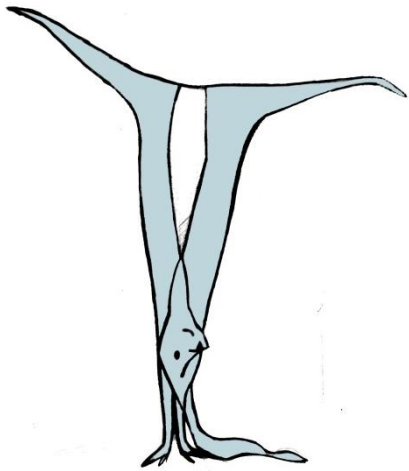
19. MATEMATIKA

TESTUJEME: Geometrické tvary – rozpoznávanie.

Aha! Toto je náš domček, kde bývam s mamičkou a tatinkom. Vedel/-a by si nájsť na našom domčeku kruh a štvorec?

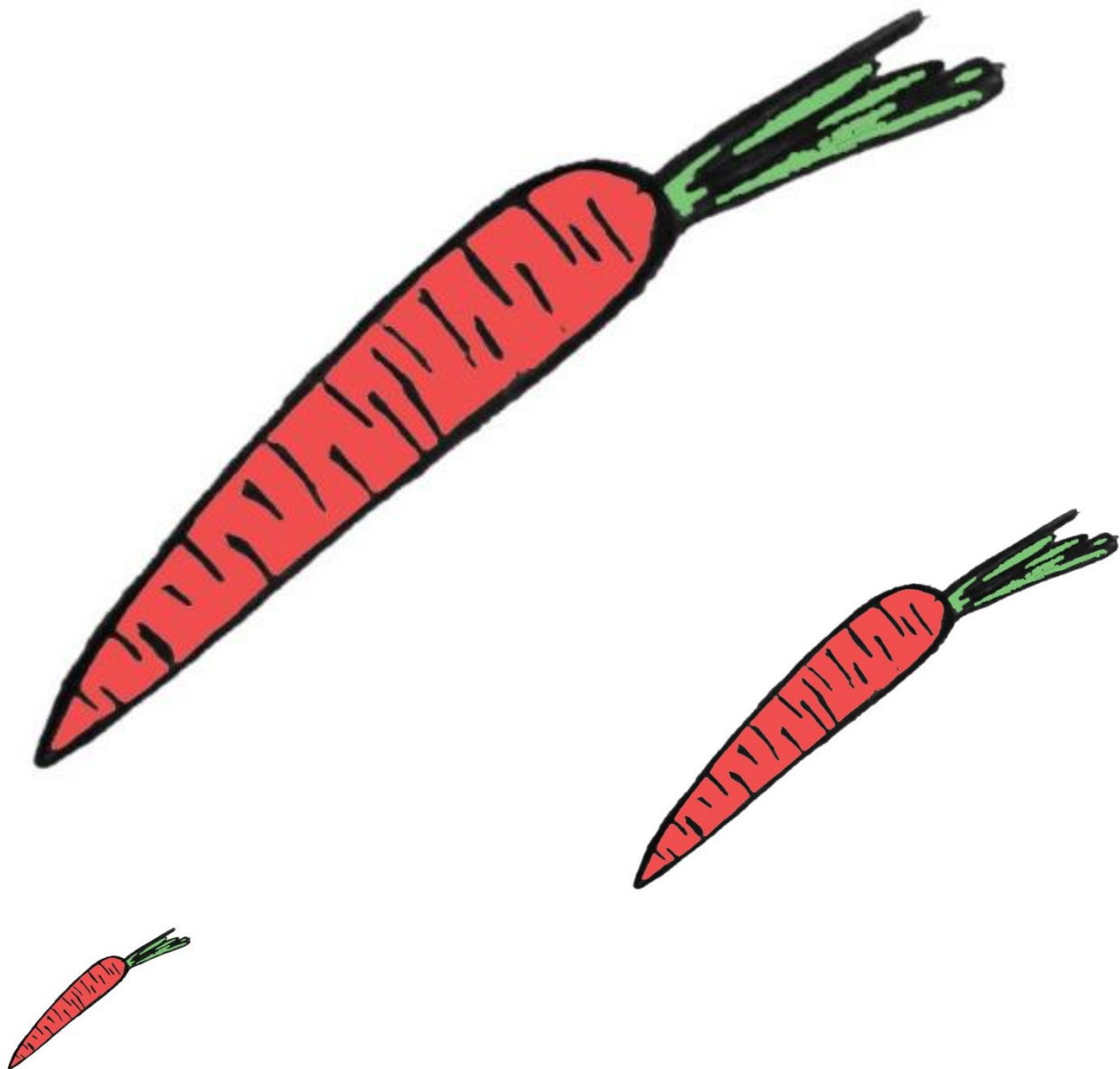

20. ZORADENIE

TESTUJEME: Najväčší – najmenší.

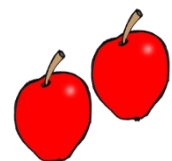
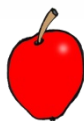
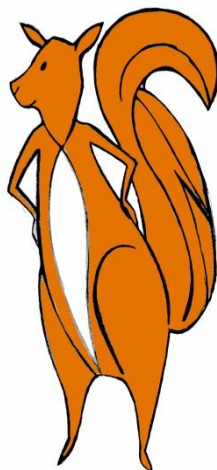
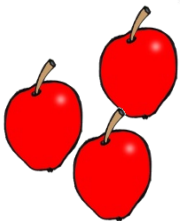
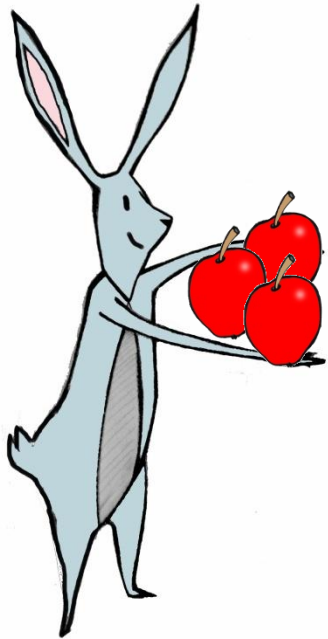
Zo všetkých jedál na svete mám najradšej mrkvu. Môže byť veľká, malá, stredná, velikánska, malilinká, to je jedno, všetky by som popapal, až by som mal také plné bruško, že by som skoro praskol! Skúsil/-a by si uložiť tieto mrkvičky od najväčšej po najmenšiu?

21. VIAC, MENEJ, ROVNAKO

TESTUJEME: Rozoznávanie množstva.

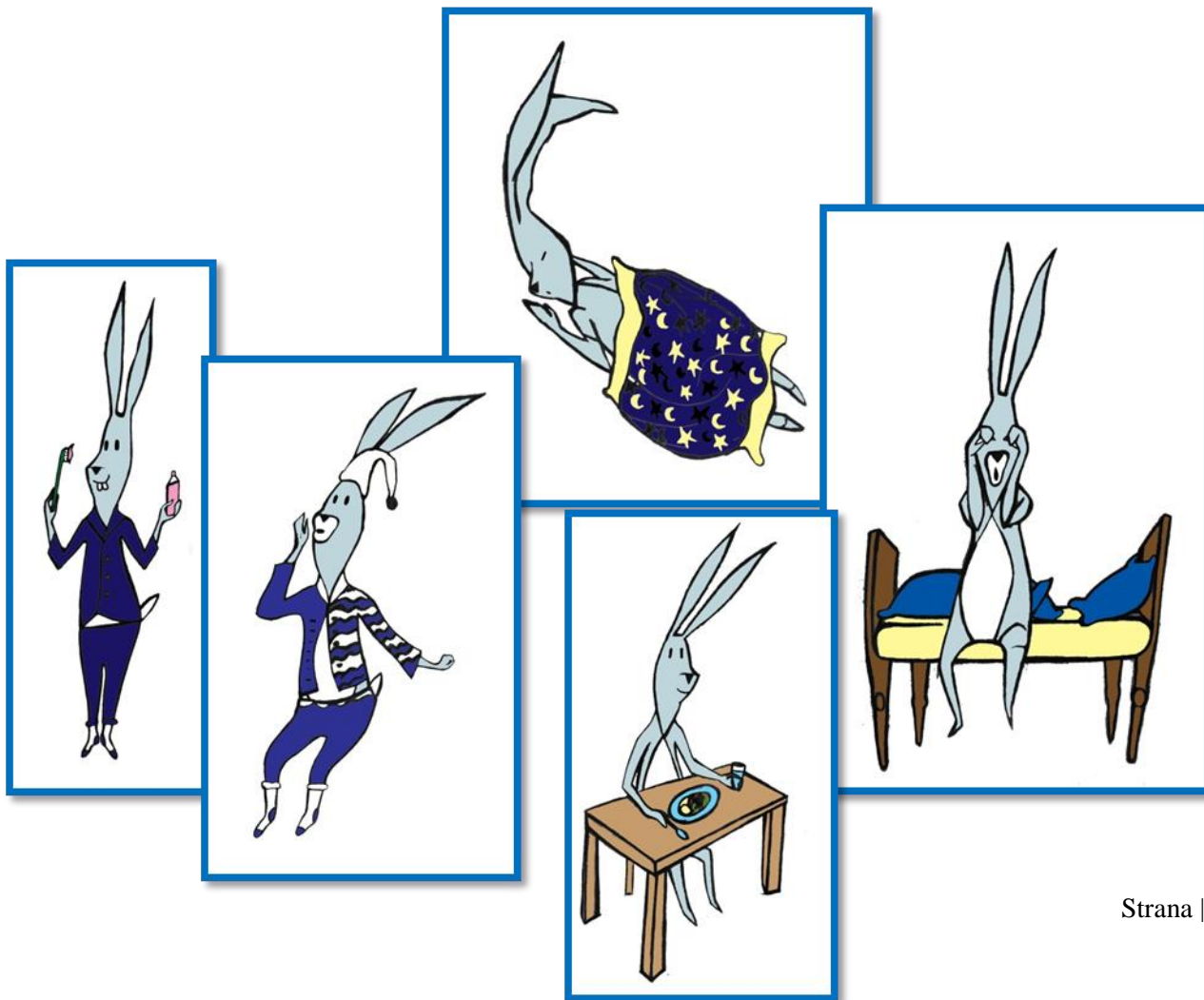
Každý rok sa u nás v Zajačikove koná na jeseň zber jabĺk. Zvieratká vylezú na jablone a rýchlo zbierajú jabĺčka, aby ich mali čo najviac. Tento rok sa na prvých troch miestach umiestnili sova Eva, bobor Fedor a veвериčka Ňaňa. Vedel/-a by si pani učiteľke povedať, kto nazbieral najviac jabĺčok, kto najmenej a či mal niekto narovnaako ako ja?

22. ČASOVÉ VZŤAHY

TESTUJEME: Deň, noc, ráno, večer.

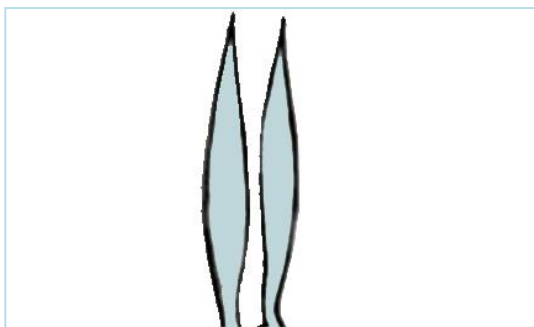
Vždy, keď sa ráno zobudím, ponat'ahujem si v postielke celé telíčko a vstanem. Idem sa vycikať, poumývam si poriadne zúbky zubnou kefkou, opláchnem si tváričku a očešem si vlásky. Potom sa idem prezliecť, a keď už mám na sebe nohavice a tričko, idem sa k stolu naraňajkovať spolu s mojimi rodičmi aj súrodencami. Potom ma mamička alebo tatinko odvezú za mojimi kamarátmi do škôlky, kde sa spolu hráme a pani učiteľka nás učí všelijaké nové zaujímavé veci. Keď je vonku pekne, tak chodíme von na dvor behať a skákať alebo ideme na prechádzku do neďalekého lesa. Po toľkej námahe sa už vždy teším na obed! Pani kuchárka nám vždy navarí nejaké dobroty a občas aj nejaké maškrtky... ☺ Keď sa napapáme, umyjeme si zúbky, prezlečíeme sa do pyžamiiek, ľahneme si do svojich postieľok a pani učiteľka nám prečíta nejakú peknú rozprávku. Keď sme už vyspínané, tešíme sa, že onedlho pre nás príde maminka alebo tatinko a odvezú si nás domov. Doma sa potom hrám so svojimi obľúbenými hračkami. Večer, keď už je vonku veľká tma a mesiačik aj hviezdičky svietia na oblohe, mamička mi do vane napustí vodu a urobí tam toľko malých aj veľkých bubliniek, že ich ani spočítať neviem! Potom sa navečeriam, umyjem si zúbky a po náročnom dni si opäť idem ľahnúť do mojej voňavej a mäkučkej postielky. Mamička mi vždy príde dať pusu na dobrú noc a mne sa potom snívajú krásne sny. Ja som ti tu nakreslil, ako vyzerám a čo robím, keď sa ráno zobudím, keď obedujem a keď idem večer spinkať. Ukázal/-a by si to aj pani učiteľke?

23. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Puzzle.

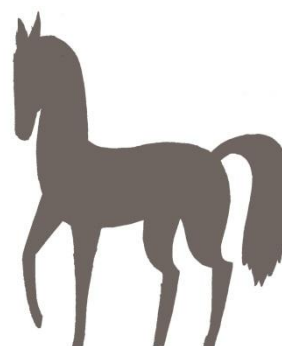
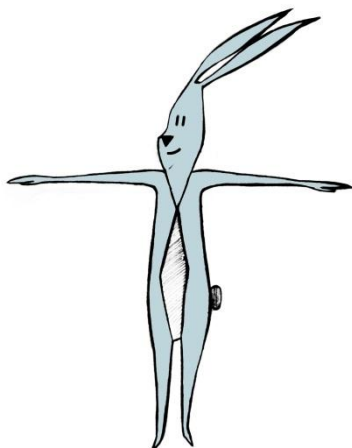
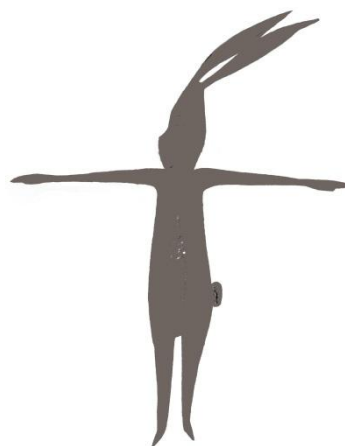
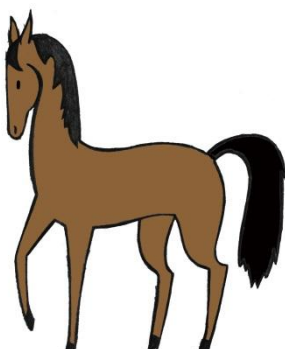
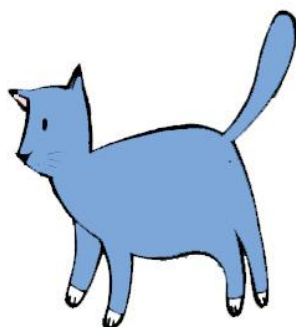
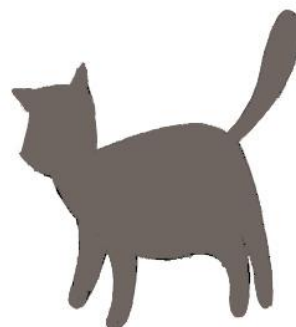
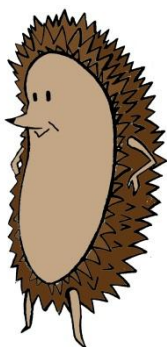
Môj tatino veľmi rád fotí. Keď ideme na prechádzku do lesa alebo ideme navštíviť našich zvieracích kamarátov, tatino si so sebou vždy zoberie aj „foťák“. Keď nás fotí, pekne sa usmejeme a povieme syyyyyr ☺. Fotky potom ukladá do špeciálnej knižky na fotky. Niekedy sa stane, že fotka je do knižky príliš veľká, preto ju tatino musí postrihať, aby sa tam zmestila. Teraz však nevie, ako má postrihanú fotku znovu poskladať... Pomohol/pomohla by si mu, prosím, poskladať moju fotku správne?

24. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Tiene.

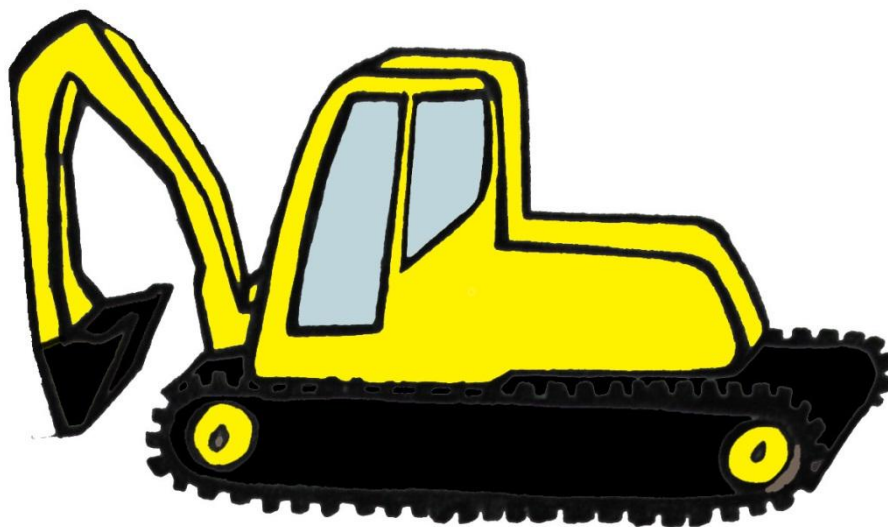
S mojimi kamarátmi z lesa sa hrávame hru s tieňmi. Je to taká hra, že musíme uhádnuť, koho tieň na chodníku vidíme. Keď sa pozrieš dolu na obrázok, uvidíš, ako vyzerajú naše tieň. Skúsiš uhádnuť, komu ktorý patrí?

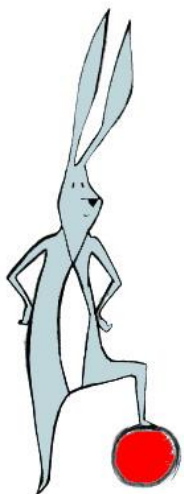

25. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

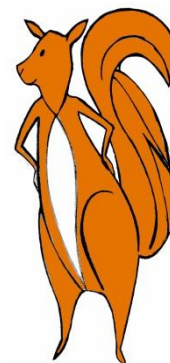
TESTUJEME: Rozdiely.

Môj tatinko ma občas vezme k nemu do práce. Mne sa tam veľmi páči, pretože je tam veľa zaujímavých vecí na pozeranie. Naposledy som tam videl dva bagre skoro úplne rovnaké. Keď som sa však na ne bližšie pozrel, zistil som, že na jednom niečo chýba. Uhádol/uhádla by si, čo to je?

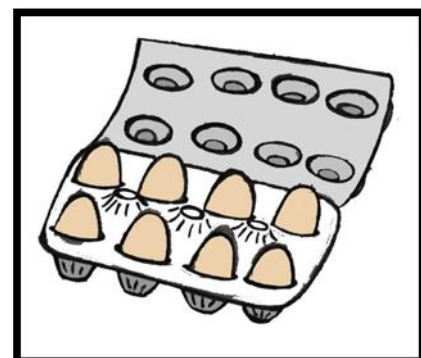
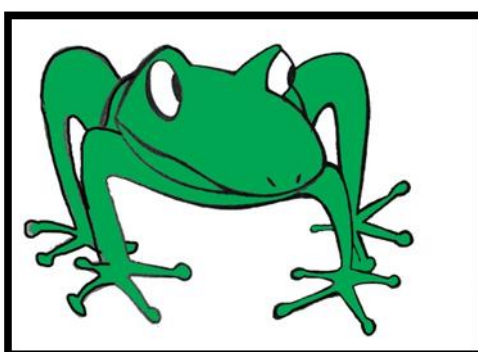
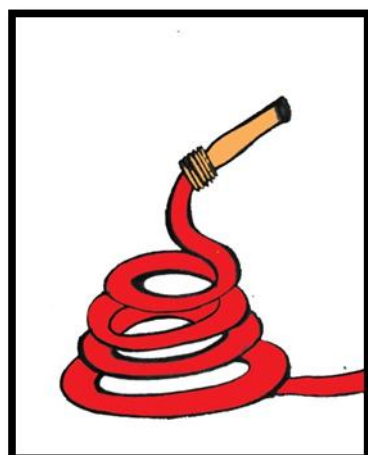
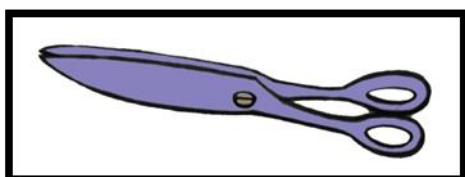
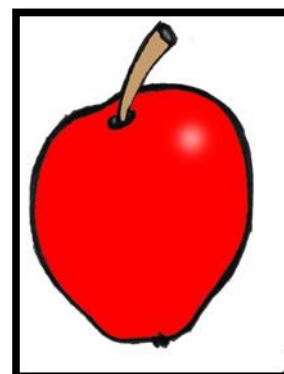
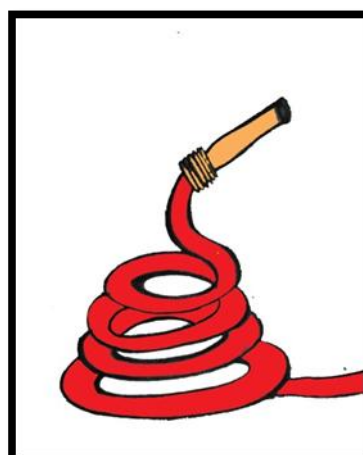
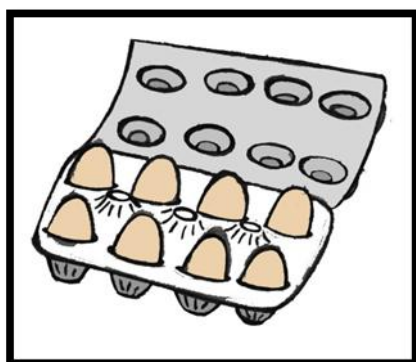
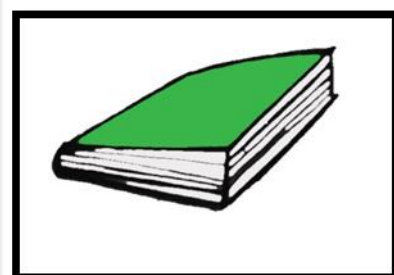
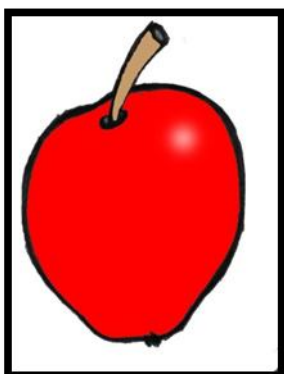

26. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Nájdenie rovnakého obrázka.

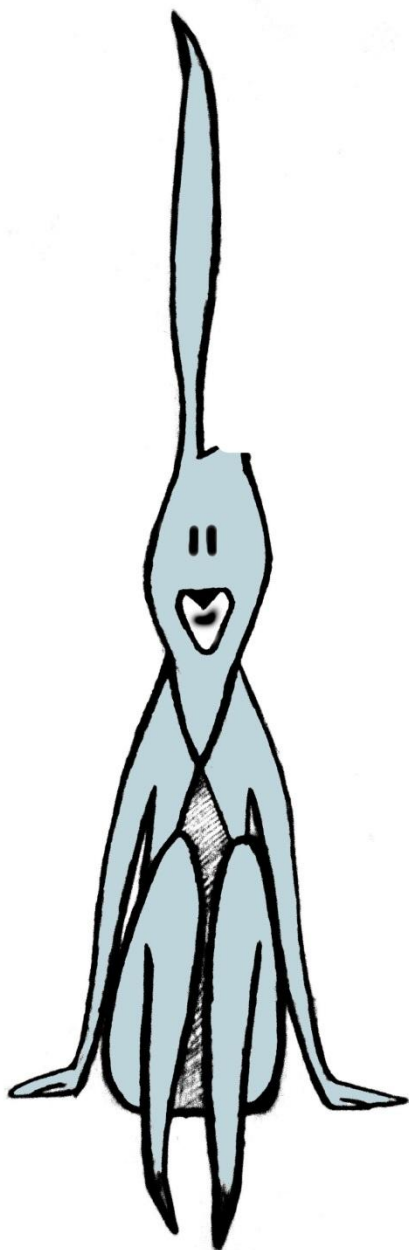
Hral/-a si niekedy pexeso? Ja mám pexeso veľmi rád. S veвериčkou Ňaňou sa vždy pretekáme, kto z nás dvoch nazbiera viac dvojíc. Chcel/-a by si sa pridať k nám? Môžeš medzi týmito obrázkami nájsť tie dva, ktoré sú úplne rovnaké.

27. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Doplnenie, čo chýba.

Macko Brumko veľmi rád maľuje. Už namaľoval aj mňa, ale aha! Na niečo zabudol... Pod', pozri sa bližšie. Čo myslíš, na čo zabudol? Áno, nemám jedno uško! Mohol/mohla by si mi ho, prosím, dokresliť?

28. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Nájdenie, čo tam nepatrí.

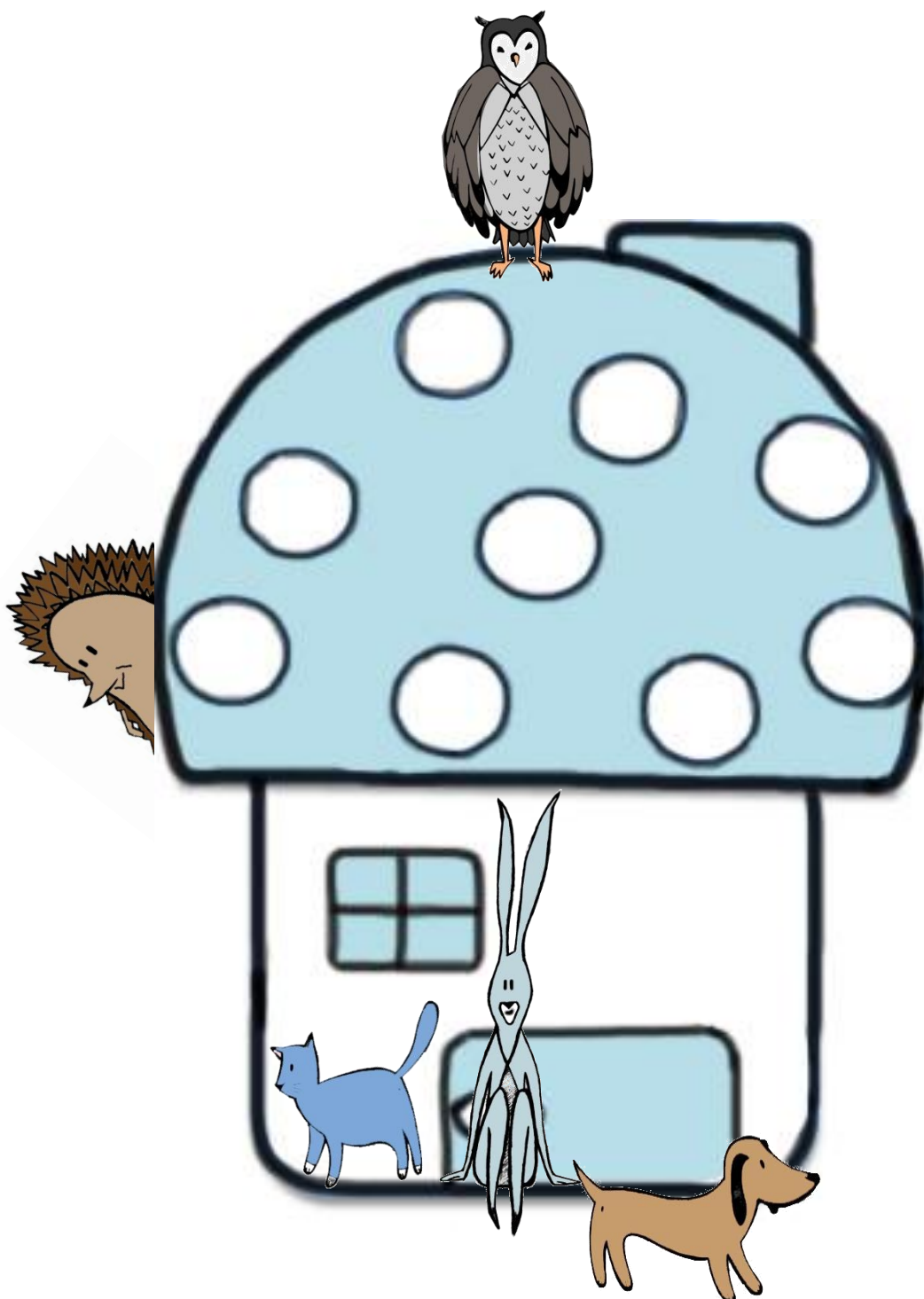
Moja mamička veľmi dobre varí a pečie. Občas jej môžem pomáhať pri pečení koláčov a završe mám ufúľaný noštek aj pusu od toho, ako vylizujem mištičky. Pri pečení aj varení potrebujeme veľa potravín. Aha, pozri, presne také, ako sú na obrázkoch. Myslíš si, že všetky veci z obrázka patria do kuchyne? Ak nie, ukáž, čo patrí inde a kam.

29. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Určenie nad, pod, pred, za, medzi.

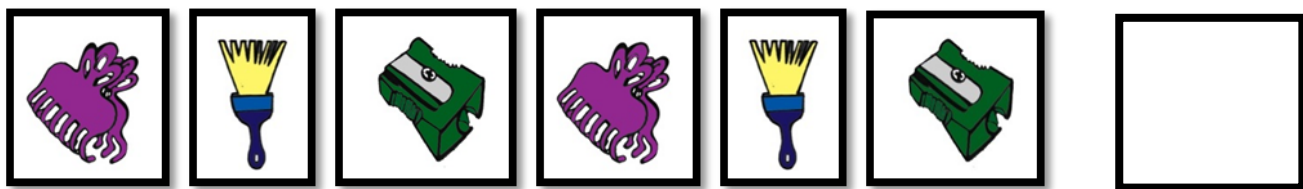
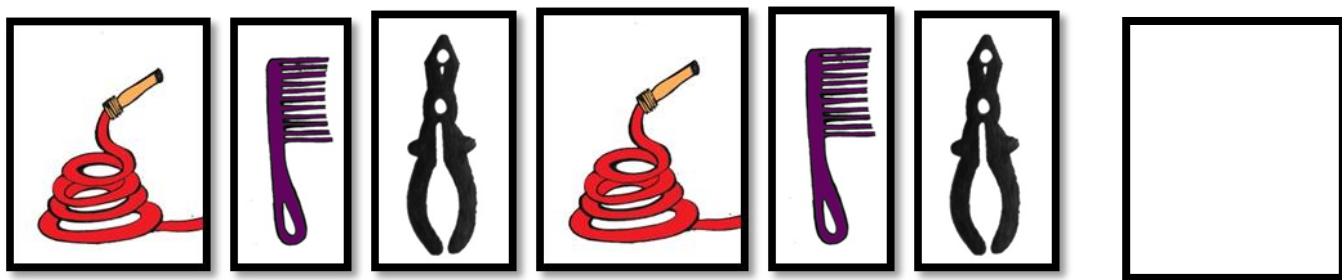
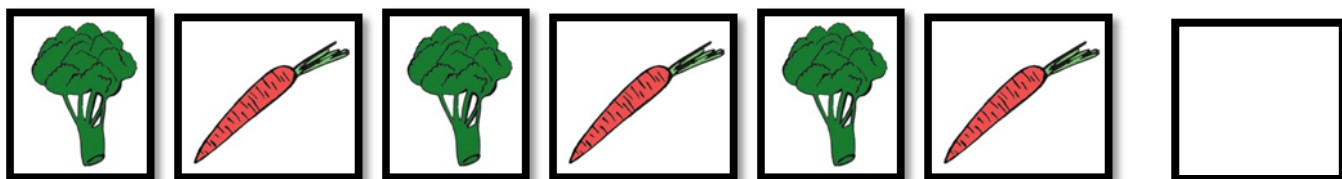
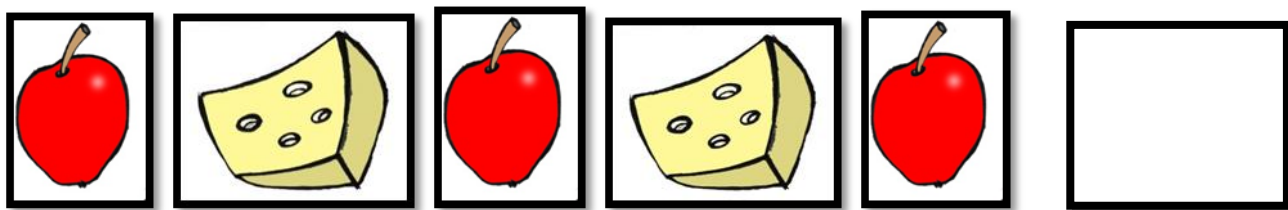
Okolo nášho domčeka sa stále niečo deje. Pod oknom sedáva naša mačička Líza a pred dverami zasa náš psík Ňufko. Za domom sa schováva ježko Pichliačik a nad domom poletuje sovička Hlavička. Ukázal/-a by si pani učiteľke, kde sú všetky naše zvieratká? Vieš, medzi kým sedím ja?

30. ALGORITMUS

TESTUJEME: Doplňenie chýbajúcej následnosti.

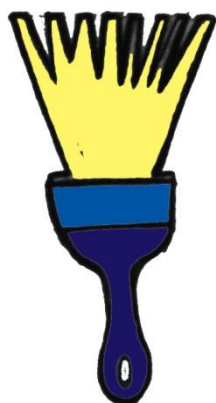
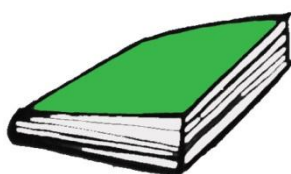
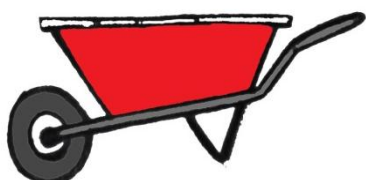
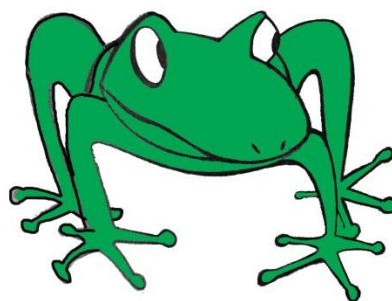
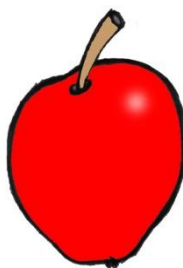
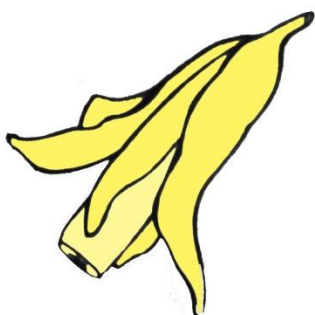
Pozri, koľko tu máme veľa zaujímavých obrázkov! Povieš pani učiteľke, ktorý obrázok patrí do prázdneho rámečka?

31. PAMÄŤ

TESTUJEME: Zapamätanie si počtu obrázkov.

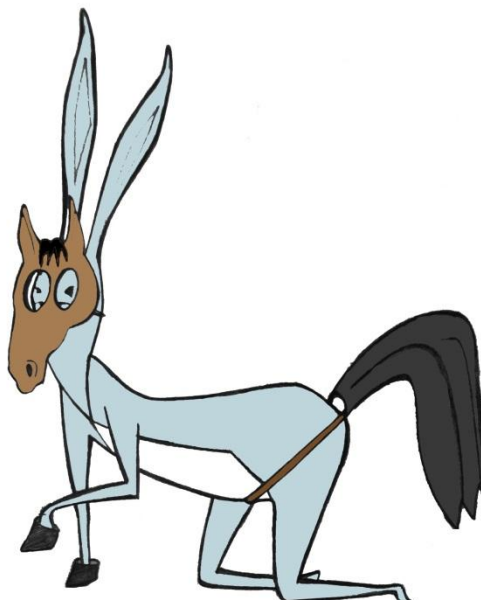
Moja kamarátka sovička Hlavička mi povedala, že si vie zapamätať aj takých desať obrázkov!!! Ja som to minule skúšal a podarilo sa mi zapamätať si tri. Koľko obrázkov si zapamätáš ty?

32. REČ

TESTUJEME: Schopnosť prerozprávať príbeh vlastnými slovami.

Chcel by som ti teraz porozprávať o tom, aký úžasný karneval sme mali v našej škôlke v Zajačikove. Každé zvieratko sa prezlieklo za nejaké iné zvieratko a my sme museli hádať, kto je kto. Ja som sa raz prezliekol za koníka, potom za macka. Páčilo sa mi aj to, keď som bol prezlečený za sovu, mal som krídla a takto som húkal: „Hu hú, hu hú.“ Na karnevale sa nám všetkým veľmi páčilo, lebo sme si tam mohli aj zaspievať a zatancovať.

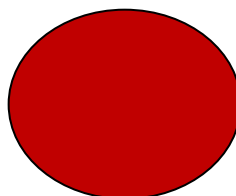
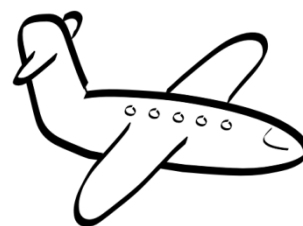
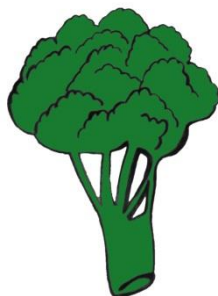

33. REČ

TESTUJEME: Nájdenie rýmujúcich sa dvojíc.

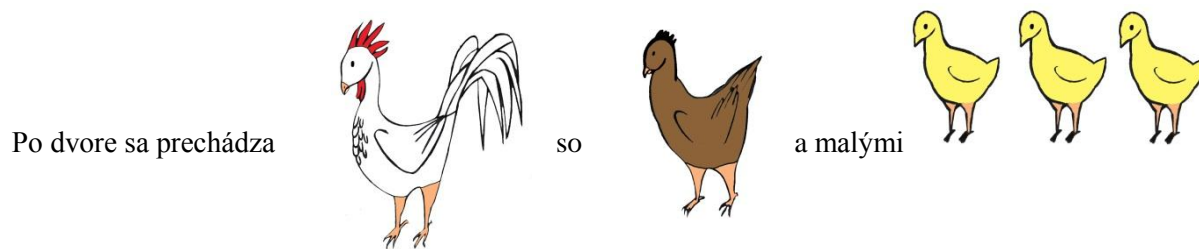
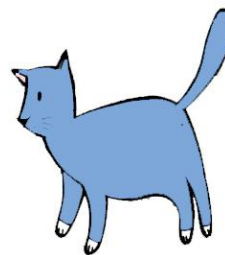
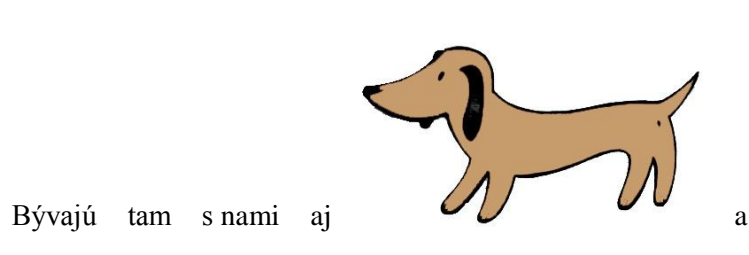
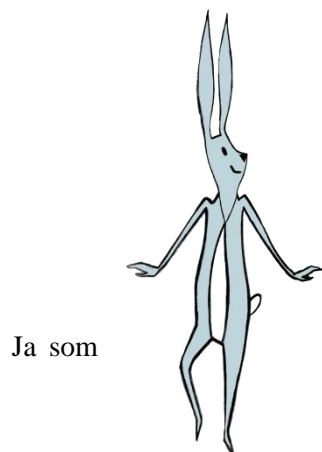
Vieš o tom, že veľa slov, ktoré používame, sa občas aj rýmujú? Skúsiš nájsť na obrázkoch, ktoré to sú?

- striekačka – vrtačka
- torta – lopta
- brokolica – hadica
- nožnice – opice
- strúhadlo – lietadlo

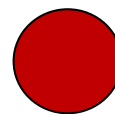
34. REČ

TESTUJEME: Čítanie kresleného príbehu (text s obrázkami).

Mojím dobrým kamarátom je

Hrávame sa spolu s

Niekedy sa k nám pridá aj

35. SLUCHOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Vytlieskavanie, báseň.

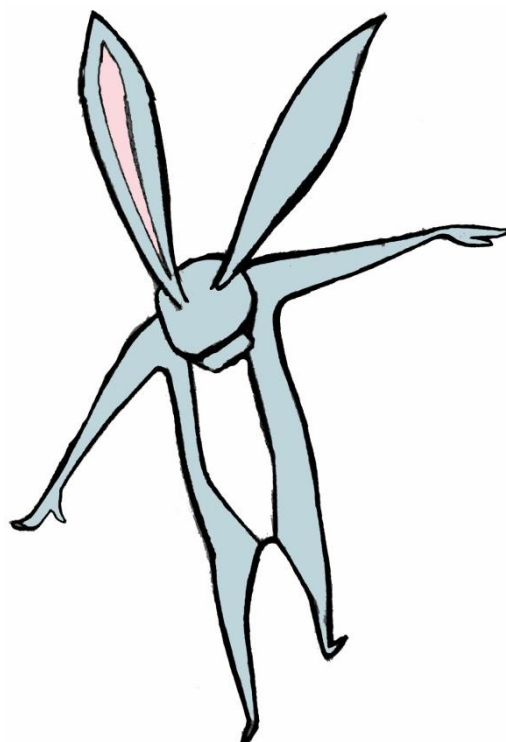
Keď som veselý, stále skáčem, behám, výskam a aj tlieskam. Už som sa naučil vytlieskať svoje meno aj mojich rodičov, aj kamarátov. Skúsiš to i ty?

- Vlastné meno
- Zajo
- Pajo
- Mama
- Tatino
- Papier
- Kamarát

Tu sa už naše stretnutie končí. Ďakujem ti, že si spolu so mnou zažíval/-a dobrodružstvá a ukázal/-a si mi čo už vieš. Si veľmi šikovný/-á a statočný/-á a tvoja mamička aj tatinko môžu byť na teba veľmi hrdí. Budem sa na teba tešiť znovu o rok!

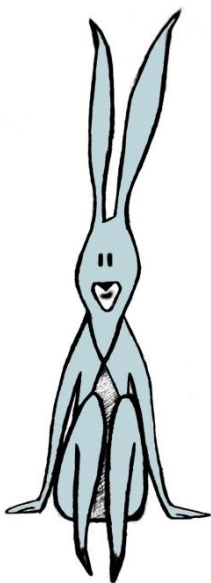
Ja som Pajko ušatý,
chvostík môj je strapatý.
Zajačikov, tam ja žijem,
s kamarátmi sa rád smejem.
Zvedavý som poriadne,
vždy mi niečo napadne.
Veľa som sa naučil,
do škôlky som rád chodil.
Spoznal som ťa veľmi rád,
dúfam, že budeš môj kamarát.

PRACOVNÉ LISTY PRE 4- AŽ 5-ROČNÉ DETI

PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE

1. HRUBÁ MOTORIKA

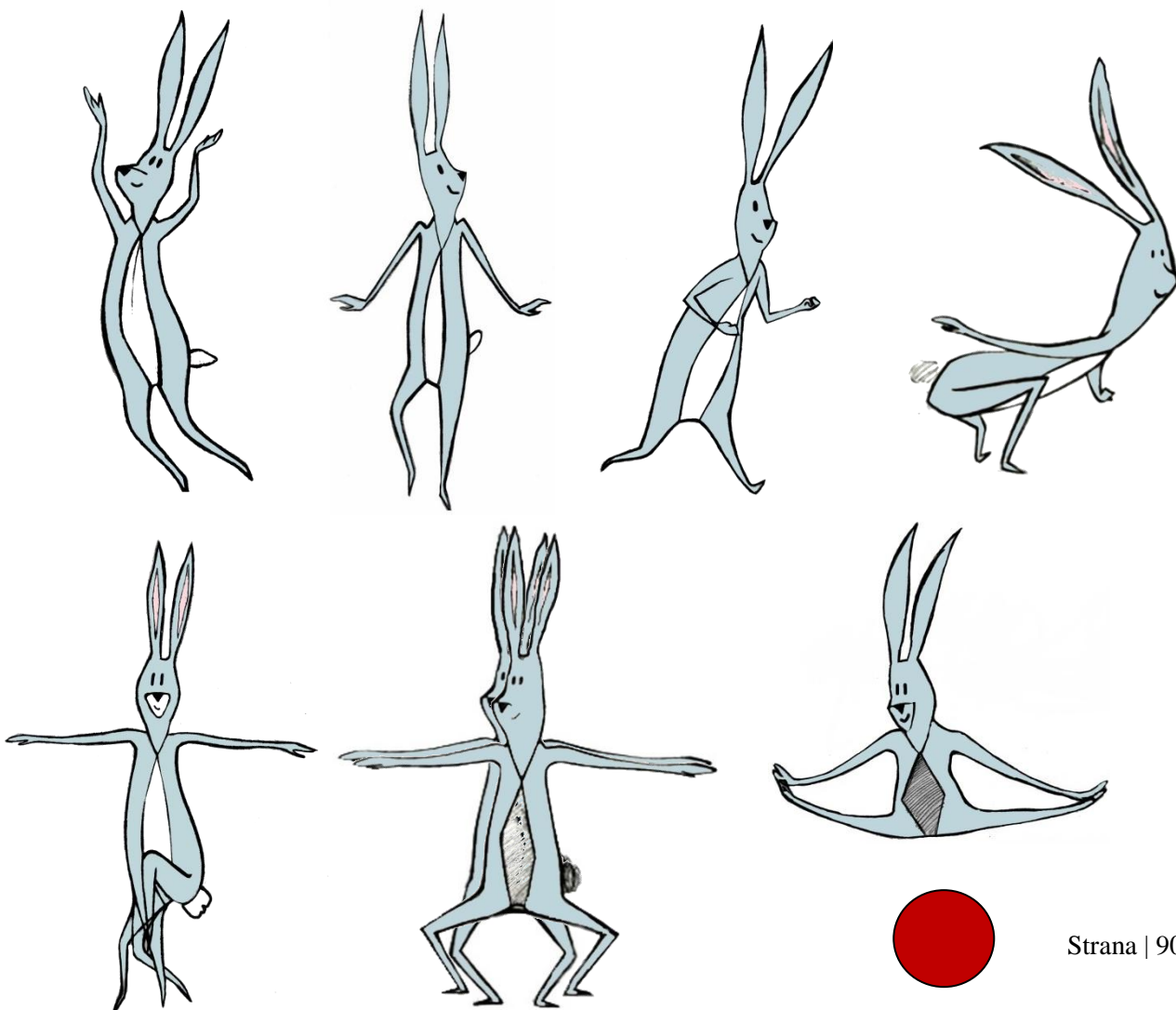

TESTUJEME: Skok, stoj na jednej nohe, skok na dvoch nohách, skok cez prekážku, udržanie rovnováhy, manipulácia s loptou – hádzať, chytať, kopat', guľat', napodobňovanie pohybu zvieratiek.

Ahoj! Volám sa zajo Pajo. Bývam v Zajačikove, kde som sa už veľa naučil. V lese, kde je aj naše Zajačikovo, žije tiež veľa iných zvieratiek. Všetci u nás, ktorí ma poznajú, mi hovoria, že som veľmi šikovný. Veľmi rád by som spoznal a navštívil aj iné zvieratká, ktoré žijú v lese, a pokúsil sa ich naučiť to, čo viem. Opýtam sa ich, ako sa majú, a možno sa niečo naučím aj ja. Chceš ísť so mnou?

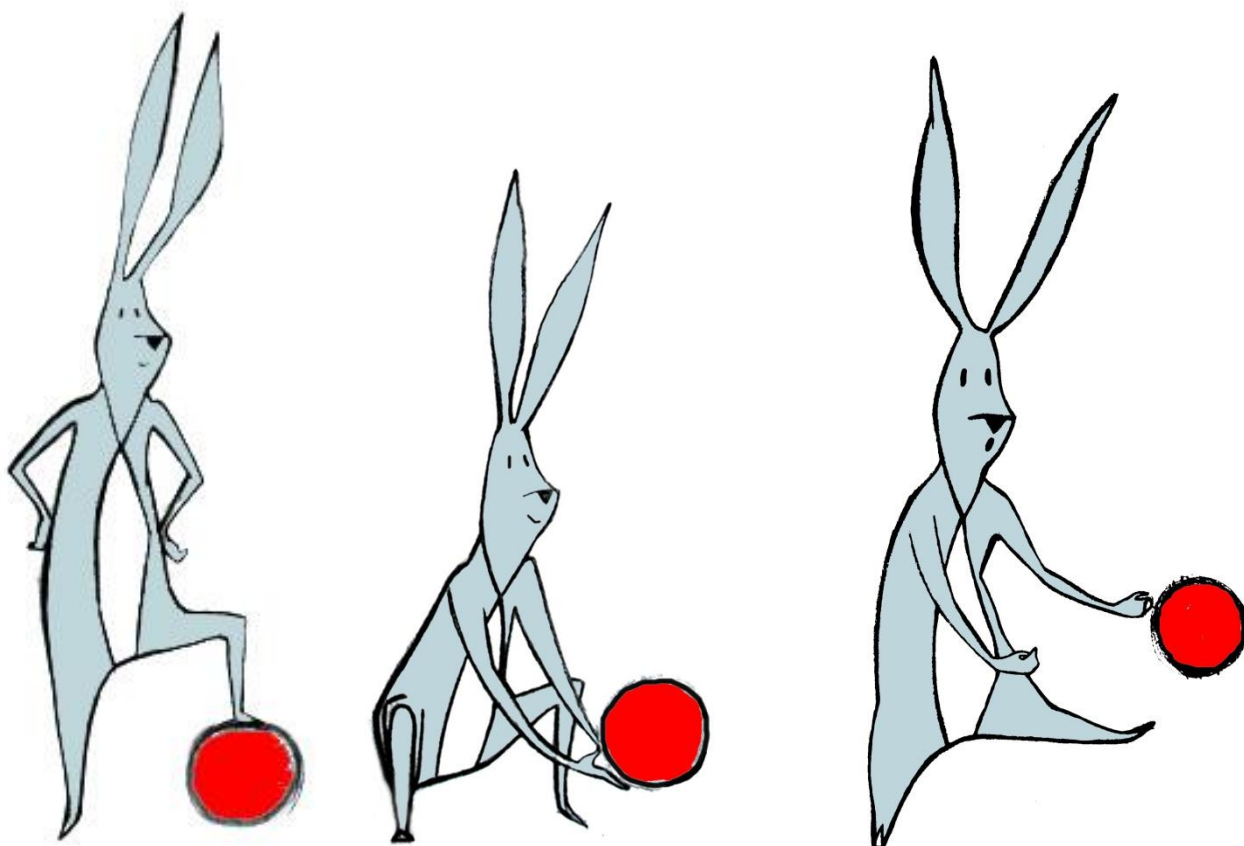
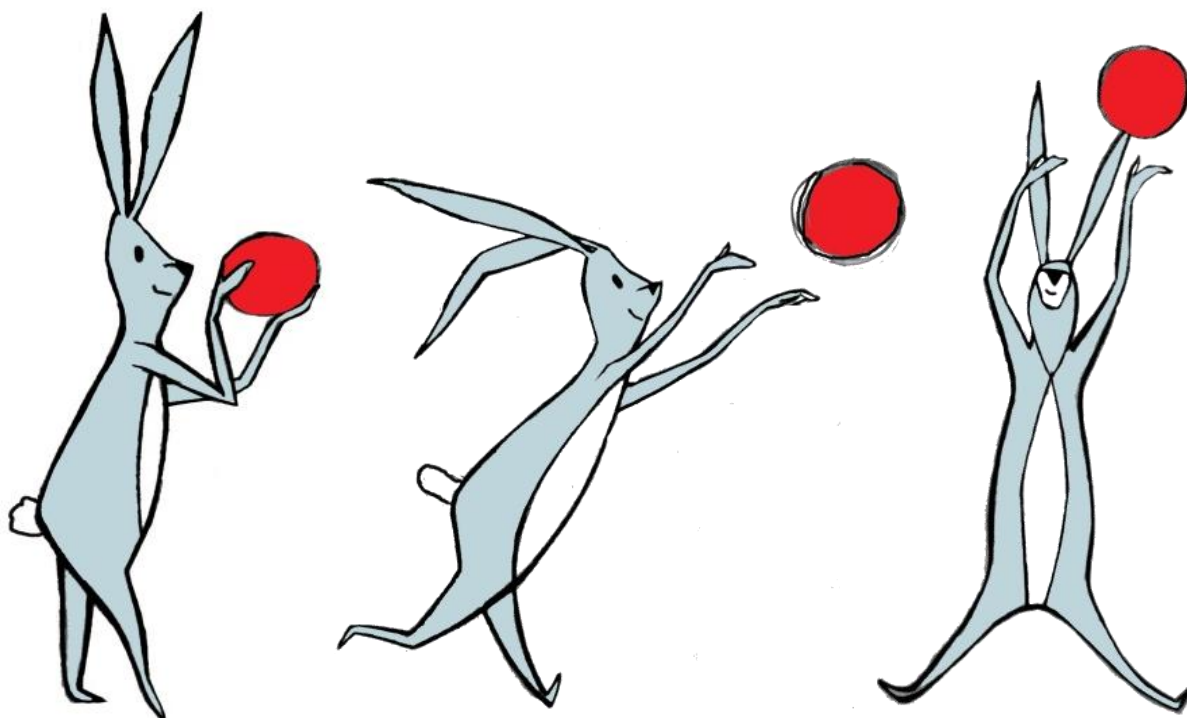
ZÁKLADNÉ LOKOMOČNÉ POHYBY

Viem vyskočiť len na jednej nožičke aj obidvoma nožičkami, preskočiť loptičku. Niekedy skúšam, či viem prejst' cez potôčik po úplne úzkej lavičke. Vyskúšal si to niekedy aj ty?

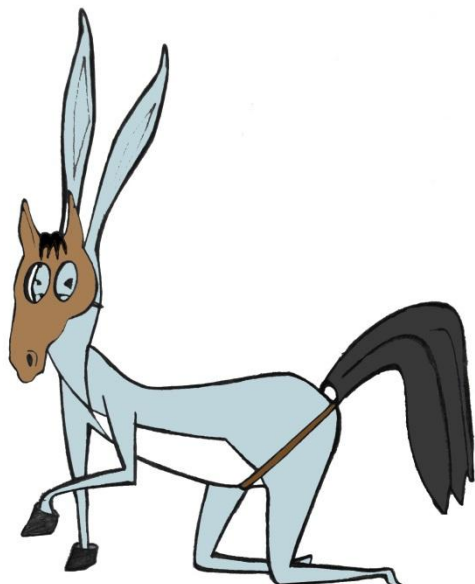
MANIPULÁCIA S LOPTOU

S loptičkou sa hrám veľmi rád. Viem ju kopnúť, kde chcem, odkotúľať, vyhodit' do vzduchu a opäť ju chytiť. Vyskúšaš to aj ty?

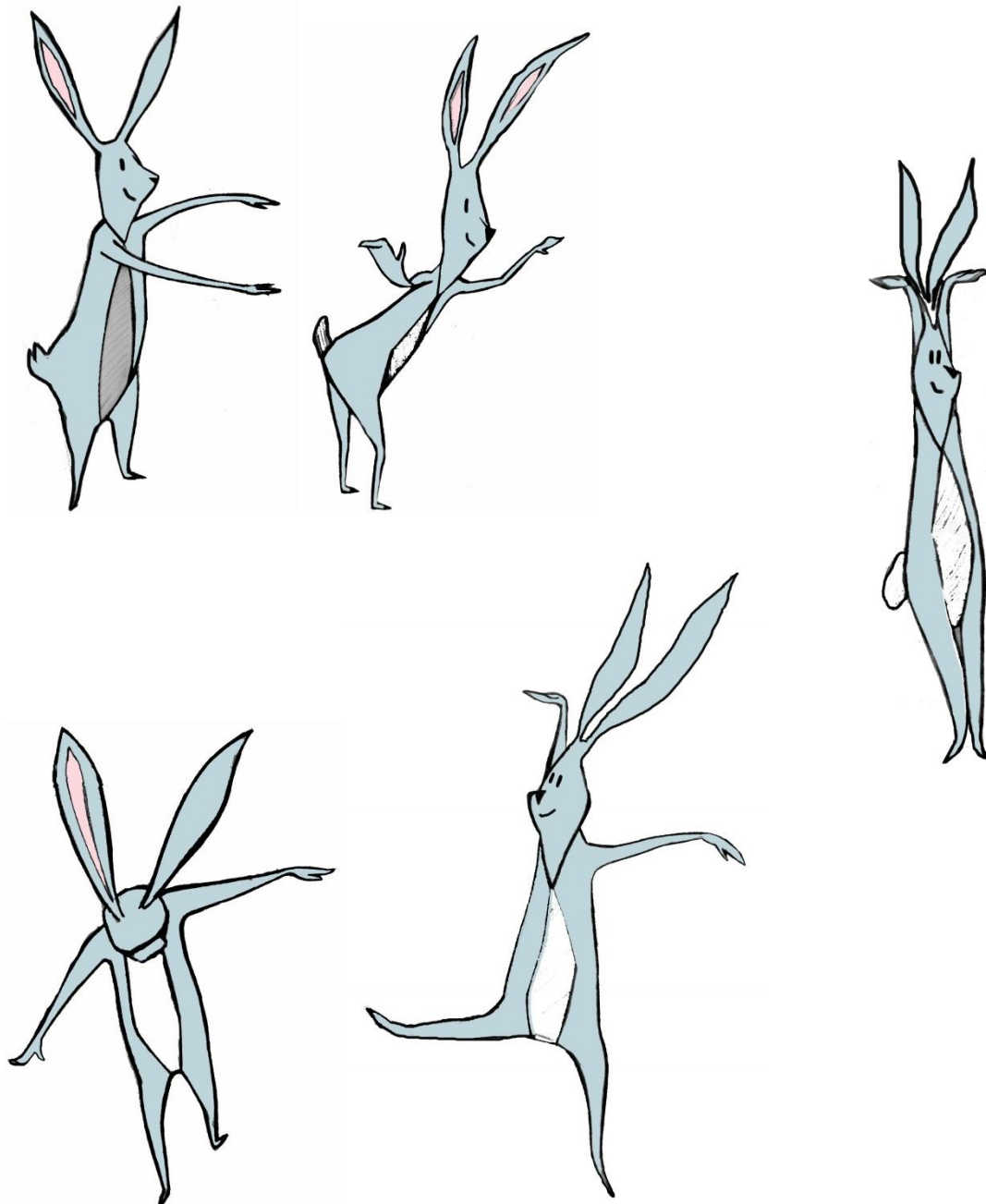
NAPODOBŇOVANIE POHYBU ZVIERAT

Niekedy sa hrám takú smiešnu hru. Či viem chodiť, skákať, pohybovať sa tak, ako moji kamaráti z lesa. Skúsiš so mnou napodobniť, ako skáče žabka, chodí medvedík, koník, psík, mačička a iné zvieratká?

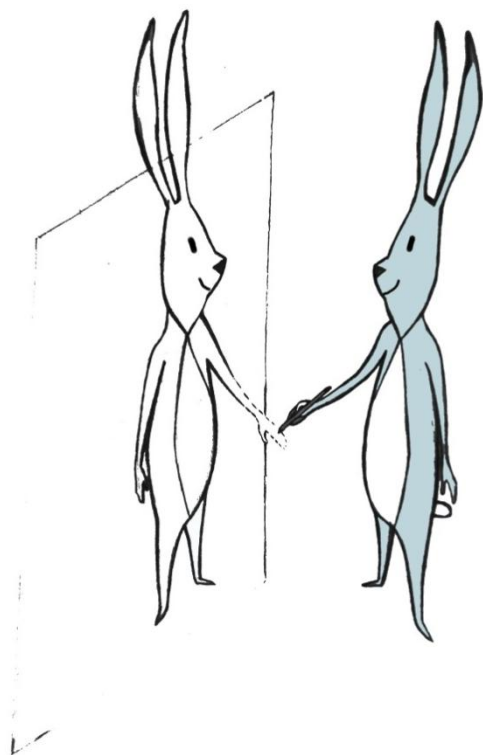
TANEČNÉ POHYBY

Prezradím ti moje malé tajomstvo. Mamička ma prihlásila na tanečný krúžok. Veľmi som túžil naučiť sa tancovať a prekvapiť tak ostatné zvieratká tančekom, ktorý si nacvičím. Nie je to vôbec ťažké. Keď sa budeš pozeráť na to, ako to robím, určite sa to naučíš aj ty veľmi rýchlo.

2. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Kresbu postavy. Napísanie svojho mena.

Vieš, že keď sa pozrieš do jazierka, uvidíš tam seba ako v zrkadle? Skús to niekedy. Ja som to urobil a videl som, že mám dve oči, dve uši, nos, ústočká, dve ruky, dve nohy aj bruško a chvostík. Takto vyzerám ja. Ako vyzeráš ty? Skúsiš sa nakresliť? Môžeš nakresliť maminku alebo tatinka, ak budeš chcieť. A ak vieš napísať aj svoje meno, môžeš mi to ukázať. Aha, práve sem, na túto dlhúúú čiarku:

MOJE MENO: _____

3. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Línie (vlnovka, cik-cak, vodorovné línie, zvislé línie).

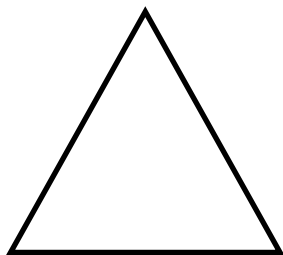
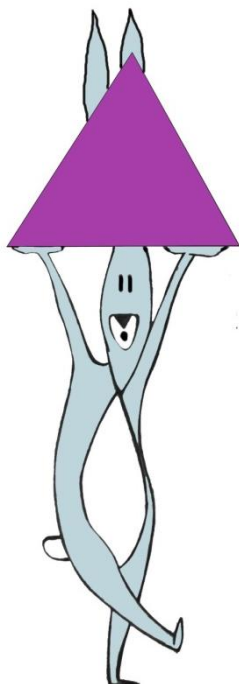
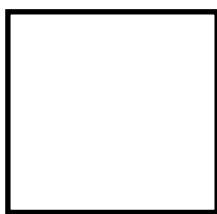
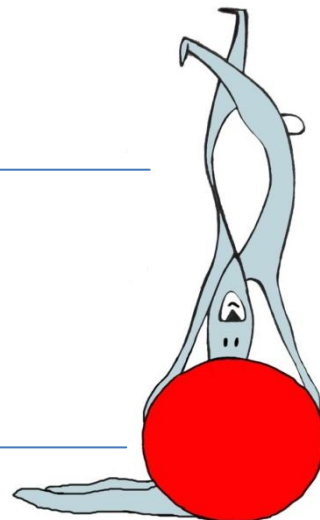
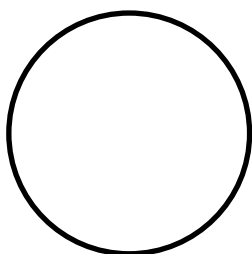
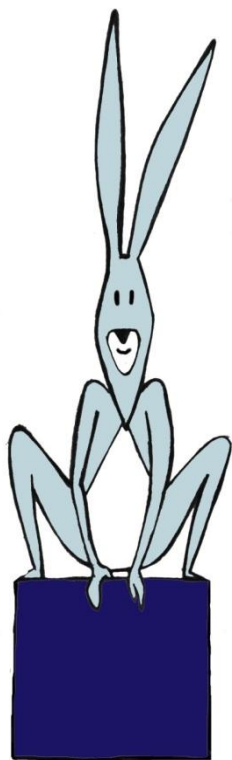
Dnes je výnimočný deň! Chcel/-a by si vedieť prečo? Macko Brumko má narodeniny! So zvieratkami zo Zajačikova sme sa rozhodli, že mu urobíme parádnu oslavu. Nafúkame balóniky, zabalíme darčeky a spolu s mamičkou upečieme tortu, ktorá bude veľká skoro až po plafón! Pomôžeš nám ju vyzdobiť? Môžeš tam nakresliť vlnovky, striedky, krížiky, čiarky zhora nadol aj zľava doprava.

4. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Tvary (štvorec, kruh, trojuholník).

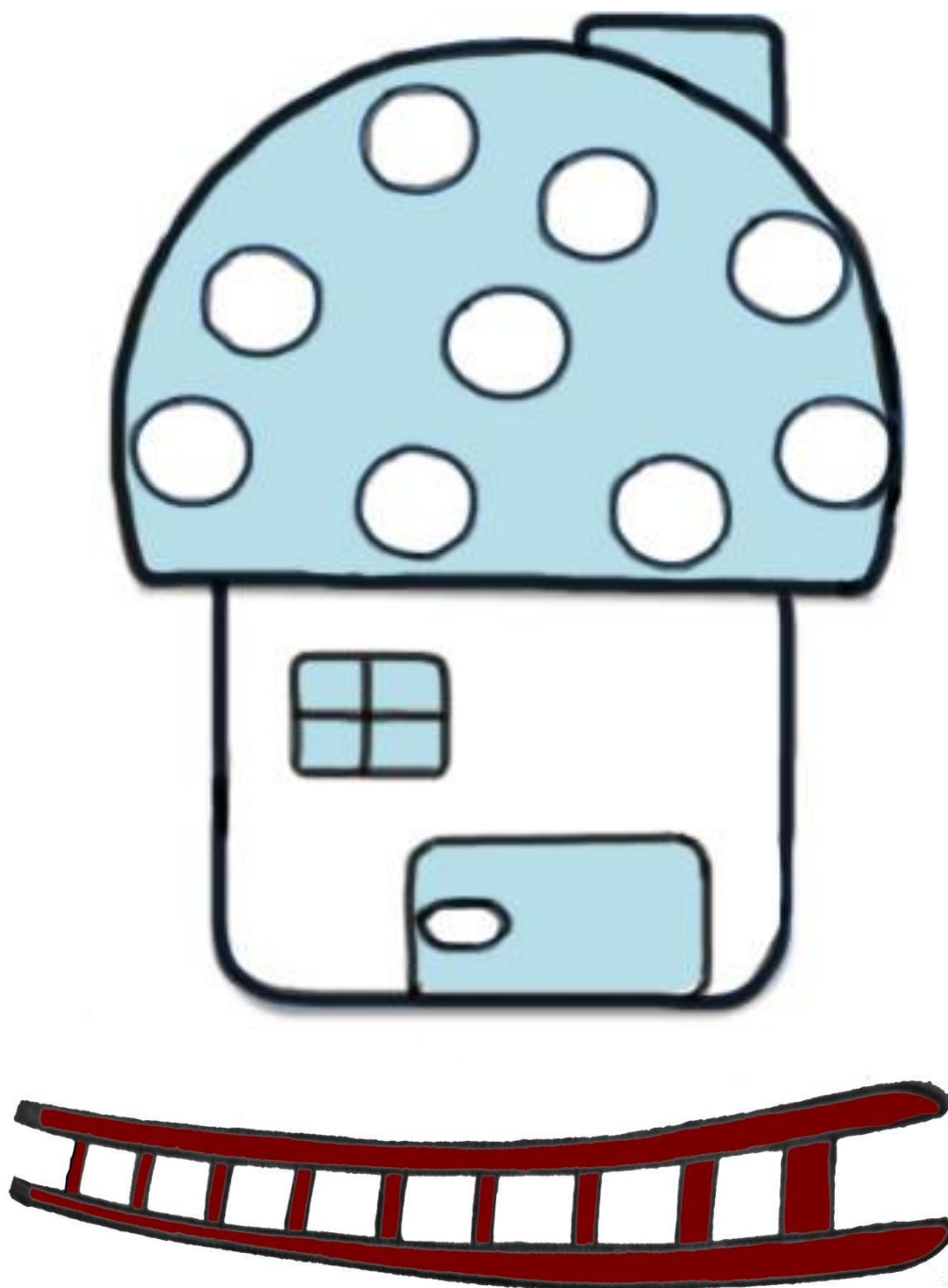
S mojimi kamarátmi rád preskakujem všelijaké prekážky. U nás v škôlke máme v telocvični takú škatuľu, cez ktorú môžeme preskakovať a skákať z nej. Vyzerá celkom ako štvorec. A máme tam aj malé a veľké lopty, celkom také isté ako kruh. Skúsil/-a by si nakresliť takú loptu, čo vyzerá ako kruh, a škatuľu, ktorá sa podobá na štvorec? Ak sa ti bude chcieť, môžeš vyskúšať nakresliť aj trojuholník. To je ten veľmi pekný fialový tvar, ktorý držím ručičkami nad hlavou. Skúsiš aj ten?

5. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Strihanie, lepenie.

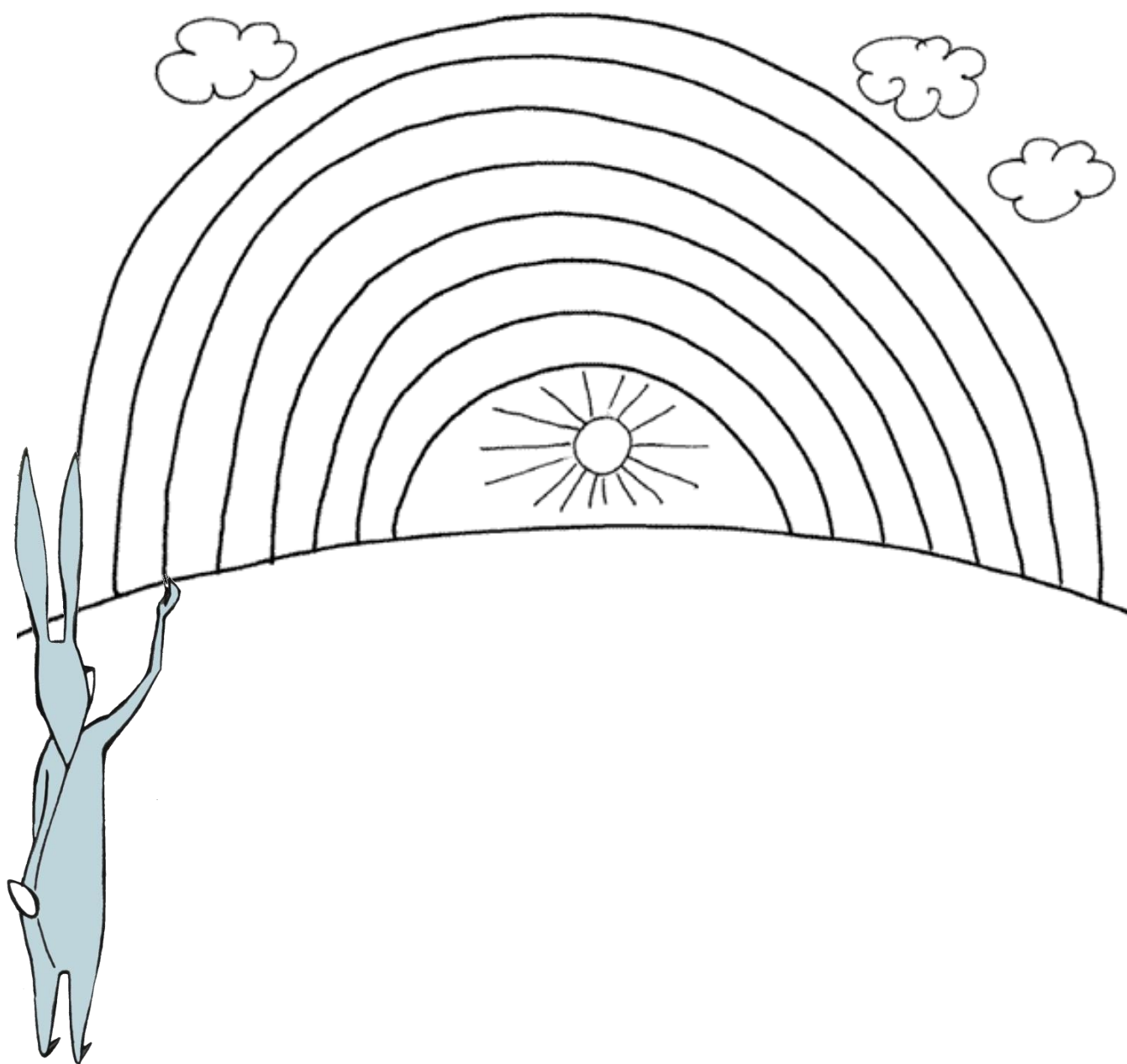
Videl/-a si niekedy uja kominára? To je taký ujo, čo čistí komín na dome! Taký komín býva veľmi, veľmi špinavý, a keď je tam už veľa špiny, tak sa môže upchať, komín prestane dymiť a v izbičke bude zima. Keď ho ujo kominár chce vyčistiť, musí vyliezť po rebríku veľmi vysoko. Až na strechu domu! Dnes sa ale stala hrozná vec... Ujo kominár si zabudol doma rebrík a nevie, ako má vyliezť na strechu domu zaja Paja. Pomôžeš mu vyrobiť rebrík, aby mohol Pajkovi vyčistiť komín a nebola mu zima? Vystrihni ho a nalep ku komínu.

6. JEMNÁ MOTORIKA

TESTUJEME: Vyfarbovanie.

Pozri, aká krásna dúha sa u nás v Zajačikove objavila na oblohe! Ak chceš, môže taká istá žiariť aj vo vašom mestečku/dedinke. Stačí len, aby si ju vyfarbil/-a.

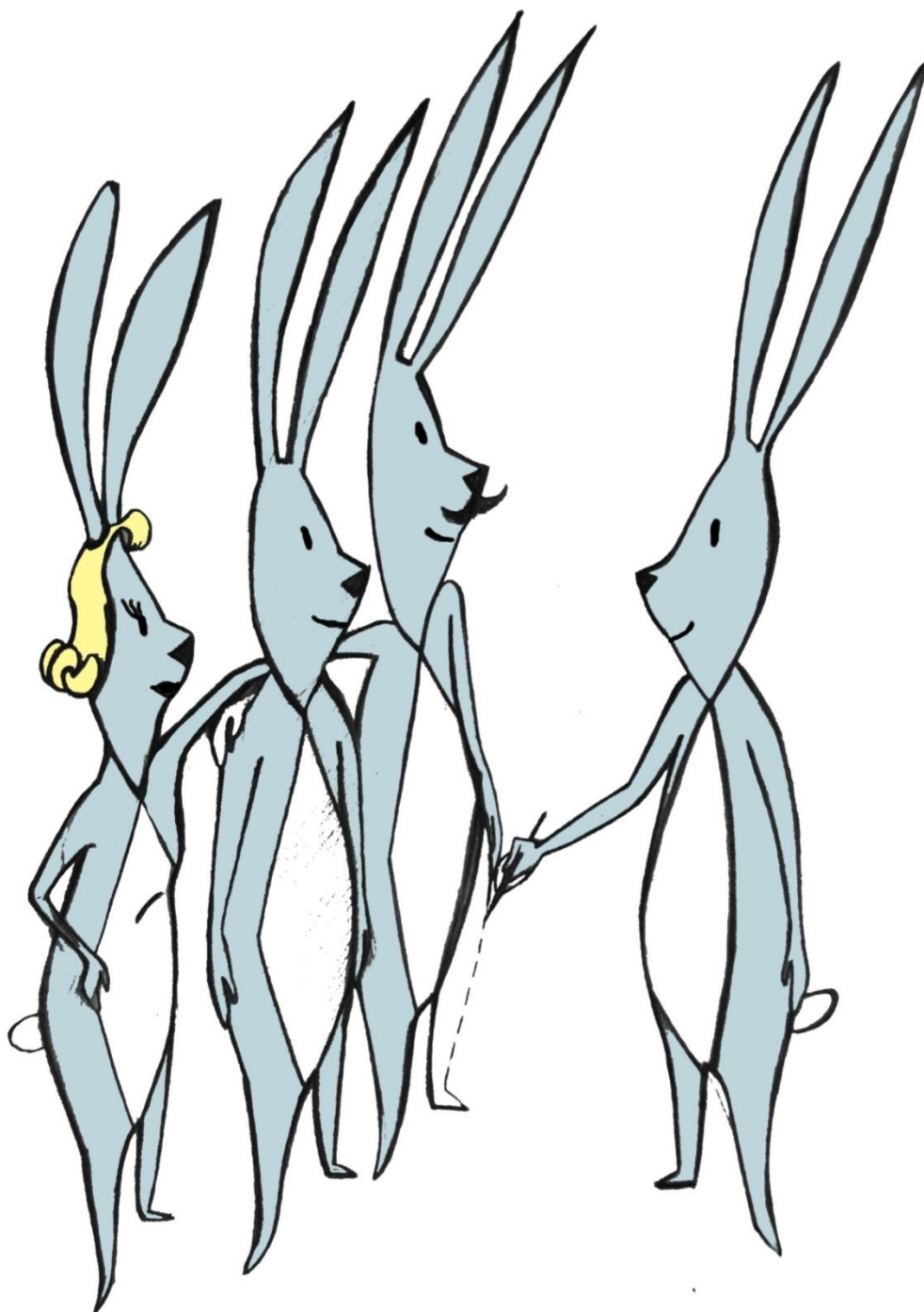

KOGNITÍVNE KOMPETENCIE

7. KTO SOM A KDE BÝVAM

TESTUJEME: Základné informácie o sebe samom (meno, priezvisko, vek, bydlisko, členovia rodiny, mesto, krajina).

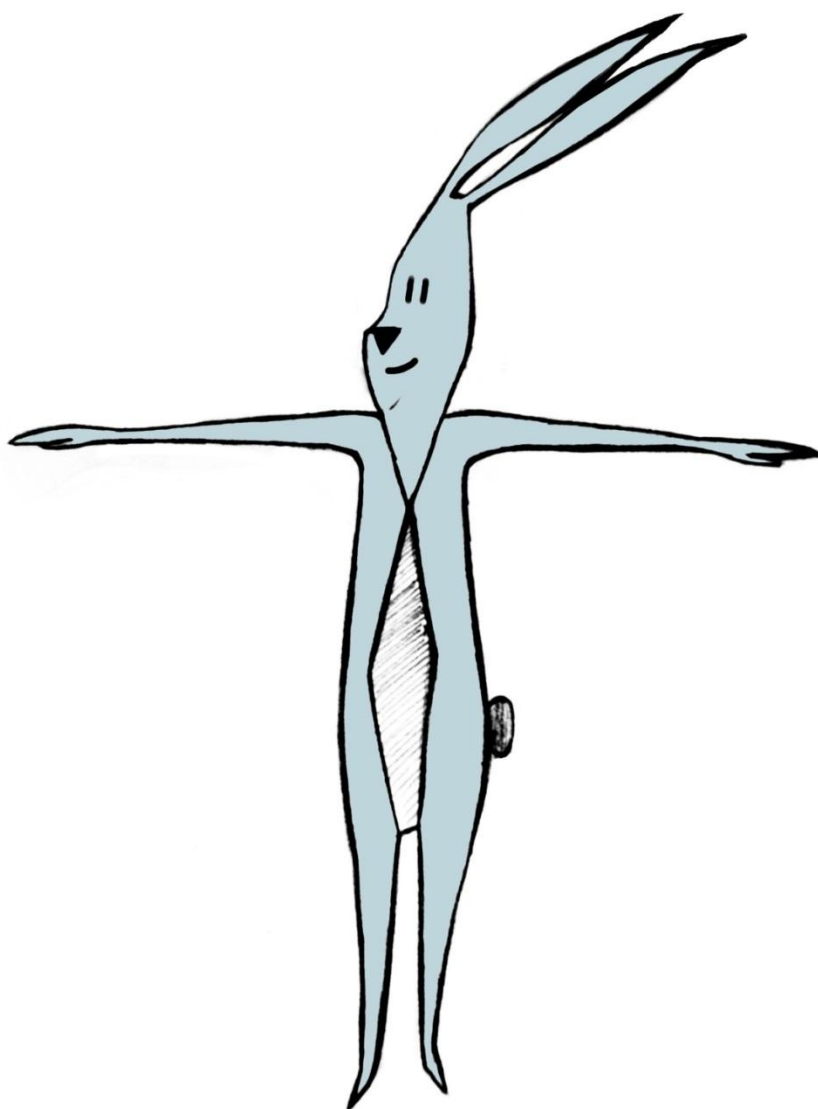
Ahoj, spomínaš si na mňa? Ja som zajo Pajo a mám tri roky. Spolu s mojou mamičkou a tatinom bývame vo veľkom dome v Zajačikove. Povieš mi, ako sa voláš, koľko máš rokov, kde bývaš a s kým?

8. ĽUDSKÉ TELO A ZMYSLY

TESTUJEME: Naše telo, zmysly, orgány a ich funkciu.

U nás doma máme veľikánske zrkadlo, a keď sa doň pozriem, vidím, že na hlavičke mám ušká, očka, noštek. Mám aj rúčky, aha. Vieš, čo je na nich? A mám aj nohy, s ktorými rýchlo utekám. Občas sa mi stane, že spadnem a udriem si koleno alebo rameno. Ukázal by si pani učiteľke, kde máš koleno a rameno ty? Vedel/-a by si mi povedať, prečo máme oči, ústa, nos, ušká? A kde máme srdiečko, pľúca a obličky?

9. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Kde žijú zvieratá (les/farma/divočina)?

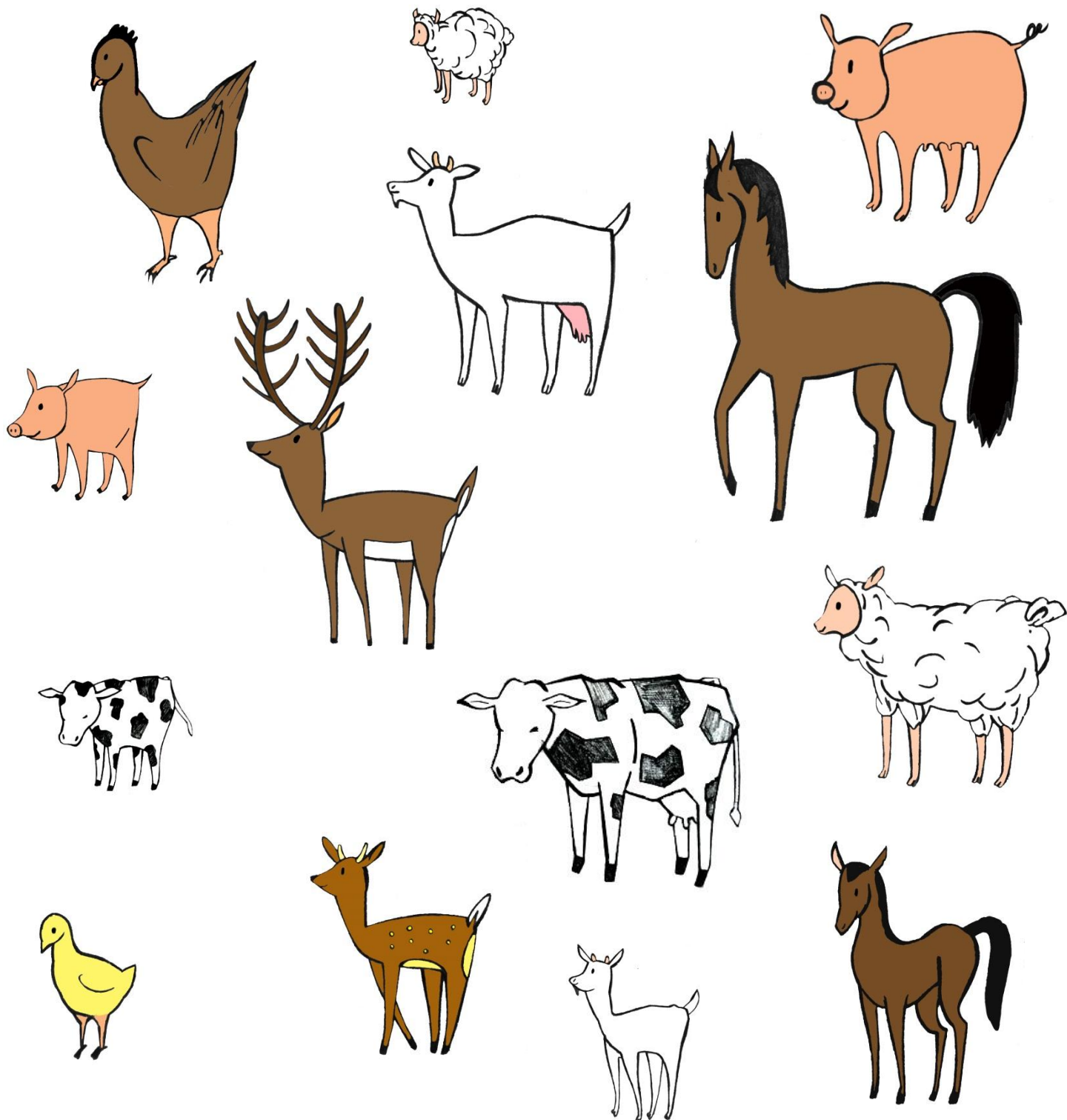
Mám veľa zvieracích kamarátov. Niektorí žijú v lese, iní bývajú s ľuďmi. A niektorí bývajú veľmi, veľmi ďaleko, na inom kontinente a tam som ešte nikdy nebol. Zopár mojich kamarátov som ti nakreslil a ty môžeš skúsiť uhádnuť, kde bývajú.

10. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Nájdenie dvojice zvierat, ktorá k sebe patrí.

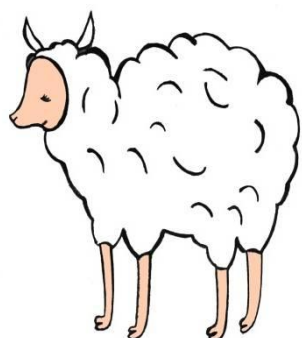
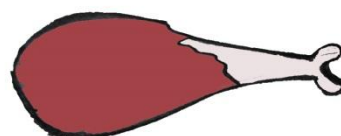
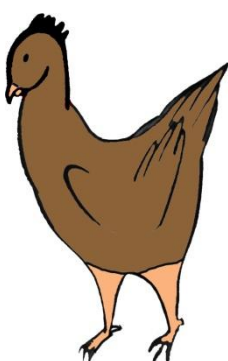
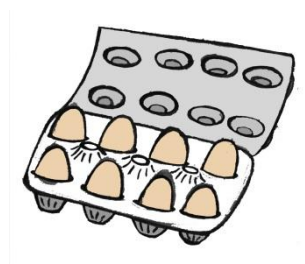
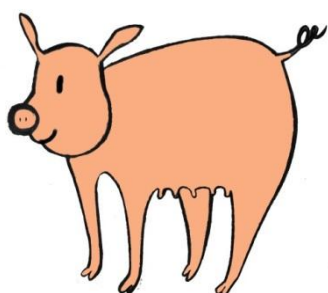
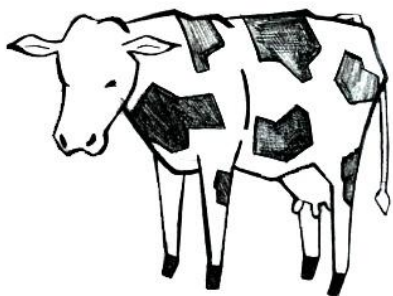
Videl/-a si niekedy bábätko? Je také maličké, že sa oň musí starať jeho mamička. Mamička mu dáva papať, hladká ho, spieva mu, dáva božteky a veľmi ho ľúbi. Aj my zvieratká máme svoje mamičky, čo nás veľmi ľúbia a starajú sa o nás. Ale pozri, čo sa stalo! Zvedavé mláďatá sa rozutekali od mamičiek a teraz nevedia, ako sa k tej svojej majú vrátiť! Pomôžeš im nájsť ich mamičky, aby im nebolo smutno?

11. ZVIERATÁ

TESTUJEME: Aký máme úžitok zo zvierat.

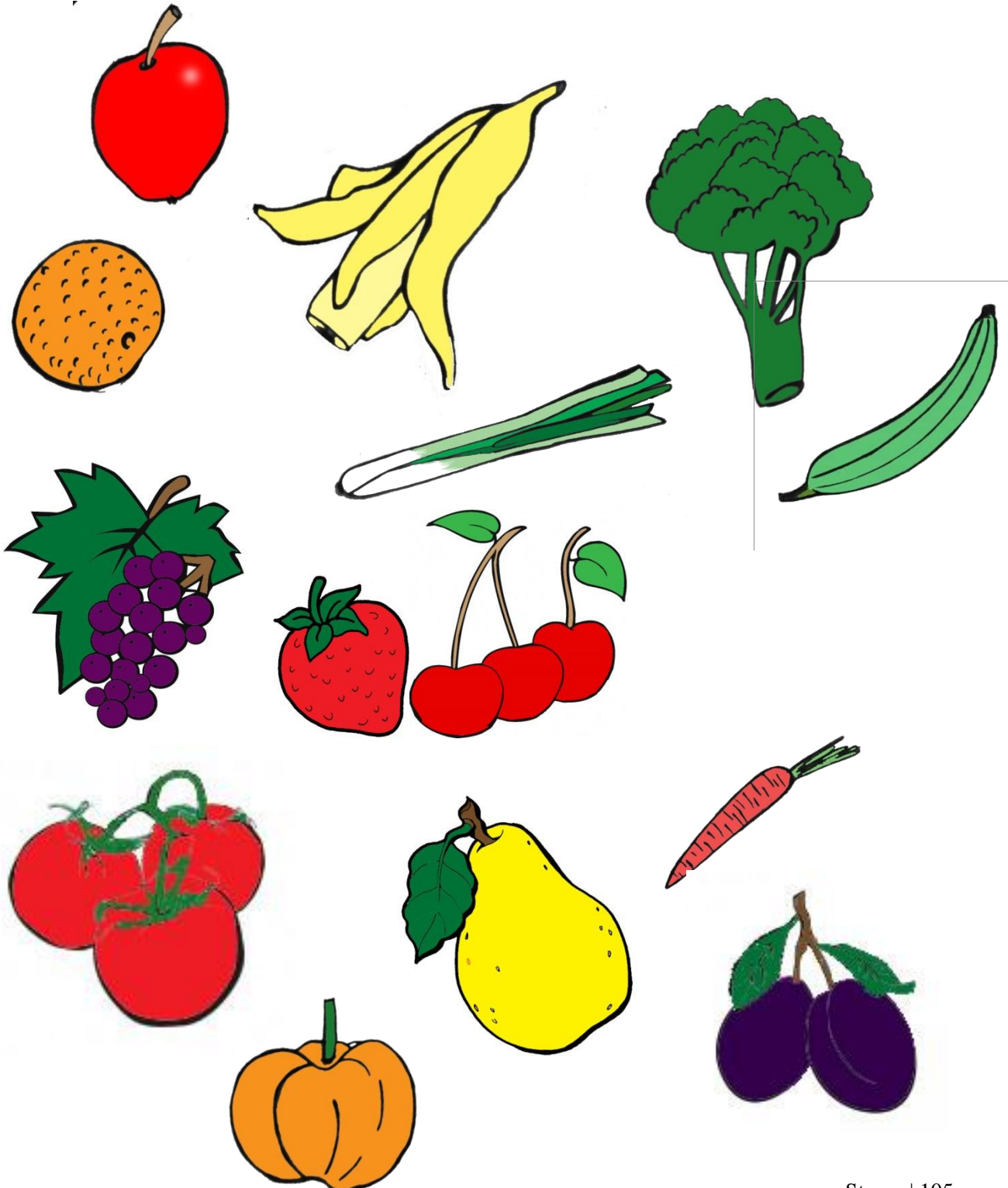
Onedlho bude u nás v Zajačikove veľká hostina! Stretneme sa s mojimi kamarátmi a budeme sa spolu hrať, spievať si a budeme aj papáť. Moje najviac obľúbené jedlo na svete je mrkvička! Nevieť ale, čo papá kravička, prasiatko, sliepka, ovečka. Ty to vieš? Pospájaj/-a by si jednotlivé obrázky k sebe?

12. OVOCIE, ZELENINA

TESTUJEME: Rozoznávanie, čo je zelenina a čo ovocie.

Moji rodičia na trhu nakúpili všelijaké zdravé dobroty, ako je napríklad pomaranč, brokolica alebo uhorka. Priniesli to domov v jednom veľkom košíku a požiadali ma, aby som to všetko rozdelil na zeleninu a ovocie. Ja si s tým však neviem dať rady... Mohol/-la by si mi s tým, prosím, pomôcť? Stačí, keď jednotlivé skupiny zakrúžkuješ farebnými ceruzkami.

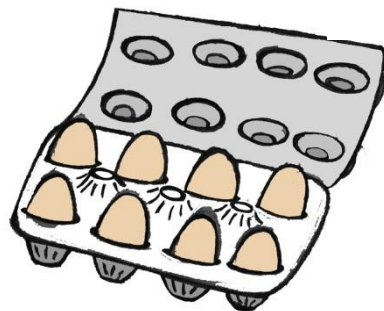
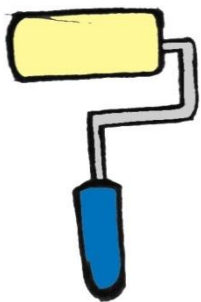
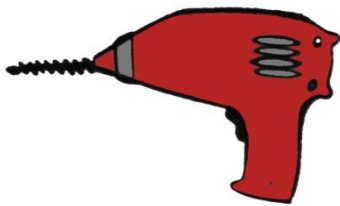
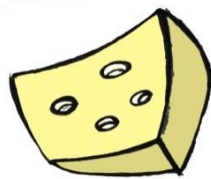
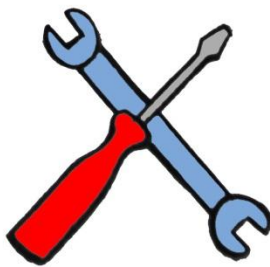
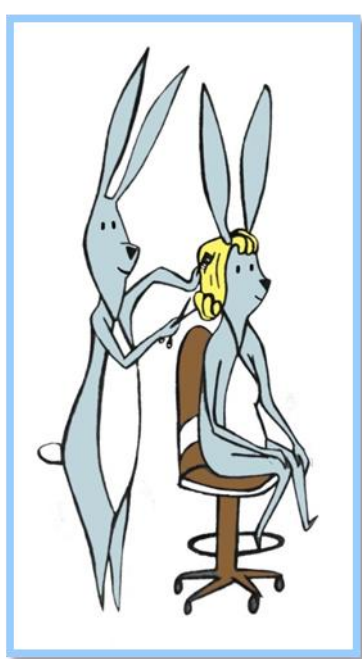
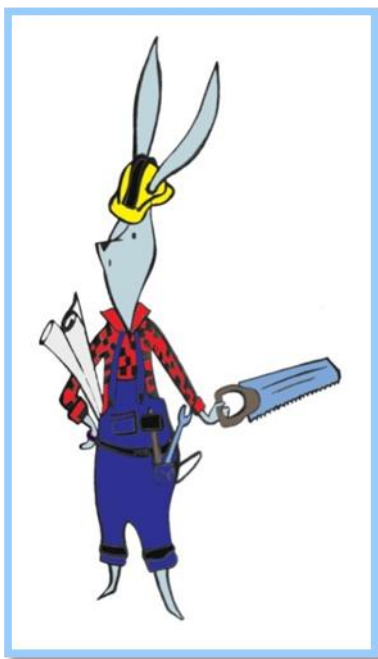
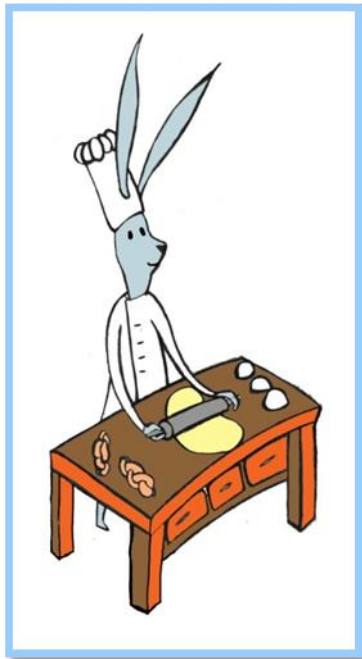

13. POVOLANIA

TESTUJEME: Čo je potrebné pre jednotlivé povolania (čo k sebe patrí)?

Keď je vonku škaredé počasie, prší a nemôžeme ísť von, hrávame sa doma na rôzne povolania. Mamička je akože teta predavačka a blokuje do pokladne tovar, ktorý si od nej kúpime. Tatino je akože ujo opravár, čo opravuje svetlo, keď nesvieti, a preto so sebou musí nosiť skrutkovač a vŕtačku. Ja som akože smetiár, vozím sa v smetiarskom aute a vynášam smeti. Skúsiš na obrázku nájsť, čo pre svoju prácu potrebuje ujo doktor, ujo požiarnik, ujo kuchár, ujo stavbár, pani učiteľka a teta kaderníčka?

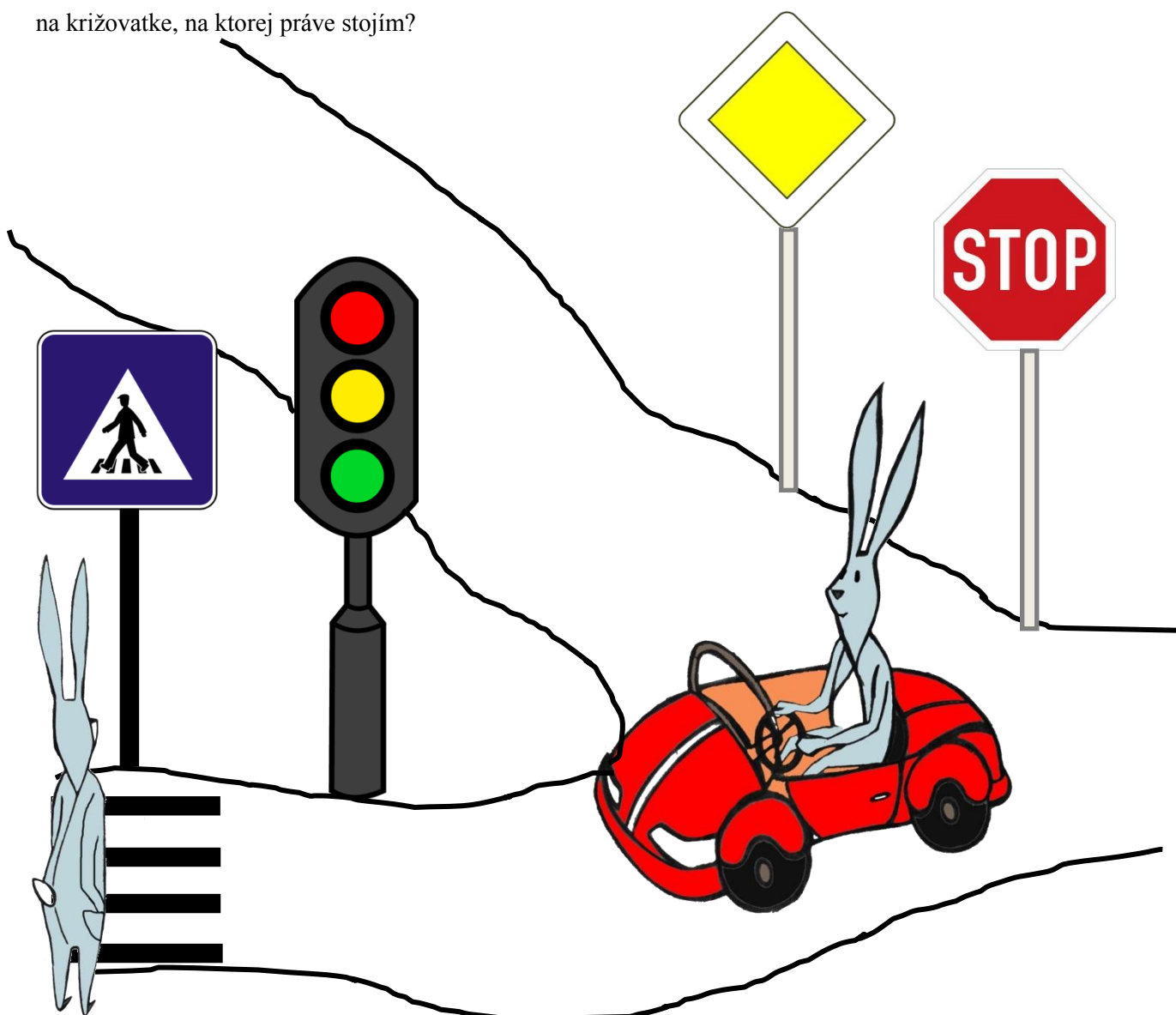

14. DOPRAVNÉ ZNAČKY

TESTUJEME: Dopravné značky (semafor, priechod pre chodcov, hlavná cesta, STOP).

V našom mestečku v Zajačikove chodí po ceste veľa áut a autobusov. Pani učiteľka nám povedala, že všetky autá, motorky aj autobusy chodia vždy iba po ceste a ľudia a zvieratká, ktoré sú na prechádzke, chodia po chodníkoch. Na opačnej strane cesty, presne oproti našej škôlke, býva teta sova, ktorú občas chodievame navštíviť, lebo má všelijaké farebné obrázkové knižky, ktoré u nej môžeme čítať. Keď k nej ideme, musíme prejsť cez veľkú križovatku, na ktorej je semafor. Čo si myslíš, môžem prejsť na druhú stranu bezpečne vtedy, keď svieti na semafore červená farba alebo zelená farba? Vedel by si tiež povedať, čo znamenajú tie farebné značky všelijakých tvarov na križovatke, na ktorej práve stojím?

Semafor: http://sweetclipart.com/multisite/sweetclipart/files/traffic_light_2.png,

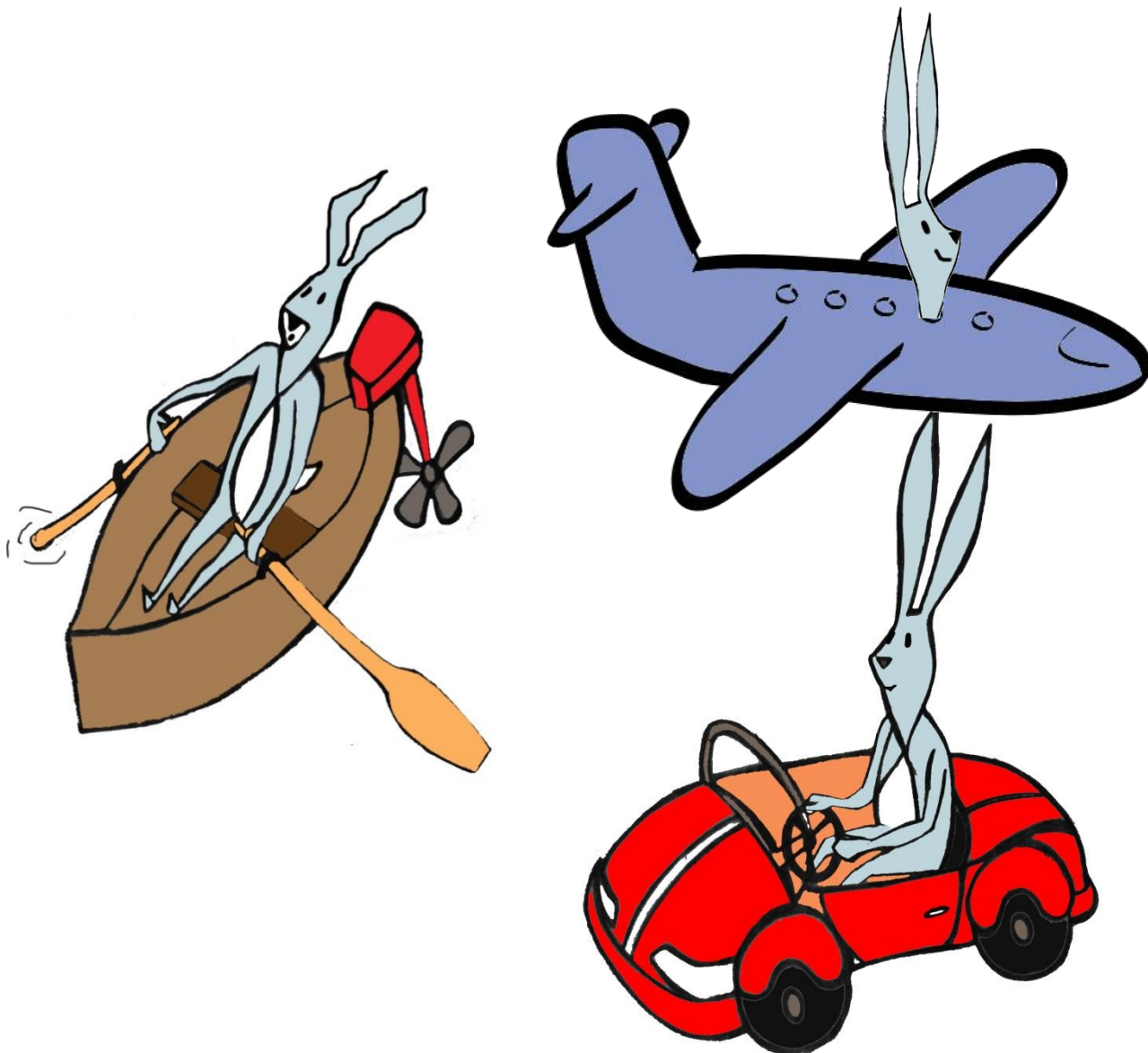
Priechod pre chodcov: http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Dopravn%C3%A1_zna%C4%8Dka_IP6.svg,

STOP: <http://d-rop.ic.cz/stopka.jpg>, Hlavná cesta: <http://eshop.znacenie.sk/produkt/p8-hlavna-cesta-70/>

15. DOPRAVNÉ PROSTRIEDKY

TESTUJEME: Dopravné prostriedky vo vode, na súši, vo vzduchu.

Hral/-a si sa už niekedy so svojimi kamarátmi na cestovateľov? Taký cestovateľ má skvelý život! Na svojich cestách stretáva rôzne zvieratká, ktoré žijú vo vode, vo vzduchu alebo na zemi. Cestuje rôznymi dopravnými prostriedkami a užije si pri tom mnoho zábavy. Čo si myslíš, aký dopravný prostriedok musí použiť, keď ide na súši, vo vode a vo vzduchu? Vieš ich správne pomenovať?

Lietadlo: <http://colouringbook.org/art/svg/coloring-book/aeroplane-black-white-line-art-coloring-book-colouring-supercalifragilisticexpialidocious-coloring-book-colouring-book-colouringbook-org-svg/>

16. FARBY

TESTUJEME: Znalosť základných a doplnkových farieb.

Zajačik Ušiačik bol s jeho rodičmi v cirkuse. Bol tam taký šašo, ktorý vyhadzoval všelijaké farebné loptičky do vzduchu a veľmi sa mu to páčilo. Chcel to veľmi vyskúšať, tak mu mamička ušila presne taký istý kostým, ako mal šašo, a kúpila také isté farebné loptičky, ako mal on. Jedna bola červená, druhá zelená a tretia modrá. Na obrázku, ktorý vidíš pred sebou, je zajačik Ušiačik prezlečený za šaša a vyhadzuje loptičky vysoko do vzduchu, presne tak isto, ako to robil šašo v cirkuse. Ktorá loptička je podľa teba modrá, ktorá zelená a ktorá červená? Poznáš aj ostatné farby, ktoré majú loptičky na obrázku?

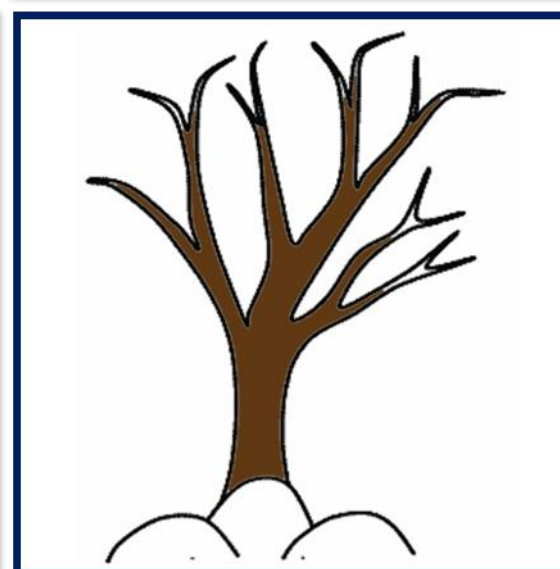
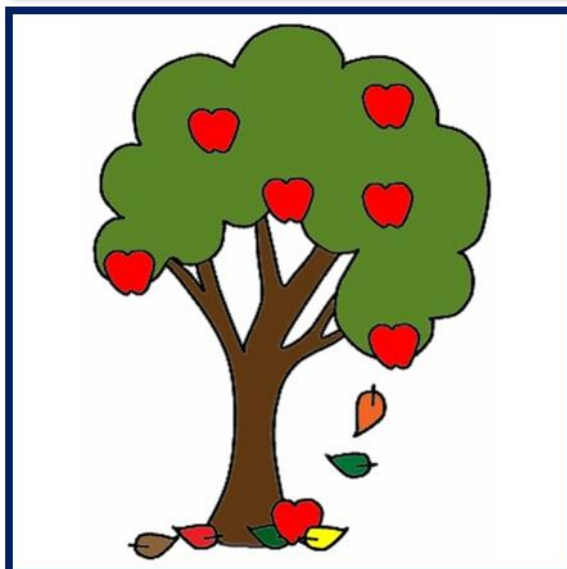
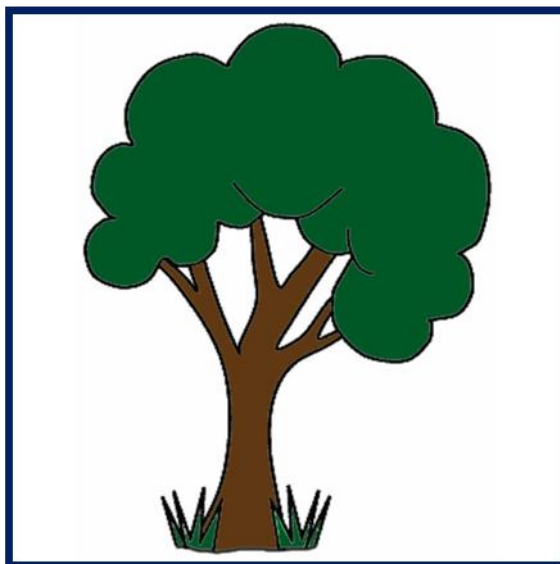
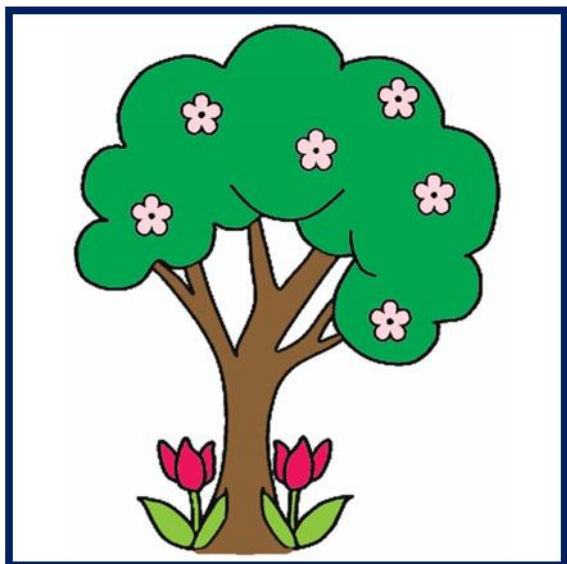

17. ROČNÉ OBDOBIA A POČASIE

TESTUJEME: Rozoznávanie jednotlivých ročných období a typické počasie.

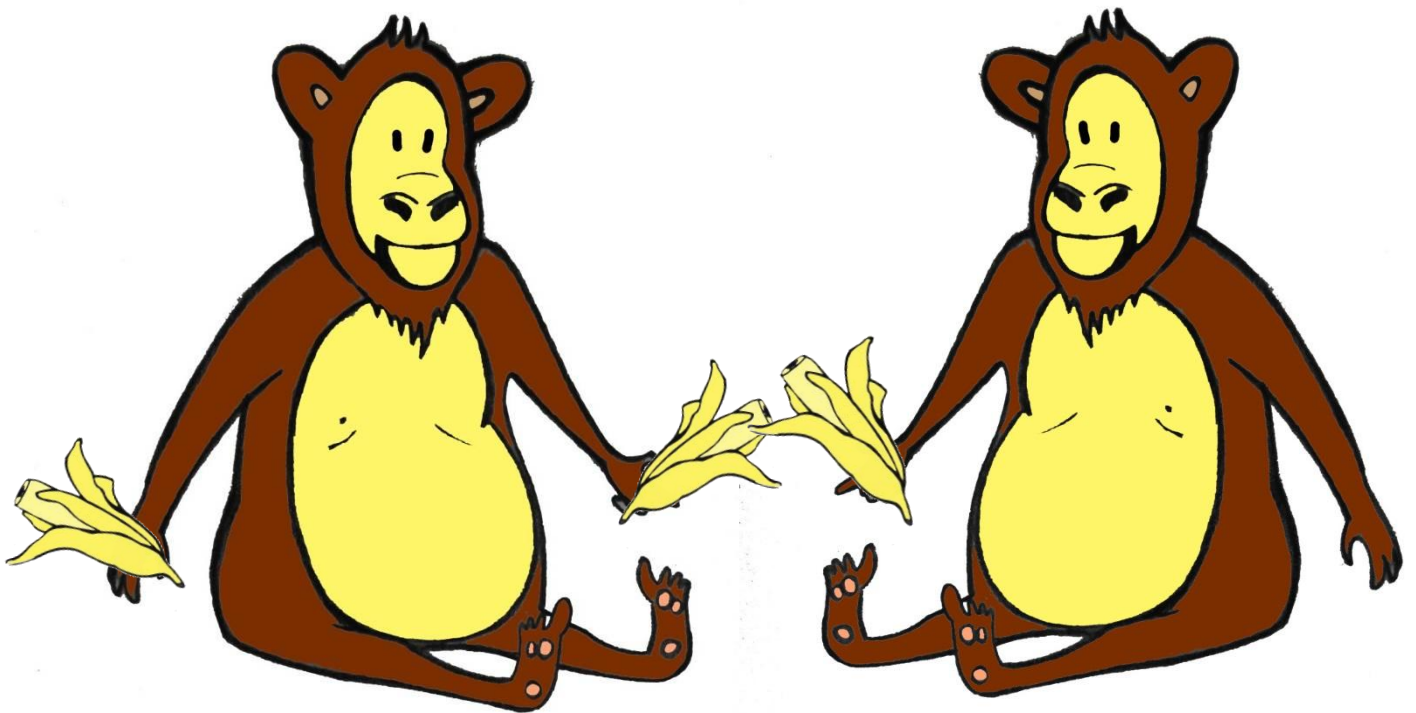
Keď som sa narodil, bola jar. Všetko naokolo kvitlo, stromy začali pučať, trávica narástla a zafarbila sa do zelena. Vtáčiky si krásne pospevovali a poletovali si hore-dolu, kvietky kvitli a slniečko príjemne hrialo. Narodilo sa vtedy aj veľa nových zvieratiek, mojich kamarátov. Na jednom z obrázkov, ktoré vidíš teraz pred sebou, som ti nakreslil, ako vyzerali stromy, keď som sa narodil a aké bolo počasie. Uhádol by si, ktorý je to obrázok? A vedel by si pani učiteľke povedať aj to, aké je na obrázkoch ročné obdobie a počasie?

18. MATEMATIKA

TESTUJEME: Číslice a jednoduché matematické operácie.

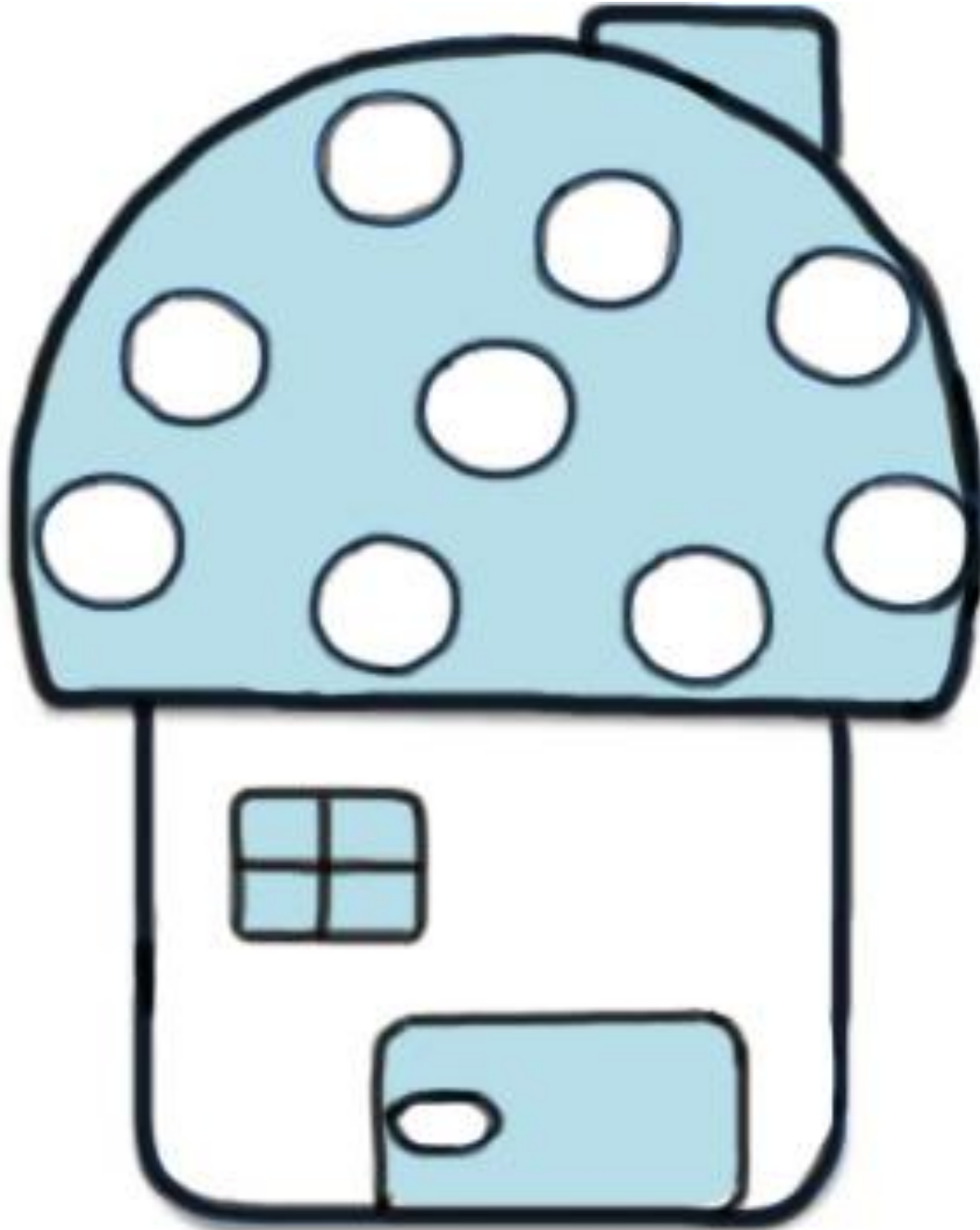
Veveričky rady papajú oriešky, bobor obhrýza drevo a opice zbožňujú banány. Keď sa pozrieš na obrázok, uvidíš dve opice – Fifinku a Hopsajku. Fifinka má v jednej ruke banán a Hopsajka má v každej ruke banán. Uhádneš, koľko je to banánov spolu?

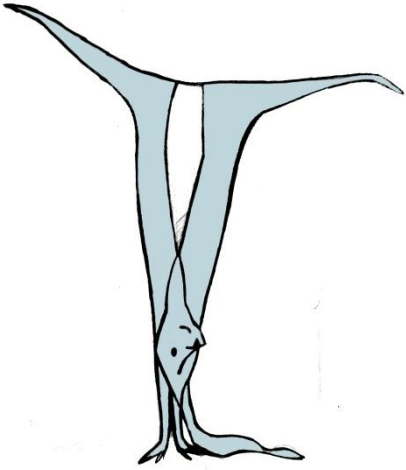
19. MATEMATIKA

TESTUJEME: Geometrické tvary – rozpoznávanie, triedenie podľa veľkosti a tvaru.

Aha! Toto je náš domček, kde bývam s mamičkou a tatinkom. Vedel/-a by si nájsť na našom domčeku kruh, štvorec a obdĺžnik? Myslíš si, že sú všetky kruhy rovnaké?

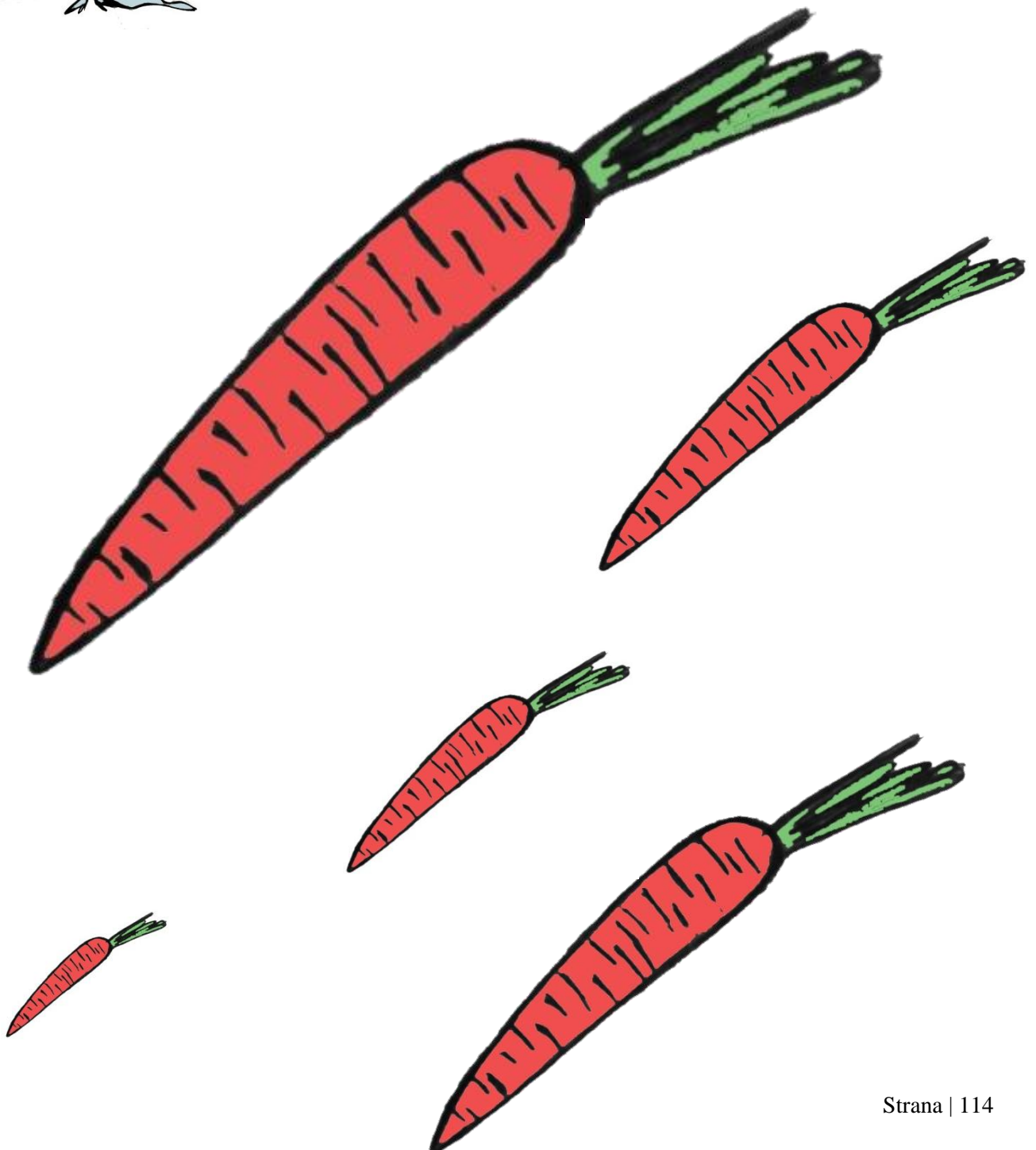

20. ZORADENIE

TESTUJEME: Najväčší – najmenší.

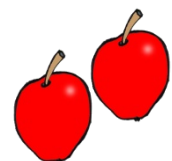
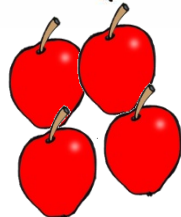
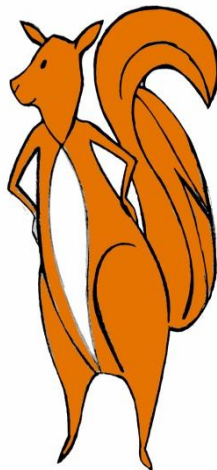
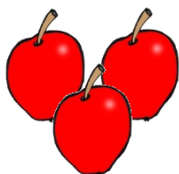
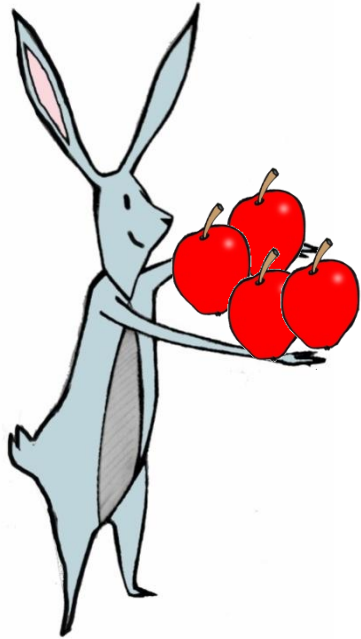
Zo všetkých jedál na svete mám najradšej mrkvu. Môže byť veľká, malá, stredná, velikánska, malilinká, to je jedno, všetky by som popapal, až by som mal také plné bruško, že by som skoro praskol! Skúsil/-a by si uložiť tieto mrkvičky od najväčšej po najmenšiu?

21. VIAC, MENEJ, ROVNAKO

TESTUJEME: Rozoznávanie množstva.

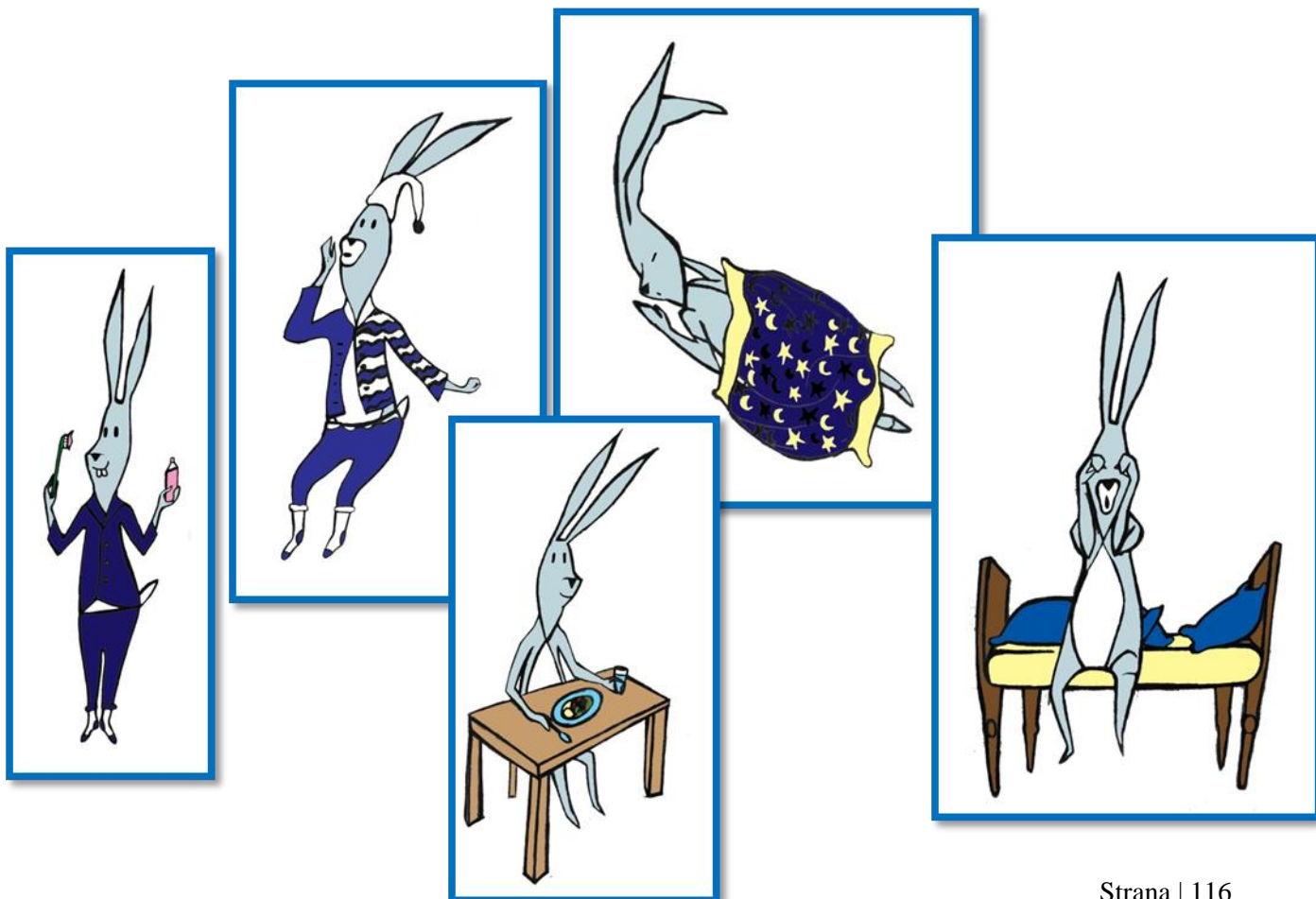
Každý rok sa u nás v Zajačikove koná na jeseň zber jabĺk. Zvieratká vylezú na jablone a rýchlo zbierajú jabĺčka, aby ich mali čo najviac. Tento rok sa na prvých troch miestach umiestnili sova Eva, bobor Fedor a veвериčka Ňaňa. Vedel/-a by si pani učiteľke povedať, kto nazbieral najviac jabĺčok, kto najmenej a či mal niekto narovnaako ako ja?

22. ČASOVÉ VZŤAHY

TESTUJEME: Deň, noc, ráno, večer.

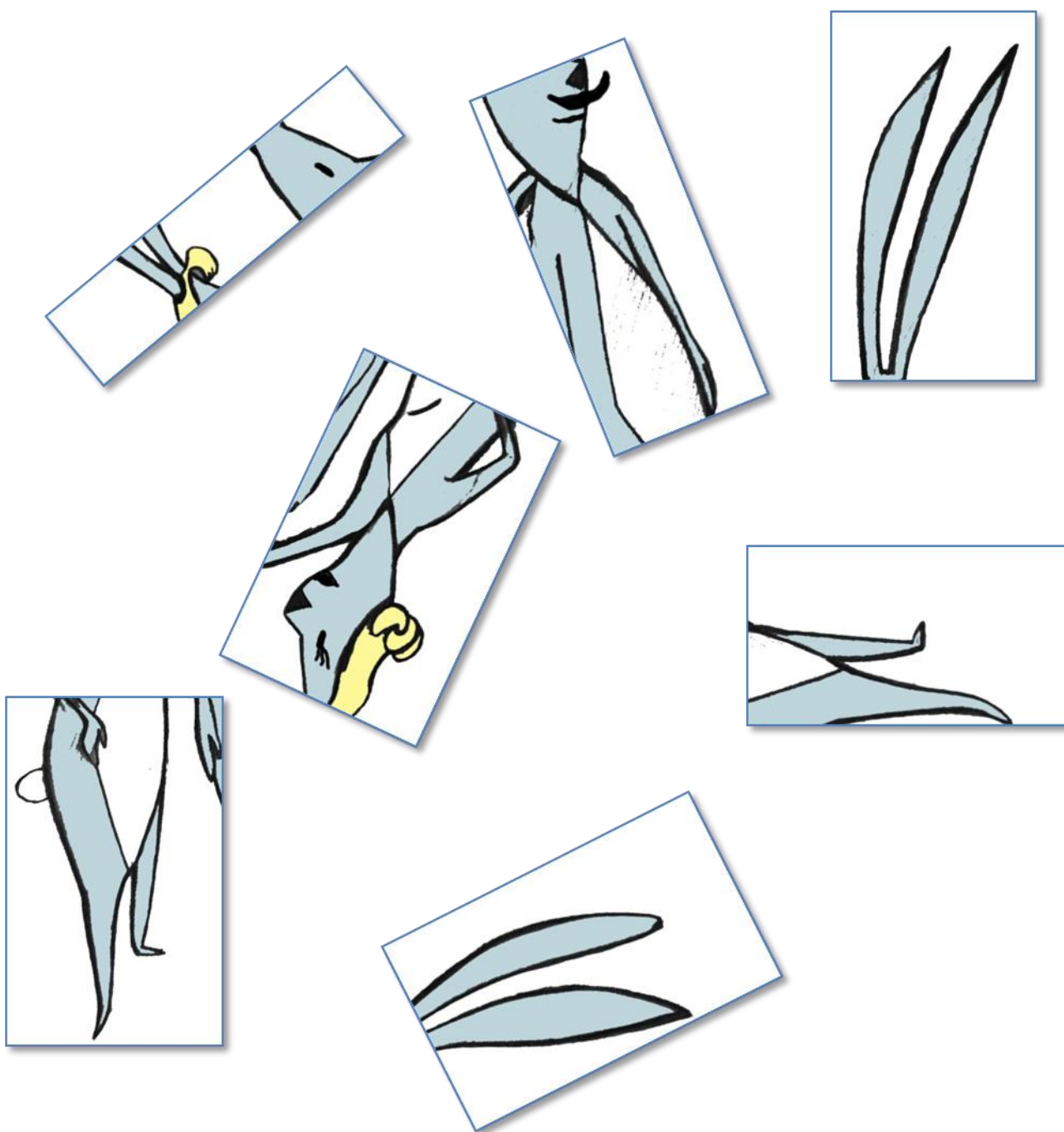
Vždy, keď sa ráno zobudím, ponat'ahujem si v postielke celé telíčko a vstanem. Idem sa vycikať, poumývam si poriadne zúbky zubnou kefkou, opláchnem si tváričku a očešem si vlásky. Potom sa idem prezliecť, a keď už mám na sebe nohavice a tričko, idem sa k stolu naraňajkovať spolu s mojimi rodičmi aj súrodencami. Potom ma mamička alebo tatinko odvezú za mojimi kamarátmi do škôlky, kde sa spolu hráme a pani učiteľka nás učí všelijaké nové zaujímavé veci. Keď je vonku pekne, tak chodíme von na dvor behať a skákať alebo ideme na prechádzku do neďalekého lesa. Po toľkej námahe sa už vždy teším na obed! Pani kuchárka nám vždy navarí nejaké dobroty a občas aj nejaké maškrtky...☺. Keď sa napapáme, umyjeme si zúbky, prezlečíeme sa do pyžamiiek, ľahneme si do svojich postieľok a pani učiteľka nám prečíta nejakú peknú rozprávku. Keď sme už vyspinkané, tešíme sa, že onedlho pre nás príde maminka alebo tatinko a odvezú si nás domov. Doma sa potom hrám so svojimi obľúbenými hračkami. Večer, keď už je vonku veľká tma a mesiačik aj hviezdičky svietia na oblohe, mamička mi do vane napustí vodu a urobí tam toľko malých aj veľkých bubliniek, že ich ani spočítať neviem! Potom sa navečeriam, umyjem si zúbky a po náročnom dni si opäť idem ľahnúť do mojej voňavej a mäkučkej postielky. Mamička mi vždy príde dať pusu na dobrú noc a mne sa potom snívajú krásne sny. Ja som ti tu nakreslil, ako vyzerám a čo robím, keď sa ráno zobudím, keď obedujem a keď idem večer spinkať. Ukázal/-a by si to aj pani učiteľke?

23. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Puzzle.

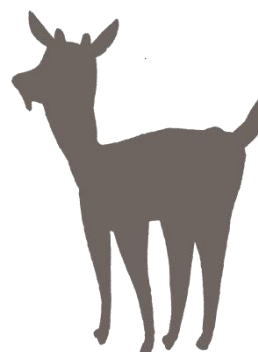
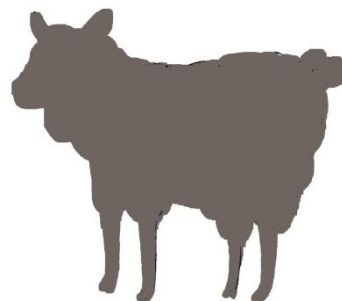
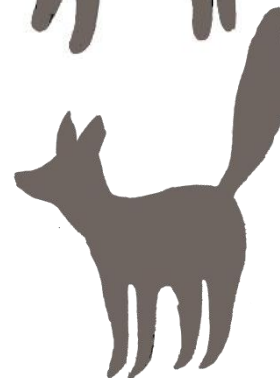
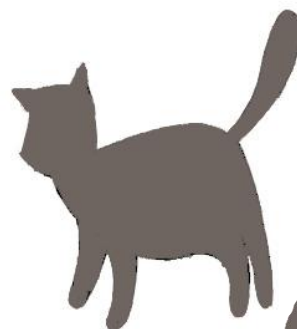
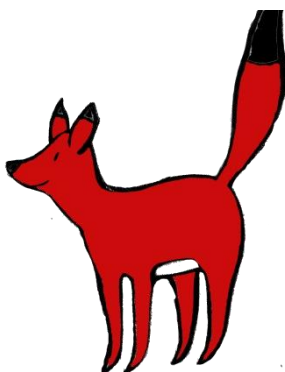
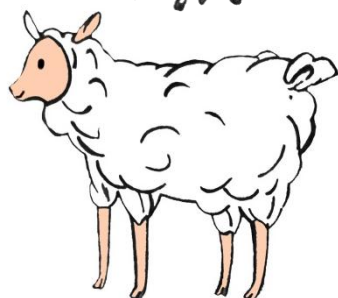
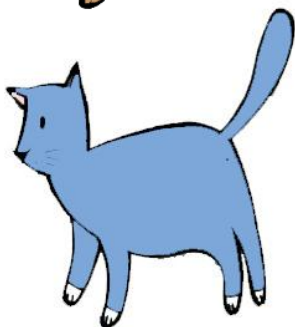
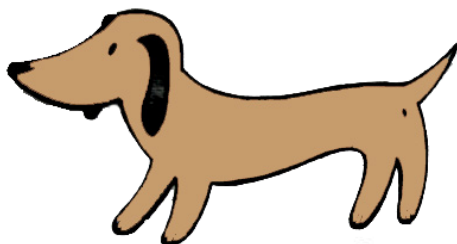
Môj tatino veľmi rád fotí. Keď ideme na prechádzku do lesa alebo ideme navštíviť našich zvieracích kamarátov, tatino si so sebou vždy zoberie aj „foťák“. Keď nás fotí, pekne sa usmejeme a povieme syyyyyr ☺. Fotky potom ukladá do špeciálnej knižky na fotky. Niekedy sa stane, že fotka je do knižky príliš veľká, preto ju tatino musí postrihať, aby sa tam zmestila. Teraz však nevie, ako má postrihanú fotku znovu poskladať. Pomohol/pomohla by si mu, prosím, poskladať fotku mojich rodičov správne?

24. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Tiene.

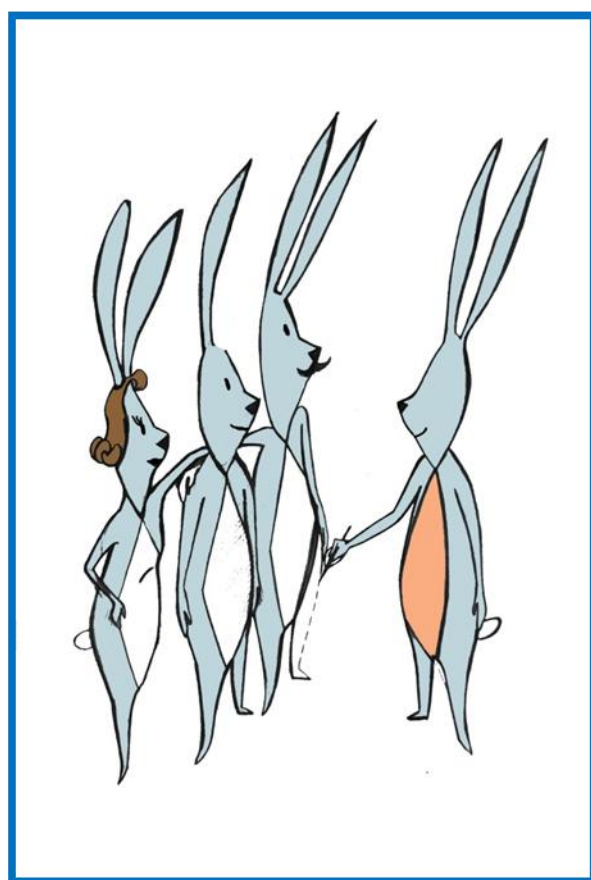
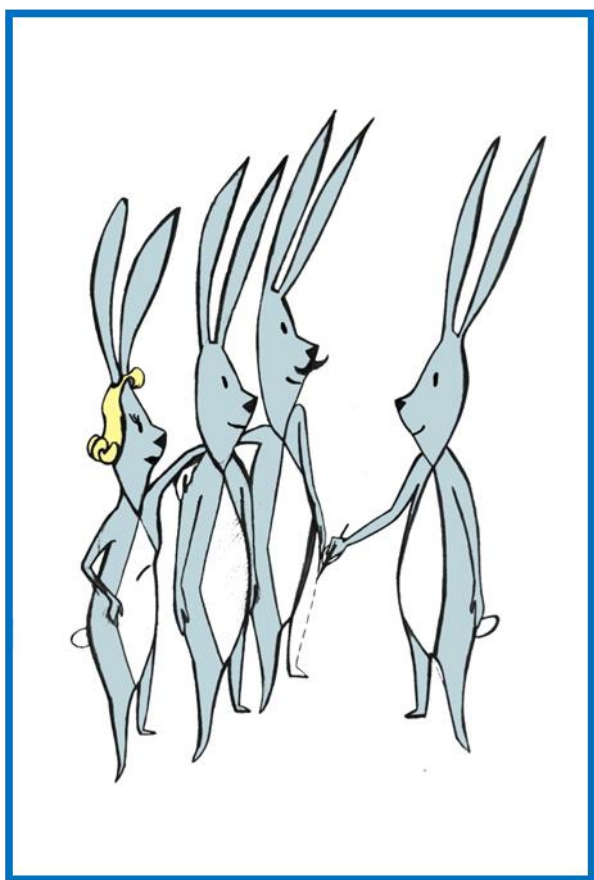
S mojimi kamarátmi z lesa sa hrávame hru s tieňmi. Je to taká hra, že musíme uhádnuť, koho tieň na chodníku vidíme. Keď sa pozrieš dolu na obrázok, uvidíš, ako vyzerajú naše tieň. Skúsiš uhádnuť, komu ktorý patrí?

25. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Rozdiely.

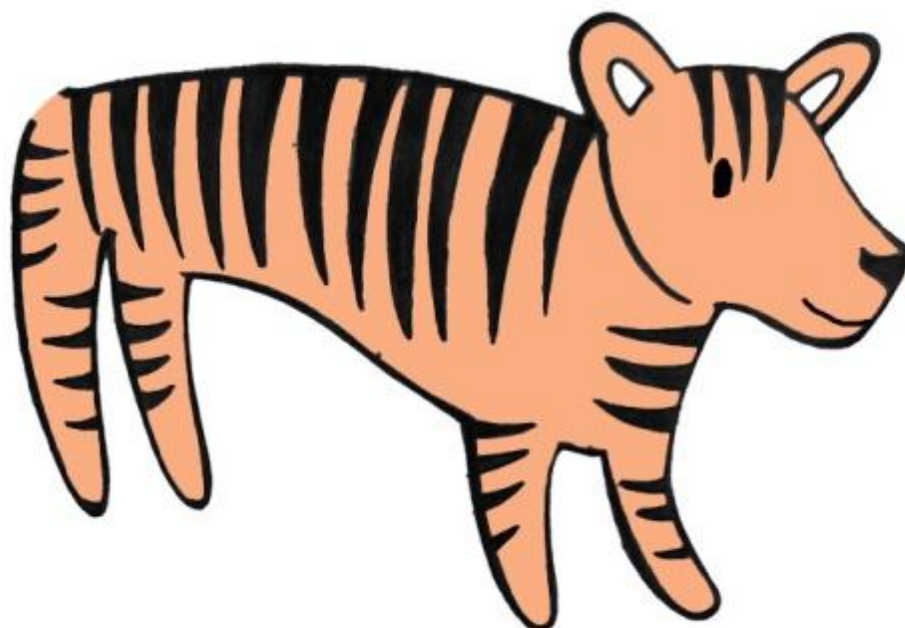
Pozri sa na tieto dva obrázky. Na prvý pohľad sa zdajú byť navlas rovnaké. Ale keď sa lepšie pozrieš, uvidíš, že nie sú úplne rovnaké. Skúsiš nájsť šesť rozdielov?

27. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Doplnenie, čo chýba.

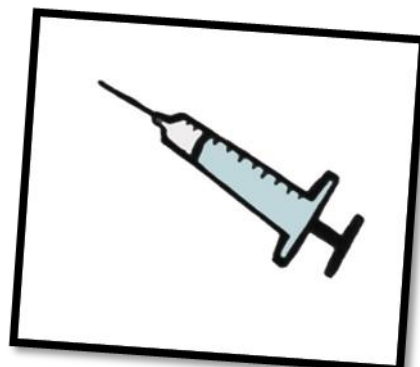
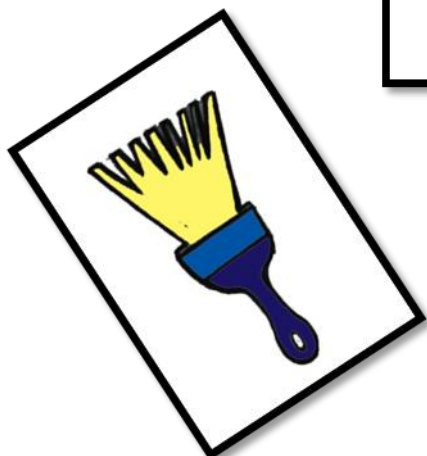
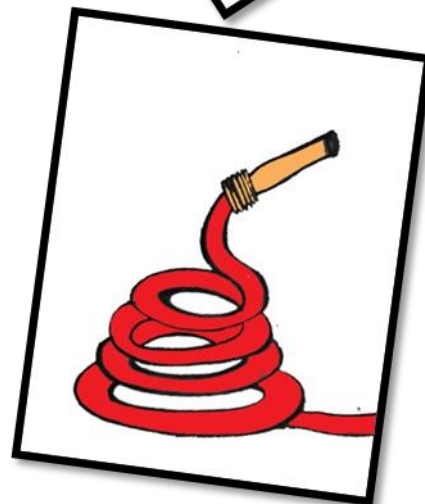
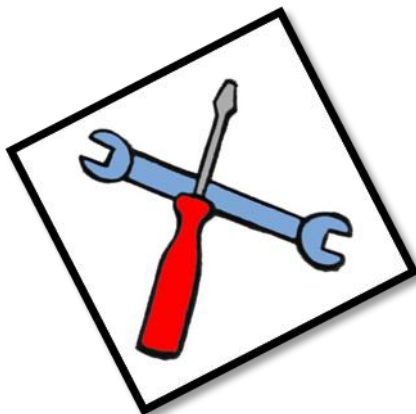
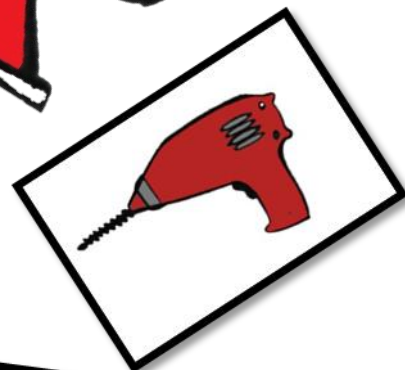
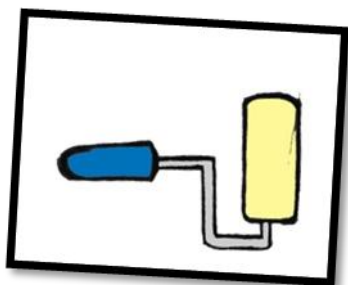
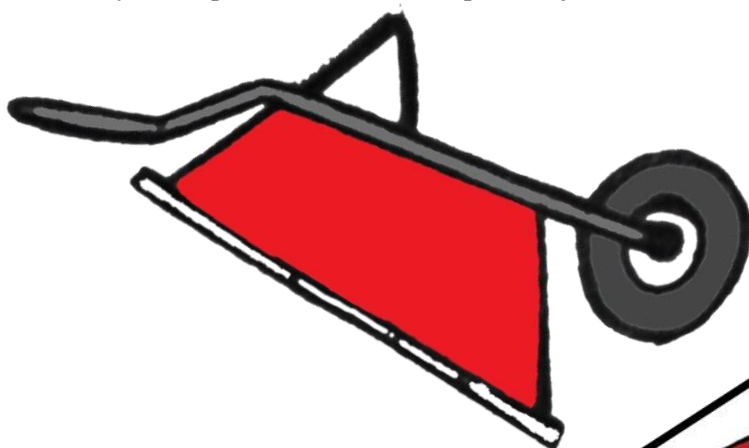
Macko Brumko veľmi rád maľuje. Už namaľoval aj mňa, aj tigra Tigiho. Ale aha! Tigimu niečo zabudol nakresliť! Vieš, čo by to mohlo byť? Skúsiš mu to dokresliť?

28. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Nájdenie, čo tam nepatrí.

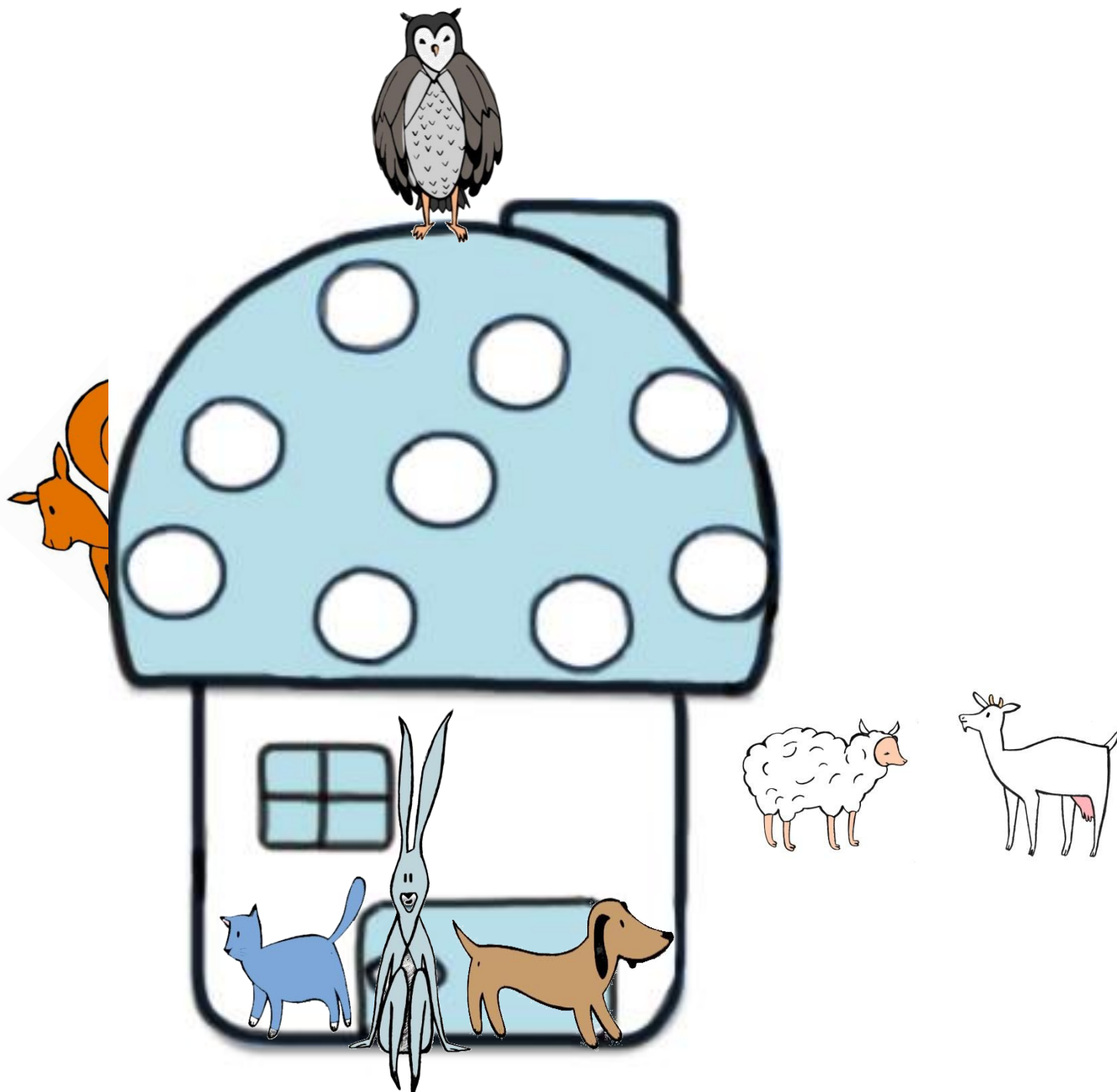
Ujo stavbár na stavbe potrebuje veľa náradia. Dnes sa mu však stala nemilá vec. Rozsypal sa mu kufřík s náradím a všetko sa mu pomiešalo. Vedel by si mu pomôcť a ukázať, čo patrí do jeho kufríka s náradím a čo tam nepatrí?

29. ZRAKOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Určenie nad, pod, pred, za, medzi, ďalej, vedľa.

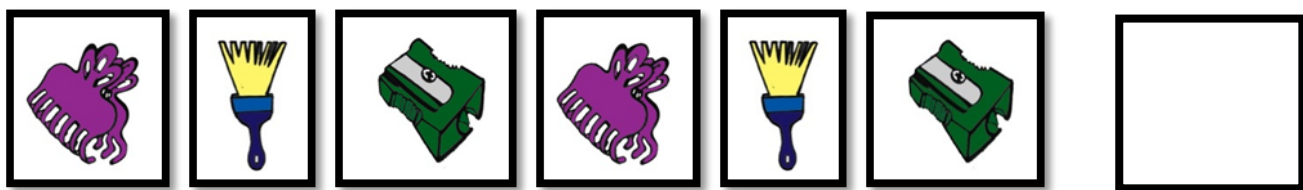
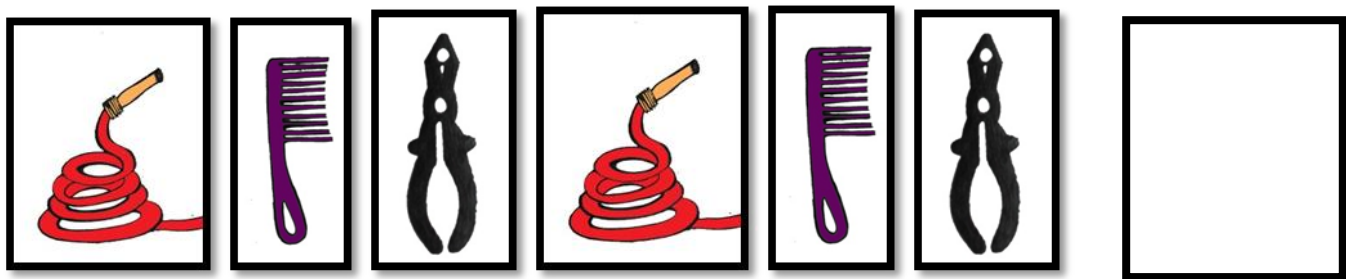
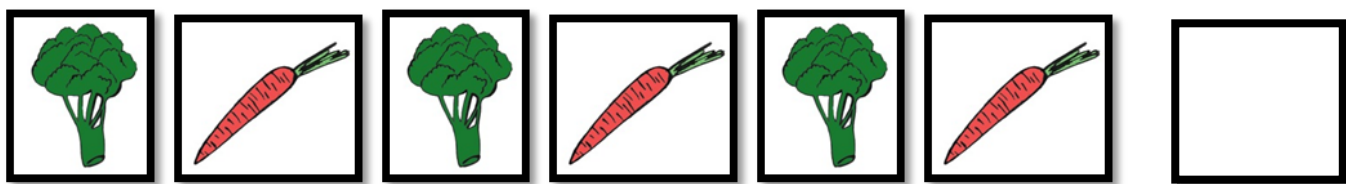
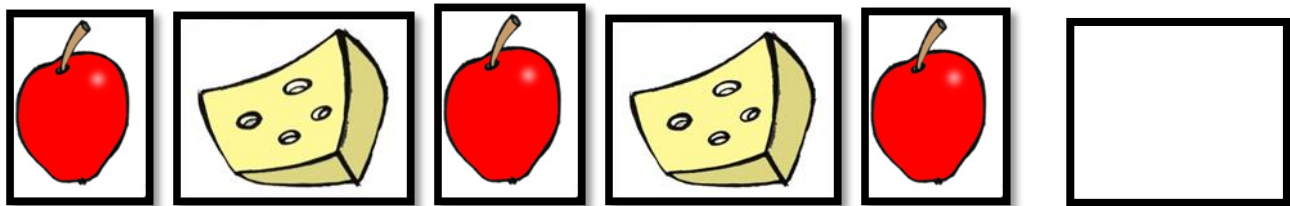
Okolo nášho domčeka sa stále niečo deje. Pod oknom sedáva naša mačička Líza a pred dverami zasa náš psík Ňufko. Za domom sa schováva veвериčka Ňaña a nad domom poletuje sovička Hlavička. O niečo ďalej sa pasie kozička Mima a vedľa nej ovečka Zuzička. Ukázal/-a by si pani učiteľke, kde sú všetky naše zvieratká? Vieš, medzi kým sedím ja?

30. ALGORITMUS

TESTUJEME: Doplnenie chýbajúcej následnosti.

Pozri, koľko tu máme zaujímavých obrázkov! Povieš pani učiteľke, ktorý obrázok patrí do prázdneho rámečka?

31. PAMÄŤ

TESTUJEME: Zapamätanie si počtu obrázkov.

Moja kamarátka sovička Hlavička mi povedala, že si vie zapamätať aj takých desať obrázkov!!! Ja som to minule skúšal a podarilo sa mi zapamätať si tri. Koľko obrázkov si zapamätáš ty?

32. REČ

TESTUJEME: Schopnosť prerozprávať príbeh vlastnými slovami.

Náš psík Ňufko má mačičku Líza veľmi rád. Hrávajú sa spolu všelijaké hry a zo všetkého najradšej sa hrajú s loptou. Raz sa im stalo, že vyhodili loptu tak veľmi vysoko, že skončila na streche nášho domu! Môj tatinko si musel zobrať rebrík, aby na ňu dočiahol a dal ju dolu. Odvtedy sa Ňufko a Líza hrajú s loptou iba na lúke.

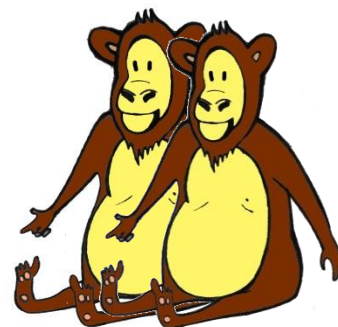
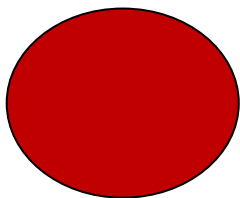
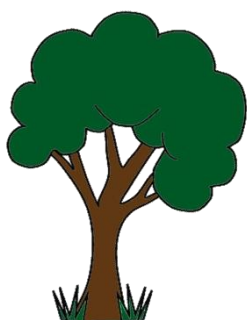
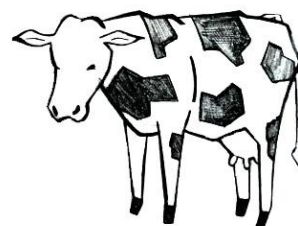
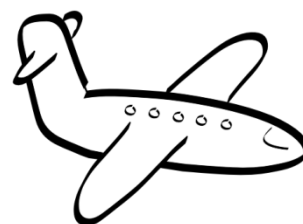
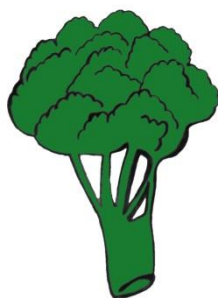
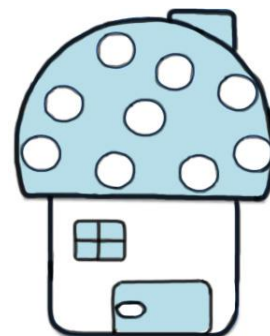

33. REČ

TESTUJEME: Nájdenie rýmujúcich sa dvojíc.

Vieš o tom, že veľa slov, ktoré používame, sa občas aj rýmujú? Skúsiš podľa obrázkov vymyslieť slovo, ktoré sa bude rýmovať s tým, čo je na obrázku?

- brokolica – hadica
- nožnice – opice
- strom – dom
- tráva – krava
- strúhadlo – lietadlo
- striekačka – vŕtačka
- torta – lopta

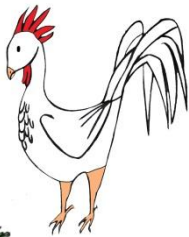

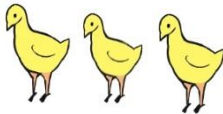

34. REČ

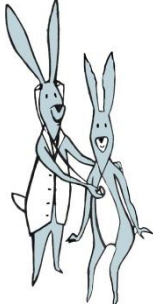
TESTUJEME: Čítanie obrázkového príbehu.

Ja som a bývam v domčeku v Zajačikove s

Bývajú tam s nami aj a

Po dvore sa prechádza so a malými

Rád papám   Mojím dobrým kamarátom je Hrávame sa spolu s Niekedy sa k nám pridá aj

Keď som chorý, idem k

a ten mi predpíše Mamička sa potom o mňa stará a varí mi zeleninovú

polievocku s karfiolom, a cibuľkou.

35. SLUCHOVÉ VNÍMANIE

TESTUJEME: Vytlieskavanie, báseň.

Keď som veselý, stále skáčem, behám, výskam a aj tlieskam. Už som sa naučil vytlieskať svoje meno aj mojich rodičov, aj kamarátov. Skúsiš to i ty?

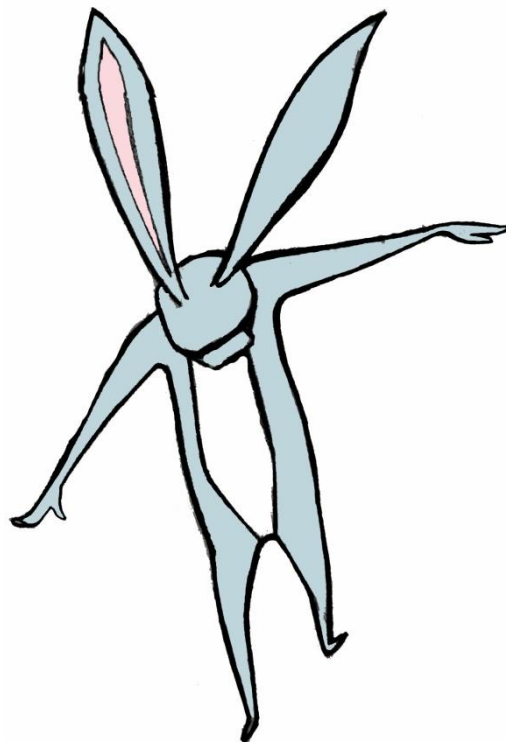
- vlastné meno
- zajo
- Pajo
- mama
- tatino
- papier
- kamarát

- ceruzka
- básnička
- hra
- rozprávka
- semafor
- rebrík

Tu sa už naše stretnutie končí. Ďakujem ti, že si spolu so mnou zažíval dobrodružstvá a ukázal/-a si mi, čo už vieš. Si veľmi šikovný/-á a statočný/-á a tvoja mamička aj tatinko môžu byť na teba veľmi hrdí.

Ja som Pajko ušatý,
chvostík môj je strapatý.
Zajačikov, tam ja žijem,
s kamarátmi sa rád smejem.
Zvedavý som poriadne,
vždy mi niečo napadne.
Veľa som sa naučil,
do škôlky som rád chodil.
Spoznal som ťa veľmi rád,
dúfam, že budeš môj kamarát.

KOMPLEXNÁ SPRÁVA O DIEŤATI

MENO DIEŤAŤA:				
Dátum narodenia dieťaťa:				
TRIEDA:				
ŠKOLSKÝ ROK:				
TRIEDNY UČITEĽ:				
Dátum vyhotovenia:				
	ZVLÁDA (samostatne)	ZVLÁDA (s pomocou)	NEZVLÁDA	POZNÁMKY
PSYCHOMOTORICKÉ KOMPETENCIE				
Hrubá motorika				
skok na jednej nohe				
skok na dvoch nohách				
skok cez prekážku				
udržanie rovnováhy				
hádzanie lopty				
chytanie lopty				
kopanie lopty				
gúľanie lopty				
napodobňovanie pohybu				
HYGIENICKÉ NÁVYKY A SEBAOBSLUHA				
obliekanie				
vyzliekanie				
prezúvanie				
používanie príboru, stolovanie				
zvládnutie hygienických návykov				
Jemná motorika				
preferencia ruky				
kresba postavy				
vodorovné línie				
zvislé línie				
cik-cak línie				
vlnovky				

	ZVLÁDA (samostatne)	ZVLÁDA (s pomocou)	NEZVLÁDA	POZNÁMKY
kresba štvorca				
kresba trojuholníka				
kresba kruhu				
STRIHANIE				
LEPENIE				
VYFARBOVANIE				
SOCIÁLNE A EMOCIONÁLNE KOMPETENCIE				
porozumenie vlastným emóciám				
porozumenie emóciám iných				
empatia				
schopnosť ovládať emócie				
schopnosť presadiť sa				
samostatnosť				
kooperácia s rovesníkmi				
kooperácia s učiteľom				
rešpektovanie dodržiavania pravidiel				
rešpektovanie autority				
riešenie konfliktov				
KOGNITÍVNE KOMPETENCIE				
predstaviť sa menom, priezviskom				
poznať členov rodiny				
poznať mesto, krajinu, kde žije				
ĽUDSKÉ TELO – pomenovať časti				
ĽUDSKÉ TELO – orgány + na čo slúžia				
ZMYSLY				
ZVIERATÁ:				
triedenie – les/farma				
mama – mláďa				
úžitok zo zvierat/čo nám dávajú				
OVOCIE				
ZELENINA				
POVOLANIA				
DOPRAVNÉ ZNAČKY				
DOPRAVNÉ PROSTRIEDKY				

	ZVLÁDA (samostatne)	ZVLÁDA (s pomocou)	NEZVLÁDA	POZNÁMKY
FARBY				
ROČNÉ OBDOBIA				
POČASIE				
MATEMATIKA:				
číslice, jednoduché matematické operácie				
geometrické tvary – rozpoznáva, triedi				
od najväčšieho po najmenšie				
viac, menej, rovnako				
ČASOVÉ VZŤAHY				
rozpoznáva ráno, večer...				
zoradenie príbehu podľa následnosti				
ZRAKOVÉ VNÍMANIE:				
PUZZLE – poskladať				
tiene				
rozdiely				
nájdienie rovnakého obrázka				
doplnenie chýbajúceho				
čo tam nepatrí				
nad, pod, pred, za, medzi				
následnosť – algoritmus				
REČ:				
nájdienie rýmujúcej sa dvojice				
vymyslieť rýmujúcu sa dvojicu				
čítanie kresleného príbehu				
SLUCHOVÉ VNÍMANIE:				
vytlieskavanie				
básnička				
vedieť určiť prvé písmeno v slove				
podrobnejšie poznámky:				
KOGNITÍVNE PROCESY:				
PAMÄŤ				
POZORNOSŤ				
POCIŤOVANIE				
REČ				
MYSLENIE				
ZRAKOVÉ VNÍMANIE				
SLUCHOVÉ VNÍMANIE				

- DUCHOVIČOVÁ, J., LAZÍKOVÁ, A.** 2008. *Rozvoj osobnosti dieťaťa a profesionalita učiteľky v materskej škole*. Bratislava : IRIS, 2008. 249 s. ISBN 978-80-89256-28-0.
- FULGHUM, R.** 2007. *Všetchno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce*. Praha : ARGO, 2007. 205 s. ISBN 978-80-7203-935-7.
- GOLEMAN, D.** 1995. *Emoční inteligence*. 1. vydanie. Praha : Columbus, 1995. 348 s. ISBN 80-85928-48-5.
- GUZIOVÁ, K. et al.** 1999. *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách* [online]. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 1999. [cit. 2013-12-12]. Dostupné na internete: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/ms/program_vychovy_materske_skoly.pdf>.
- JAKABČIČ, I.** 2002. *Základy vývinovej psychológie*. Bratislava : IRIS, 2002. 83 s. ISBN 80-89018-34-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.** 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydanie. Praha : Grada Publishing, a. s., 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- PÁNKOVÁ, P.** 2012. *Test troch stromov a Kresba rodiny v skupine mladších školských detí a adolescentov* [online]. Brno : Filozofická fakulta Masarykovej univerzity, 2012. 116 s. Diplomová práca. [cit. 2013-12-07]. Dostupné na internete: <http://is.muni.cz/th/231525/ff_m/DP_Petra_Pankova.pdf>.
- PIAGET, J.** 1970. *Psychologie dítěte*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1970. 115 s.
- PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S.** 2013. *Predškolsní pedagogika*. Praha : Portál, 2013. 181 s. ISBN 978-80-262-0495-4.
- ŘÍČAN, P.** 2009. *Psychologie*. 3. doplnené vyd. Praha : Portál, 2009. 304 s. ISBN 978-80-7367-560-8.
- ŘÍČAN, P.** 2004. *Cesta životem*. 2. preprac. vyd. Praha : Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M.** 2001. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha : Portál, 2001. 785 s. ISBN 80-7178-545-8.
- SZABÓOVÁ, K.** 1993. Vývinové obdobia človeka. In ŠÚTOVEC, J. a kol. *Psychológia a pedagogika*. Martin : Osveta, 1993, s. 123-218. ISBN 80-2170575-2.
- VÁGNEROVÁ, M.** 2000. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. 2012. *Vývojová psychologie : dětství a dospívání*. 2. dopl. a preprac. vyd. Praha : Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

ZELINKOVÁ, O. 2011. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program : Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. 3. vyd. Praha : Portál, 2011. 208 s. ISBN 978-80-262-0044-4.